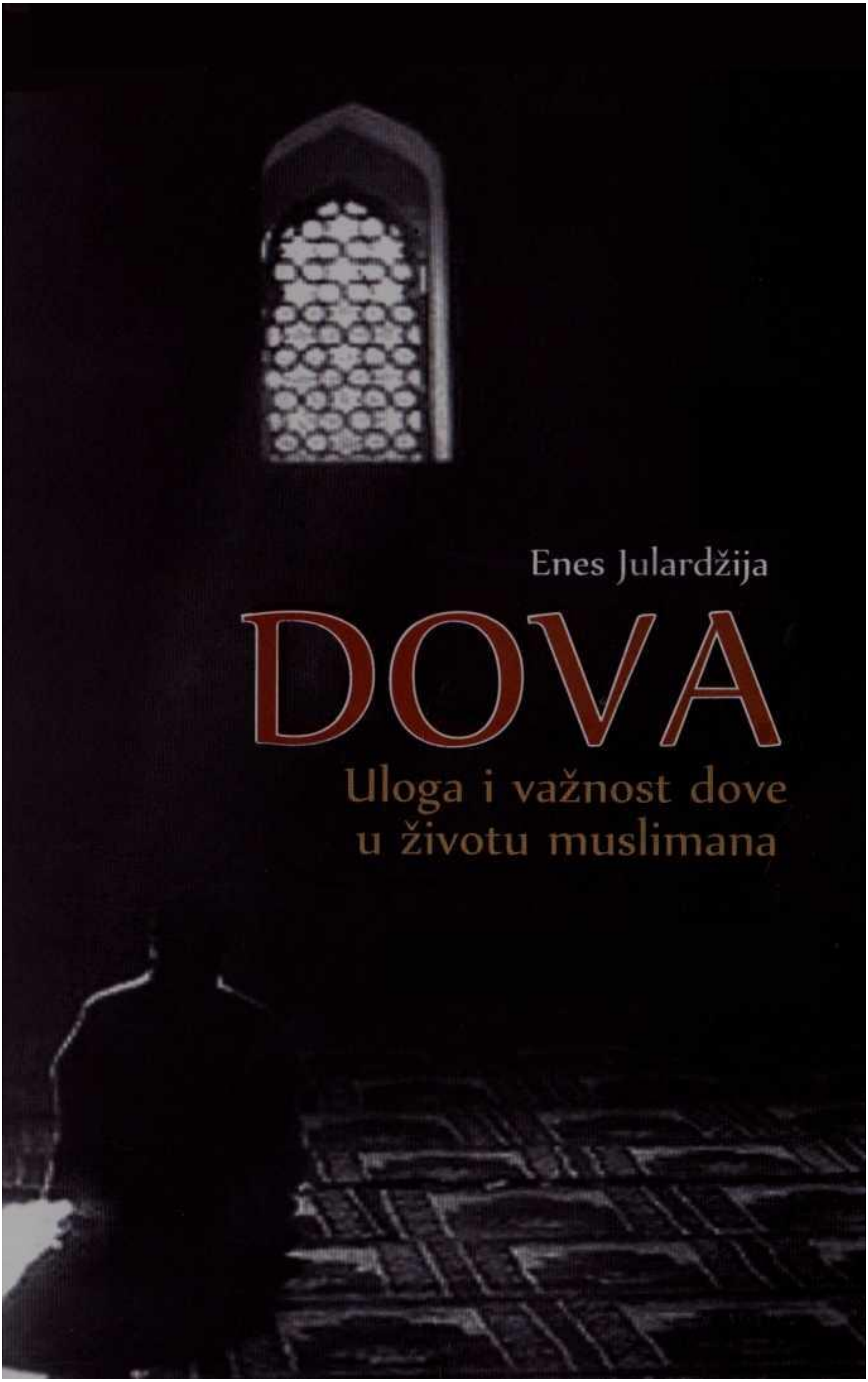

Enes Julardžija
DOVA
Uloga i važnost dove
u životu muslimana

Enes Julardžija
D O V A
Uloga i važnost dove u životu muslimana

Biblioteka
TRADICIJA
Knjiga 1.
Naslov knjige:
Dova - Uloga i važnost dove u životu muslimana Autor:
Enes Julardžija Izdavač:
JU Opća biblioteka Tešanj
Za izdavača:
Mr.sc. Esmir Bašić
Recanzija:
Munir Zahirović Hajrudin Ahmerović Lektor:
Amir Brka Dizajn korice: Sedžad Ibrahimkadić DTP:
Ebu Usama
Tešanj, 1435/2014.
CIP - Katalogizacija u publikaciji Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo 28-534.3
JULARDŽIJA, Enes
Dova: uloga i važnost dove u životu muslimana / Enes Julardžija. - Tešanj:
Opća biblioteka, 2014. - 199 str.; 20 cm. - (Biblioteka Tradicija ; knj. 1)
ISBN 978-9958-895-26-5 COBISS.BH-ID 21214214

DOVA
Uloga i važnost dove u životu muslimana
Enes Julardžija
Tešanj, 1435/2014.

O AUTORU

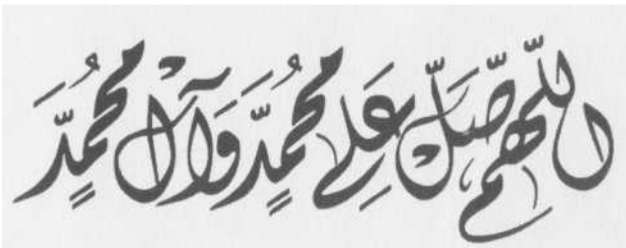
Enes Julardžija rođen je 10.11.1974. godine u Jajcu, gdje je završio osnovnu školu. Pohađao je Gasj Husrevbegovu medresu u Sarajevu, a zbog rata je 4. godinu ove medrese okončao 1994. godine u njenoj zeničkoj destinaciji. Kao imam radio je 1994-1995. godine u Islamskom balkanskom centru u Zenici. Na zeničkoj Islamskoj pedagoškoj akademiji studirao je 1995-1996. godine, da bi potom otišao u Jordan radi učenja arapskog jezika. U Medinu je otišao u jesen 1996. godine, gdje je godinu dana učio jezik, a potom je u ovom gradu studirao na fakultetu Da'iva i usulu-d-din (Islamsko misionarstvo i temelji vjere) Islamskog univerzjteta, i diplomirao je 2001. godine. Obrazovanje je sticao i na nekim značajnim bh. i međuradnim seminarima, na primjer 2006. godine u Mekki i 2011. u Istanbulu. Postdiplomski studij pohađao je od 2008. godine na Islamkom pedagoškom fakultetu u Zenici, i trenutno radi magistarsku radnju.

Aktivno se islamskim misionarstvom bavi nakon okončanja studija u Medini, i do sada je u tom smislu održao oko 3000 predavanja u raznim bh. sredinama, producirao je oko 2000 radijskih i tv emisija, a ovom pozvanju posvećen je i u svakodnevnim individualnim komunikacijama.

Jedan period agresije na BiH proveo je u Tešnju, gdje i živi od 2001. godine. Osnivač je i predsjednik nevladine organizacije Tradicija sa sjedištem u Tešnju.

Zasnovao je izdavačku djelatnost u kojoj je do sada objavljeno više knjiga prevedenih sa arapskog jezika, između ostalih Komentar Taha-vijeve poslanice o vjerovanju od Ibn Ebi El-'Izza El-Hanefija i Knjigu šerijata od Ebu Bekra El-Adžurrija.

Ova knjiga njegovo je prvo objavljeno autorsko djelo.

Predgovor

Uistinu, sva hvala i zahvala pripadaju Allahu. Od Njega tražimo pomoć i Njega molimo za oprost. Utječemo se Allahu od zla u nama i od na- ših loših djela. Koga Allah uputi, niko ga ne može u zabludu odvesti, a koga On u zabludi ostavi, niko ga ne može na pravi put uputiti. Svjedočim da nema boga osim Allaha Jedinog, koji nema sudruga, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik.

Uzvišeni Allah kaže:

„O, vjemici, bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani/”1

[1]Ali Imran, 102.

„O, ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog ćovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte - s imenom čijim jedni druge molite - i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdi. ’1

„O, vjemici, bojte se Allaha i govorite samo istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehe vam vaše oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao - postići će ono što bude želio. ”[2]

Allah je stvorio ljude i naredio im da samo Njemu ibadet čine. Tako Uzvišeni kaže:

„Džinne i Ijude sam stvorio samo zato da Me obožavaju. ”[1 2 3]

[1] En-Nisa', 1.

[2]El-Ahzab, 70-71.

[3] Ez-Zarijat, 56.

Obožavanje Allaha podrazumijeva činjenje ibadeta samo Njemu Uzvišenom, a jedan vid ibadeta je dova. Allah je ljudima naredio da prilikom ibadeta budu iskreni. Također je na- redio ljudima da budu iskreni prilikom upućivanja dove. Uzvišeni Allah kaže:

...i molite Mu se, iskreno Mu ispovijedajući vjeru!"[1]

Dova se može podijeliti u dvije vrste, a to su: du'au-l-ibade, ili dova čijim se upućivanjem iska- zuje obožavanje samo Allaha, i du'au-l-mes'ele, ili dova kojom se nešto traži (od Allaha).

Zabranio je Allah ljudima širk prilikom bilo koje vrste dove, pa kaže Uzvišeni:

„Džamije su Allaha radi, i ne molite se, pored Allaha, nikome!"[1]

Ljudi su dužni da sve vidove ibadeta čine samo Allahu, azze ve dželle, i da ništa od toga ne čine bilo kome ili bilo čemu mimo Allaha.

[1]El-E'araf, 29. (dio ajeta).

[2]El-Džinn, 18.

Ranije smo spomenuli da su ljudi dužni da svoja djela čine iskreno Allahu, azze ve dželle, ali, pored te iskrenosti, oni trebaju da postupaju u skladu sa onim što je Allah propisao u Svojoj Knjizi, kao i u skladu sa sunnetom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Uspjeh se ne

može postići osim postupanjem u skladu sa Kur'anom i sunnetom.

Molim Allaha, Azze ve dželle, da nas učvrsti u Njegovoj vjeri i da nas Svojom neizmjernom milošću uvede u Džennet.

Neka je salavat i selam na našeg vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Važnost ove teme

Dova ima veliku ulogu i visoko mjesto u islamu i u životu muslimana. Ona predstavlja ibadet, a mi smo stvoreni radi ibadeta Uzvišenom Allahu. Svaki musliman treba da spozna svoju vjeru, kao i način na koji će ispravno obo- žavati Allaha, azze ve dželle, tako da On bude zadovoljan tim ibadetom i onim ko ga čini. Na taj način čovjek će biti daleko od toga da ibadet čini na pogrešan i nepropisan način, ili da čini ono što predstavlja ibadet bilo kome ili bilo če- mu mimo Allaha, azze ve dželle.

O dovi se može veoma mnogo govoriti, kao i o njenoj važnosti. Zbog toga su autori El-Kutu- bu-s-sitte[*] [1] , kao i mnogi drugi, izdvojili posebna poglavlja o ovome ibadetu u svojim hadiskim

[1] Tj. autori šest hadiskih zbirki, a to su:
1) El-Bubari, Muhammed ibn Isma'il ibn Ibrahim,
2) Muslim ibn Hadždžadž ibn Muslim,
3) Ibn Madže, Muhammed ibn Jezid,
4) Ebu Davud, Sulejman ibn El-Eš'as ibn Ishak,
5) Et-Tirmizi, Muhammed ibn Isa ibn Sevre,
6) En-Nesa'i, Ahmed ibn Su'ajb ibn Alijj.

zbirkama (djelima). Neki islamski učenjaci napi- sali su zasebna djela u vezi s dovom, primjerice:

- Ed-Du'au od Et-Taberanija,
- Et-Tergibu fi-d-du'a od Abdu-l-Ganijja El- Makdisija,
- Ed-Du'au ve menfletuhu mine-l- akideti-l- islamijjeti od El-'Arusija,
- Ed-Du'au ve ahkamuhu-l-fikhijje od Huluda El-Muhejzi'a,
- Tashihu-d-du'a od šejha Bekra Ebu Zejda,
- Ed-Du'au od Muhammeda ibn Ibrahima El-Hameda,
- Še’nu-d-du'a od El-Hattabija i dr.

Brojna djela o dovi ukazuju na značaj ove tematike, kao i posebna poglavlja u hadiskim zbir- kama, što sasvim jasno ukazuje na činjenicu da postoje brojni hadisi koji se prenose od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o tome.

Razlozi za odabir ove teme

Ovu sam temu odabrao iz više razloga, a neki od njih su:

1. Važnost ove teme, kao i uloga koju dova ima u životu vjernika i vjernice.

2. Dova predstavlja ibadet, a musliman je dužan da spozna na koji

način će obožavati Allaha, azze ve dželle, i kako Mu činiti ibadet.

3. Važnost spoznaje šta je dova i kako je is- pravno upućivati. Osoba koja ne poznaje propise o dovi može vrlo lahko da napravi neku gre- šku i, samim tim, umjesto ispravne dove, upućene na način kako nam to naša vjera propisuje, može početi da upućuje dovu na način koji vjerom nije propisan, ili je, štaviše, vjerom zabranjen, te stoga njegova dova ne samo da ne biva uslišana, a on nagrađen za nju, nego tako može počiniti grijeh koji ga udaljuje od Allahove milosti, ili ga čak Izvodi iz vjere.

4. Dova predstavlja jedan od segmenata is- lamskog vjerovanja, a izučavanje islamskog vje- rovanja jedna je od najcjenjenijih nauka. Prva obaveza Allahovih robova je spoznaja Allaha Uzvišenog putem tevhida (Njegove Jednoće).

Definicija dove

Veoma je važno da se na samom početku dova definiše, i to sa jezičkog i etimološkog aspe- kta.

Jezička definicija dove

Dova, ar. ed-du'au predstvalja infinitiv
glagola de'a. Harf dal, ajn i elif čine korijen riječi koja znači: naginjanje (pozivanje) neke stvari tebi putem glasa ili govora (nastalog) s tvoje strane.[1]

Tako se kaže: „De'avtu fulanen“, tj. pozvao sam ga glasno.

Isto tako: ,,Isted'ajtuhu“, tj. pozvao sam ga.

Također, se kaže: „De'avtullahe lehu ve alejhi du'aen“, tj. molio sam Allaha za njega iU protiv njega.

Riječ ,,ed-da'vetu“ (poziv), količinski (brojno), odnosi se samo na jedanput.[1 2]

Riječ ,,ed-du'a“ (dova, molba, molitva) predstvlja jedninu riječi ,,el-ed'ijje“ (dove). Korijen ri- ječi je du'avun, jer potiče od glagola ,,de'avtu“.

[1] Mekajisu-l-luga, natuknica de'u, 2/219.

[2] Es-Sihah, natuknica de'a, 5/1865.

Međutim, nakon što je harf ,,vav“ došao poslije elifa, prešao je u hemze.[1]
Ova riječ ima i druga značenja.

Terminološka definicija dove

Islamski učenjaci navode više definicija dove, a mi ćemo ovdje navesti samo neke.

El-Hattabi,[1 2] rahimehullahu, kaže: „Dova znači čovjekovo dozivanje svoga Gospodara, azze ve dželle, u kojem Ga moli za brigu o njemu i za pomoć. Njena suština jeste ispoljavanje svoje potrebe i ovisnosti o Njemu, kao i priznavanje da čovjek nema snage niti moći.“[3]

[1] Ibid.

[2] Njegovo ime je Ebu Sulejman Ahmed ibn Muhammed ibn Ibrahim

ibnu-l-Hattab El-Hattabi. Rođen je 319. g/h (931./932. godine po Isa, alejhi-s-selamu). Bio je muhad- dis, lingvista, fakih i književnik. Umro je u mjestu' u kojem se rodio 388. g/h (998./999. godine po Isa, alejhi-s- -selamu).
Vidi: Mu'džemu-l-muellifin, 2/60.
[3] Še'nu-d-du'a, str. 4.

Šejhu-l-islam Ibn Tejmijje[1] i Ibnu-l-Kajjim,[1 2] Allah im se smilovao, kažu: „Ona predstvalja tra- ženje koristi za onoga koji dovu upućuje, ili tra- ženje da se od njega otkloni ono što mu šteti.“[3]

[1] Njegovo ime je Ahmed Tekijjuddin Ebu-l-Abbas ibn Šihabuddin Abdu-l-Halim ibnu-š-šejh Ebu-l-Berekat ibn Tejmijje. Rođen je 10. rebiu-l-ewela 661. g/h (22. 01. 1263. godine po Isa, alejhi-s-selamu). Umro je 728. g/h (1327./1328. godine po Isa, alejhi-s-selamu). Na dan kada je umro, mnogi su došli da ga isprate. Pisao je brojna dje- la, od kojih su: Der'u te''arudi-l-'akli ve-n-nakli, Minhadžu-s - sunneti-n-nebevijje i dr.
Vidi: El-’Ukudu-d-durijje,2.
[2] Njegovo ime je Muhammed ibn Bekr ibn Ejjub ibn Sa'd
ibn Hariz Ez-Zer'i Ed-Dimiški. Poznat je kao Ibnu-l-Kaj- jim El-Dževzijje Šemsuddin Ebu Abdullah. Bio je fakih, dobro je poznavao usuli fikh, bio je mudžtehid, mufessir, lingivist, muhaddis, a imao je udjela i u drugim znano- stima. Rođen je u Damasku 691. g/h (1291./1292. godine po Isa, alejhi-s-selamu). Izučavao je fikh, davao fetve i družio se sa Ibn Tejmijjom. Bio je zatvoren zajedno sa njim u Kuli u Damasku. Umro je 12. redžeba 751. g/h (15. 09. 1350. godine po Isa, alejhi-s-selamu). Iza sebe je ostavio brojna djela.
Vidi: Mu' džemu-l-muellifin, 9/106-107.
[1] Medžmu’u-l-fetava, 15/10; Beda'iu-l-fevaid, 3/3.

Abdumhman Hasan Alu-š-Šejh, dovu defini- še slijedećim riječima: ,,To je traženje i moljenje iz želje ili straha, ih zbog oboje".[1]

Postoje i druge definicije, ali su one, manje- -više, slične gore navedenim.

Sve ove definicije posebno se odnose na du''au-l-mes''ele - dovu kojom se nešto traži (od Allaha). Međutim, mogu se odnositi i na du'au-l- -ibade - dovu čijim se upućivanjem iskazuje obo- žavanje samo Allaha samim tim što su one usko povezane, isprepletene i jedna od njih podrazu- mijeva drugu.[1 2] Svaka du'au-l-'ibade podrazumi- jeva du'au-l-mes'ele, dok svaka du'au-l-mes'ele u sebi sadrži du'au-l-'ibade.[3]

Međutim, vjerovatno jedna od najobuhvatni- jih definicija dove je slijedeća: Čežnja za Uzvišenim Allahom i okretanje Njemu radi ostvarenja onoga što čovjeku koristi ili otklanjanja onoga što mu šteti, skrušena molitva Njemu u vesj s tim - putem trašpnja od
[1] El-Kavlu-l-faslu-n-nefis, str. 47.
[2] Vidi: Ed-Du'au ve menjletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje,

1/48.
3 Medžmu'u-l-fetava, 15/11; Beda'iu-lfevaid, 3/4.
Njega ili putem skrušenosti, ponispiosti, nade, straha i želje.1

Ova definicija obuhvata obje vrste dove: du'au-l-mes'ele i du'au-l-ibade.

Riječi „putem traženja od Njega“ odnose se na du'au-l-mes'ele, dok se riječi ,,ili putem skrušenosti, poniznosti, nade, straha i želje“ odnose se na du'au-l- -ibade. [1] [2]

[1]Ed-Du'au ve menejletuhu mine-l- akideti-l-islamijje, 1/48.
[2]Ibid.

Razlika između dove i zikra

U prethodnom poglavlju naveli smo definiciju dove sa jezičkog i terminološkog aspekta. Budući da postoje sličnosti između zikra i dove, smatrao sam potrebnim da ukažem na razliku između ta dva pojma. Ipak, prije samog govora o tome - važno je navesti jezičku i terminološku definiciju zikra kako bi se dobila cjelovitija i jasnija predstava o razlici između pojma dove i pojma zikra.

Jezička definicija zikra

Jezička definicija zikra znači pamćenje nečega čega se sjećaš (što spominješ).1 To je antonim [1] [2] zaboravu.[3] [4]

Kaže se da on predstavlja ono što spomeneš svojim jezikom i javno to obznaniš.4

[1]Tehjbu-l-luga, natuknica jkr, 10/162.
[2]Antonim — riječ suprotnog značenja.
[3]Es-Sihah, natuknica zekere, 1/572-573.
[4] Tehzibu-l-luga, natuknica zekere, 10/162.

Terminološka definicija zikra

Riječ ,,zikr“ koristi se za namaz, učenje Kur'ana, tesbih (slavljenje Allaha), dovu, zahvalu (Allahu) i pokornost.[1]

Šejh Abdurrahman Es-Sa'di[1] [2] kaže: „Kada se zikrullah (spominjanje Allaha) općenito spome- ne, onda obuhvata sve ono što čovje-ka približa-va Allahu, poput akide (vjerova-nja), razmišlja- nja, djela srca ili djela tijela, hvaljenja Allaha, uče- nja korisnog znanja, poučavanja drugih njemu, i

[1] Ovo mišljenje prenosi se od Ebu-l-'Abbasa, a to je Ez- -Zedžadž, kao što se navodi u djelu Tehzibu-l-luga, natu- knica zekere, 10/163.
[2] To je šejh Ebu Abdullah Aburrahman ibn Nasir ibn Abdullah ibn Nasir Alu Sa'di. Potiče iz plemena Temim. Rodio se u 'Unejzi, u gradu El-Kasimu, 12.1.1307. g/h (8.9.1889. godine po Isa, alejhi-s-selamu). Bio je istaknuti učenjak u El-Kasimu. Bio je mufessir, muhaddis, lmgvist,

učenjak u usuli fikhu i fakih. Umro je 1376. g/h (1956. godine po Isa, alejhi-s-selamu). Vidi biografiju o pomenutom autoru u djelu Tejsiru-l-kerimi-r-rahman, str. 5-8; Mu'- djemu-l-muellifin, 13/396.
slično tome. Sve to predstavlja spominjanje (zikr) Uzvišenog Allaha.“[1]

Razlika između dove i zikra

Zikr obuhvata sva čovjekova djela i postupke ukohko njima namjerava pokornost Allahu Uzvi- šenom. Pojam zikra je opširniji od pojma dove kojom se nešto traži od Allaha (du'au-l-mes'ele), dok ima identintično značenje kao i dova ibadeta (dua'u-l-ibade).

Ako se pod pojmom dove mish na du'au-l- -mes'ele, onda između njih (zikra i dove) postoje općenitije i određenije stvari, jer je pojam zikra općenitiji od pojma dove i dova se ne može od- vojiti posebno od zikra, dok zikr može predstav- ljati traženje (molbu), ah i nešto drugo.[1 2]

Može se reći da između zikra i dove postoji neraskidiva veza, jer du'au-l-mes'ele predstavlja zikr i hvalu, skrušenost i ovisnost o Allahu, kao što se u zikru nalazi traženje postizanja neke ko-

[1]Er-Rijadu-n-nedire, str.245.
[2]Ed-Du'au ve menejletuhu mine-l-akideti-l-islamijjeti, 1/77.

risti ili otklanjanja neke štete, ali i nada u nagradu kod Allaha i strah od Njegove kazne.[1]

Šejhu-l-islam Ibn Tejmijje i Ibnu-l-Kajjim, ra- himehumullah, kažu: „Dova predstavlja zikr (spominjanje) Onoga kome se dova upućuje i sadrži molbu 1 hvaljenje Njega putem Njegovih svojstava i Njegovih imena. Ona predstavlja ne samo zikr nego i nešto više od toga, kao što se zikr naziva dovom zato što sadrži neko traženje (molbu).“[2]

[1] Ibid.
2 Medžmu’u-l-fetava, 15/19; Beda’iu-l-fevaid, 3/14-15.

Vrijednost dove

Ranije smo spominjali da je dova veoma va- žna u životu muslimana, da ima svoju posebnu vrijednost i sl. Stoga ćemo ovdje nešto više reći o tome kroz govor o ulozi i mjestu dove u vjeri, zatim kroz govor o podsticanju na upućivanju dove, kao što ćemo ukazati i na to da je zabra- njeno da se ne upućuje, odnosno da se ostvlja dova.

Mjesto i uloga dove u vjeri

Dova zauzima visoko mjesto u vjeri, na što ukazuju kur'anski ajeti i hadisi Allahovog Posla- nika, sallallahu alejhi ve sellem. Da bismo to bo- lje pojasnili, navest ćemo neke ajete i hadise kao argument.

1. Naređeno nam je da upućujemo Allahu dovu i obećaje nam se da će biti uslišana.[1]

[1] Džami'u-l-ulumi ve-l-hikemi, str.391.

Uzvišeni Allah kaže:

„Gospodar vašje rekao: 'Pogovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!"1

„Obožavajte zato Allaha, iskreno Mu ispovijedajući vjeru - pa makar to bilo mrsko nevjernicima. ”[1] [2]

„Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome, ne voli On one koji se previše glasno mole. I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen, a Njemu se mo- lite sa strahom i nadom; milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine. ”[3]

[1] El-Mu'min, 60. (dio ajeta).
[2] El-Mu'min, 14.
[3] El-E'araf, 55-56.

"On je Živi, nema boga osim Njega, zato samo Njega obogavajte, iskreno Mu ispovijedajući vjeru...

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „Zaputila su se trojica ljudi, od prijašnjih naroda, na dalek put, te ih zateče noć pored jedne pećine, u koju uđoše da bi u njoj prenoćili. Međutim, jedna stijena se zakotrlja i potpuno zatvori ulaz u pećinu. Oni tada jedan drugome rekoše: ‘Jedini način da se spasimo iz ove situa- cije je da zamolimo Allaha da ukloni ovu stijenu zbog naših dobrih djela koje smo učinili.’

Jedan od njih tada reče: ‘Allahu moj, ja sam imao stare i iznemogle roditelje i nikada nisam svoju djecu prije njih nahranio niri napojio, niti svoje robove i sluge. Jednog dana tražio sam bolju pašu svome stadu, pa im nisam došao na vri- jeme, te sam ih, nakon što sam im namuzao mlijeka i donio, zatekao da spavaju. Nezgodno mi je bilo da ih probudim, ali i da prije njih nahranim i napojim svoju djecu i robove, pa sam čekao, sa sudom u ruci, i gledao kada će se sami od sebe probuditi, i tako ostao sve do zore, a djeca su u neposrednoj mojoj blizini plakala od gladi. [1]

[1]El-Mu'min, 65.

Zatim su se probudili i popili svoj dio mlijeka. Allahu moj, ako sam ja to učinio isključivo radi Tebe, a ni radi čega drugog, onda nam odmakni ovu stijenu sa vrata pećine u kojoj smo mi!’

Stijena se malo odmaknu, ali ne dovoljno da bi mogli izaći iz nje.

Drugi od njih reče: ‘Allahu moj, ja sam imao jed.nu bhžnju rodicu, koju voljeh više od cijeloga svijeta, koju voljeh - kaže se u jednoj drugoj predaji - tako jako kako to samo ljudi vole žene, pa sam je poželio imati, ali ona mi to ne dopusti. Jedne godine, zavladala je jaka glad, te mi ona dođe i zatraži pomoć. Ja joj dadoh 120 zlatnika, ali pod uslovom da mi se dopusti. Ona na to pri- stade, i kada sam joj se pribhžio, ona zaplaka i reče: Boj se Allaha, i ne raskidaj prsten moje nevinosti bespravno! Na to sam se ja odmaknuo od nje, iako mi je bila najdraža na svijetu, i ostavio joj zlato koje sam joj bio dao. Allahu moj, ako sam ja to uradio isključivo radi Tebe, spasi nas ove naše nedaće u kojoj se nalazimo!

Stijena se ponovo malo pomjeri, ah ne tohko da bi mogli izaći.

Treći od njih reče: ‘Allahu moj, ja sam držao najamnike i svima sam

odmah zasluženu nagradu plaćao, osim jednom čovjeku koji je pobjegao s posla i otišao prije prijema svoje plaće. Ja sam tu njegovu plaću pošteno uložio, tako da se njegov mal namnožio. Nakon izvjesnog vremena mi je došao i zatražio svoju plaću koja mu je ostala kod mene. Ja sam na to odgovorio: 'Sve što ispred sebe vidiš od ovog blaga: deva, stoke, ovaca i robova, tvoje je!' On mi tada reče: 'Robe Božiji, ne izigravaj se mnome!' 'Ne izigravam se tobom', rekoh mu ja, na što je on uzeo sav taj mal i otjerao ga, a da meni nije ništa ostavio. Allahu moj, ako sam ja to isključivo radi Tebe učinio, spasi nas ove naše nevolje u kojoj se nalazimo!'

Stijena se tada potpuno pomjeri, te oni izađo- še iz pećine i odoše dalje."[1]

2. Dova je ibadet.

Od En-Nu'mana ibn Bešira, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Dova je ibadet“, a zatim je proučio:

[1]Jahja ibn Šeref En-Nevevi, Rijadu-s-salihin, VSK za pomoć BiH, Sarajevo, 1998., stt. 13-14, hadis br. 12.

„Gospodar vašje rekao: Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati! Oni koji iz oholosti neće da Me obožavaju - ući će, sigurno, u Džehennem ponižem. '"[1,2]

To znači da ona (dova) predstavlja veliki dio ibadeta.[3]

3. Allah voli one koji Njega mole, a srdi se na one koji ostavljaju (zapostavljaju) dovu.

Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Allah se srdi na onoga koji od Njega ne traži (koji Ga ne moli).“[4]

[1] El-Mu'min, 60.

[2] Bilježi ga Et-Tirmizi u poglavlju Kitabu tefsiri-l-kur'an 'an resulillah, sallallahu alejhi ve sellem, babun min sureti-l-bekare, hadis br. 2969, 5/211. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju: Kitabu-s-salati babun ed-du'au, hadis br. 1479, 2/161. Bilježi ga Ibn Madže u poglavlju Kitabu-d-du'a babun fadlu-d-du'ai, hadis br. 3828, 2/1258. El-Albani ga je ocijenio vjerodo- stojnim u djelu Sahihu-t-tirmiij, hadis br. 3407, 1/138.

3 Se'nu-d-du'ai, str. 5.

4 Bilježi ga Et-Tirmizi u poglavlju Kitabu-d-du'ai babun ma džae min fadli-d-du'ai, hadis br. 3383, 5/456. Bilježi ga Ibn

4. Dova je jedna od karakteristika dobrih Ijudi, obiIježje iskrenih i opskrba vjernika.[1] Uzvišeni kaže:

„Budi čvrsto one koji se Gospodaru svome mole ujutro i naveče u jelji da naklonost Njegovu zasluže, i ne skidaj očiju svojih s njih iz želje za sjajern u žjvotu na ovom svijetu, i ne slušaj onoga čije smo srce nehajnim

prema Nama ostavili, koji strast svoju slijedi i Čiji su postupci daleko od razboritosti. ”* [1, 2]

Allah, subhanehu, pojašnjavajući ovo veličan- stveno obilježje i ono što je pripremio onima koji ga budu imali, kaže:

Madže u poglavlju Kitabu-d-du'ai, babun fadlu-d-du'ai , hadis br. 3827, 2/1258. Bilježi ga Ahmed, 2/442. El-Albani ga je ocijenio dobrim (hasen) u djelu Sahihu-t-tirmizi, hadis br. 2686,3/138.

[1] Ovo su riječi recezenta djela Et-Terribu fi-d-du'ai, str.60.

[2] El-Kehf, 28.

„Bokovi njihovi se postelja lišavaju i om se Gospo- daru svome iz straha i želje klanjaju, a dio onog što im Mi dajemo udjeljuju. I niko ne zna kakve ih, kao na- grada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju. ”1

5. Dova je hila obiljejje vjerovjesnika i poslanika. Nuh, alejhi-s-selam, je upućivao dovu svome Gospodaru da ga pomogne protiv njegovog naroda koji ga je u laž utjerivao. Tako Allah, subhanehu ve ta'ala, kaže:

„Prije njih Nuhov narod nije jerovao i roba Našeg je u laž utjerivao, govoreči: 'Luđak!' - i Nuh je onemogućen bio. I on je Gospodara svoga zamolio: Ja sam pobijeđen, pa Ti pomoj!'”[1 2]

[1] Es Sedžda, 16-17.

2 El Kamer, 9-10.

Zekerijja, alejhis-selam, je upućivao dovu svo- me Gospodaru da mu podari potomka, pa je govorio:

„Rekao je: 'Gospodam moj, kosti su mi oronule i glava osijedjela, a nikada nisam, kad sam Ti, Gospo- daru moj, molbu uputio, nesretan ostao. Bojim se rođaka svojih po krvi poslije mene, a žena mi je nerotkinja, zato mi pokloni od Sebe sina da naslijedi mene i porodicu jakubovu, i učini, Gospodaru moj, da budeš njime zadovoljan”[1]

Ibrahim, alejhis-selam, je također skrušeno upućivao Allahu dovu da mu podari potomka, pa mu je Allah u starosti darovao potomke. Ibra- him, alejhi-s-selam, bio je zahvalan Uzvišenom Allahu na tome.

Uzvišeni Allah tako navodi njegove riječi u Kur'anu:

[1]Merjem, 4-6.

„Hvala Allahu koji mi je u starosti podario Ismaila i Ishaka; Gospodar moj uistinu uslišava molhe. Gospodaru moj, daj da ja i neki potomci moji ohavljamo namaz Gospodaru naš, Ti usliši molhu mojul Gospodaru naš, oprosti meni, i roditeljma mojim, i svim vjernicima na Dan kad se bude polagao račun!”[1], [2]

Pečat vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, je mnogo molio Allaha i dove Mu upućivao.

U jednom od hadisa navodi se da je Vjerovje- snik, sallallahu alejhi ve sellem, najčešće molio Allaha riječima: „Allahumme rabbena atina fi-d-dunja haseneten ve fi-l-ahireti haseneten vekina azaben-nar. (O, Allahu, Gospodaru naš, podari

[1] Ibrahim, 39-41.
[2] Ovo su riječi recezenta djela Et-Tergibu fi-l-du''ai, str. 61- 62.
nam na ovome svijetu dobro i na ahiretu dobro i sačuvaj nas patnje u Džehennemu).[11]

Brojni su primjeri i hadisi koji ukazuju na to da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, često upućivao Allahu dovu.

6. Dova je nešto najplemenitije kod Uzvišenog Allaba.[1 2]

Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, re- kao: „Allahu nema ništa plemenitije od dove.“[3]

[1] Hadis je muttefekun alejh. Bilježi ga El-Buhari u poglavlju Kitabu-t-tefsir babun ve minhum men jekulu rabbena atina fi-d-dun'ja baseneten ve fi-l-ahireti haseneten, hadis br. 4522, str. 932, zatim u poglavlju Kitabu-d-da'vat babun kavlu-n-nebijji, sallallahu alejhi ve sellem, rabbena atina fi-d-dunja haseneten, hadis br. 6389, str. 1351. Bilježi ga Muslim u poglavlju Kitabu-z-fikri ve-d-du'ai ve-t-tevbeti ve-l-istigfari babun fadlu-d-du'ai bi allahumme rabena atina fi-d-dun'ja haseneten ve fi-l- ahireti haseneten vekina azabe-n-nar, br. 6840-6841, 1171. Ha- dis prenosi Enes, radijallahu anhu.
[2] Ed-Du'au od Muhammeda ibn Ibrahima El-Hameda, str. 17.
[3] Bilježi ga Et-Tirmizi u poglavlju Kitabu tefsiri-l-Kur'an 'an resulullahi, sallallahu alejhi ve sellem, babun ma difa'e fi fadli-d- -du'ai, hadis br. 3370, 5/455. Bilježi ga Ibn Madže u po-

7. Uz Allahovu dozvolu, plodovi dove su zagarantovani, pa kada onaj koji upućuje dovu ispuni uslove potrebne za primanje dove, postići će mnogo dobro i neizostavno će postići velik udio u plodovima upućivanja dove.

1 Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: „Čuo sam Allahovog Poslanika, sa- llallahu alejhi ve sellem, kako govori: 'Nema nikoga ko uputi dovu, a da mu Allah neće dati to što traži ili od njega otkloniti zlo za šta moli - sve dok u dovi ne bude tražio nešto što je grijeh ili što predstavlja prekidanje rodbinskih veza.'“[* 1 2] Prenosi se od Ebu Se'ida El-Hudrija, radijalla- hu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ,,'Nema muslimana koji uputi dovu kojom se ne traži grijeh niti prekidanje rodbinskih veza, a da mu Allah neće dati jedno
glavlju Kitabu-d-du'ai babun fadlu-d-du'ai, hadis br. 3829, 2/1258. El-Albani ga je ocijenio kao hasen.
[1] Ed-Du'au od Muhammeda ibn Ibrahima El-Hameda, str.20.
[2] Bilježi ga imam Ahmed, 3/18. Bilježi ga Et-Tirmizi u poglavlju Kitabu-d-da'vat babun ma diji'e enne da'vete-l-muslimi mustedžabetun, hadis br. 3381, 5/462. El-Albani ga je ocijenio kao hasen u djelu Sahihu-t-tirmizi, hadis br. 2692, 3/140.

od troje: ili će mu uslišati njegovu dovu, ili će mu nagradu za nju ostaviti na ahiretu, ili će od njega otkloniti neko zlo, veliko poput onoga za šta moli.'

Tada on reče: 'Onda ćemo mi puno učiti dovu.'

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'A Allah će davati najviše.'"[1]

8. Dova čovjeka čuva od oholosti.[1 2 3]

Uzvišeni Allah kaže:

„Gospodar vašje rekao: 'Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati! Oni koji iz oholosti neće da Me obožavaju - ući će, sigurno, u Džehennem, poni-ženi'. ”3

[1]Bilježi ga Ahmed, 3/18. Bilježi ga Et-Tirmizi od 'Ubade ibnu-s-Samita, u poglavlju Kitabu-d-da'vat babun fintizari-l-fe- redži ve gajri zalik, hadis br. 3573, 5/566. El-Alabani ga je ocijenio kao hasen u djelu Sahihu-t-tirimzi, 3/140, 181.

[2]Ed-Du'au od Muhammeda ibn Ibrahima El-Hameda, str. 16.

[3]Mu'min, 60.

Podsticanje na upućivanje dove

Allah, azze ve dželle, podstiče Svoje robove da Mu upućuju dovu i obećava im da će se na nju odazvati, da će je uslišati. Uzvišeni Allah kaže: "A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kad Me zamoli. Zato neka oni pozivu Mome udovolje i neka vjeruju u Mene, da bi bili na pravom putu. “[1]

„Gospodar vaš je rekao: Posfovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati! Oni koji iz oholosti neće da Me obožavaju - ući će, sigumo, u Džehennem, poniženi'.

Allah, azze ve dželle, je Svojim robovima naredio da Mu čine dovu, podstakao ih na nju i upozorio ih da je ne ostavljaju. Također je poja- [1 2]

[1] El-Bekare, 186.

[2] El-Mu'min, 60.

snio da je ostavljanje činjenja dove iz oholosti jedan od uzroka ulaska u Džehennem.

Pored toga, Uzvišeni Allah ukazuje na to, kao što je ranije spomenuto, da je dova jedna od odlika vjernika, pa kaže:

„Bokovi njihovi se postelja lišavaju i oni se Gospo- daru svome straha i želje klanjaju, a dio onog što im Mi dajemo udjeljuju. I niko ne zna kakve ih, kao na- grada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju. ”[1]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Mome ummetu su date tri stvari koje nisu date nikom osim Allahovim vjerovjesnicima:

- Kada bi Allah poslao vjerovjesnika, rekao bi mu: ‘Pozovi me, Ja ću ti se odazvati’, a mome ummetu je rekao: ‘Pozovite me, Ja ću vam se

odazvati.’
- Kada bi Allah poslao vjerovjesnika, rekao bi mu: ‘U vjeri ti ništa teško nisam propisao’, a mome ummetu je rekao: ‘I u vjeri vam nije ništa te- ško propisao.’

[1] Sedžda, 16-17.

- Kada bi Allah poslao vjerovjesnika, učinio bi ga svjedokom protiv svoga naroda, a moj ummet je učinio svjedokom protiv ljudi.”[1]

Zabrana ostavljanja (upućivanja) dove

Uzvišeni Allah Svojim robovima naređuje da upućuju dovu i ukazuje na to da će oni koji iz oholosti neće da čine dovu ući u Džehennem.[1] [2] [3]

Uzvišeni kaže:

„Gospodar vaš je rekao: Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati! Oni koji oholosti nece da Me obožavaju ući će, sigurno, u Džehennem, poniženi. ”3

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojašnjava nam da će dova biti primljena ukoliko čovjek bude strpljiv i ne bude požurivao u vezi s

[1]Navodi ga Et-Tirmizi i El-Hakim u djelu Nevadiru-l-usul.

[2]Tashihu-d-du'ai, str. 239.

[3]El-Mu'min, 60.

onim što traži. Tako Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „Biće primljena dova nekome od vas sve dok ne počne požurivati i govoriti: 'Molio sam, ali mi dova nije uslišana."[1]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Neće se prestati primati dova čovjeku ako u dovi ne bude molio za nešto što je grijeh ili što predstavlja prekidanje rodbinskih veza, sve dok ne počne požurivati.“

Neko upita: „O, Allahov Poslaniče, a kako biva to požurivanje?“

On odgovori: „Tako da kaže: 'Upućivao sam dovu i upućivao sam dovu, pa sam vidio da mi ne biva uslišana', te se tada razočara i ostavi upućivanje dove.“[1] [2]

Mnogi ljudi upućuju dovu Allahu kada su u teškoj situaciji, a zapostavljaju dovu kada su u blagostanju. Uzvišeni Allah kaže:

[1]Bilježi ga El-Buhari kao hadis kojeg prenosi Ebu Hurej- re, radijallahu anhu, u poglavlju Kitabu-d-da'vat babun juste- djabu li-l-'abdi ma lem ju'adždžil, br. 6340, 1342. Bilježi ga Muslim u poglavlju Kitabu-z-zikri ve-d-du'ai babun bejanu ennehu justedžabu li-d-da'i ma lem ju’adždžil fe jekulu de'avtu fe lem justedžeb li, br. 2735, 1186.

[2]Ovo je druga predaja kod Muslima, Sahihu muslim, 1186.

„Kada čovjeka snađe nevolja, on Nam se moli ili ležeći, ili sjedeći, ili stojeći. A čim mu nevolju otklonimo, on nastavlja kao da Nam se nije ni obraćao molbom zbog nevolje koja ga je bila zadesila. “[1] Uzvišeni također kaže:

„Kad čovjeka nevolja snađe, Gospodaru svome se moli, Njemu se

obraća, a onda, pošto mu Allah milost Svoju daruje, paboravi Onoga kome se prije molio, i druge Njemu jednakim smatra, da bi s puta Njegova na stran- puticu odvodio..."[2]

[1] Junus, 12. (dio ajeta).

[2] Ez-Zumer, 8. (dio ajeta).

Kaže Uzvišeni:

„Kada čovjeku milost Našu darujemo, postaje nezahvalan i uzoholi se, a kada ga nevolja dotakne, onda se dugo moli. “[1]

Sve ovo predstavlja ponašanje koje je suprotno uputi vjerovjesnika, neka je na njih Allahov mir i blagoslov, jer za njih Uzvišeni Allah kaže: "...Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama poni-

[1] El-Fussilet, 51.

[2] El-Enbija, 90. (dio ajeta).

Veza dove sa kadaom i kaderom

Kader predstavlja šesti imanski šart kojeg je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo u poznatom hadisu kada mu je Džibril, alej-hi-s-selam, došao i pitao ga o vjerovanju (ima- nu). Čovjekov iman neće biti ispravan sve dok ne bude vjerovao u kader - Allahovo određenje.[1]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je na Džibrilovo, alejhi-s-selam, pitanje šta je to iman - odgovorio riječima: ,,Da vjeruješ u AHa- ha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, Sudnji dan i da vjeruješ u Allahovo određenje dobra i zla.“[1] [2]

Međutim, mada je vjerovanje u kader neupitno, ljudi su se razišli u pogledu njegovog shvatanja i razumijevanja. Između ostalog, ljudi su se razišli u pogledu toga da li dova može utjecati na kader. U vezi s tim pojavilo se više skupina:

[1] Fikhu-d-du'ai, str. 46.

[2] Ovo je dio podužeg hadisa u kojem se spominje Džibril, alejhis-selam, a kojeg bilježi Muslim u poglavlju Kitabu-l-iman, hadis br. 8, 24.

■ Prva skupina[1] smatra da dova nema znača- ja i da je beskorisna, te su je zbog toga ostavili i ne čine je.[1] [2] Oni to pravdaju time da je sve od ra-nije određeno i presuđeno, te da dova ne može ništa izmijeniti, kao što ni ostavljanje upućivanja dove ne može ništa umanjiti. Samim tim nema koristi od (upućivanja) dove i traženja od Allaha.[3]

Oni kažu: „Kada Božanska volja odredi da nešto bude, onda će to i biti - bez obzira na to da li čovjek upućivao dovu ili ne. Samim tim, dova bi predstavljala traženje nečega što će se svakako desiti. U suprotnom, ako Božanska volja to ne žek da se desi, onda i nije moguće da se desi, bez obzira na to da k čovjek upućivao dovu ik ne, iz čega se vidi da nema koristi od dove u bilo kojem slučaju.“[4]

Ova skupina također navodi dokaze koji uka- zuju na to da su kada i

kader iznad dove, tj. da

[1] Ovo je mišljenje skupine filozofa i ekstremnih sufija.
Vidi: Ed-Du'au ve menetjletuhu mine-l- 'akideti-l-islamijje, 1/313.

[2]Vidi: Še 'nu-d-du'ai, str.6; Ed-Da'u ve-d-deva'u, str.22.

[3]Še'nu-d-du'ai, str.6.

[4]Ed-Du'au ve menejletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 1/313.

prethode dovi - želeći time istaknuti kako nema koristi od učenja dove.

Kao dokaze koriste riječi Uzvišenog Allaha:

„Nema nevolje koja zadesi Zemlju i vas, a koja nije, prije nego što je damo, zapisana u Knjizi - to je Allahu, uistinu, lahko.

Zatim riječi Uzvišenog:

,,Mi sve s mjerom (kaderom) stvaramo. "* [1] [2]

Pored toga, kao dokaz koriste Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: ,,'Nema nikog od vas a da mu nije propisano njegovo mjesto u Džehennemu ili Džennetu.'

Neki čovjek upita: 'O, Allahov Poslaniče, hoćemo li se prepustiti tome?' On odgovori: 'Ne, vi radite, a svakome je olakšano (ono za šta je stvoren).'

Zatim je proučio riječi Uzvišenog:

[1] El-Hadid, 22.

[2] El-Kamer, 49.

'onome koji udjeljuje i ne griješi.' "[1, 2] Zatim navode hadis u kojem je Allahov Po- slanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Allah je zapisao odredbe svih stvorenja prije nego je stvorio nebesa i Zemlju na 50 hiljada godina", a zatim je rekao: ,,A Njegov Arš je bio iznad vo- de."[3]

Ibnu-l-Kajjim, rahimehullahi, kaže: „Pored svoga velikog neznanja i zablude, ovi su kontradiktorni sami sebi. Prema njihovom mišljenju, onda bi sve stvari trebalo zapostaviti. Tako bi se

[1] El-Lejl, 5. Ti ajeti su slijedeći: „...onome koji udjeljuje i ne griješi, i ono najljepše smatra istinitim - njemu ćemo Đžennet pripremiti; a onome koji tvrdići i osjeća se neovisnim i ono najljepše smatra lažnim - njemu ćemo Džehennem pripremiti, i bogatstvo njegovo mu, kad se strovali, neće koristiti. " (El-Lejl, 5-11.)

[2]Muttefekun alejh. Bilježi ga Buharija u poglavlju Kitabu-l- -kaderi babun ve kane emrullahi kaderen makdura, br. 6605, 1390. Bilježi ga Muslim u poglavlju Kitabu-l-kaderi babun kejjijjetu halki-l-ademijji fi batni ummihi ve kitabetu rizkihi ve edželihi ve 'amelihi ve šekavetihi ve se'adetihi, br. 2647, 1153.

[3] Bilježi ga Muslim u poglavlju Kitabu-l-kaderi babun hidžadžu Ademe ve Musa sallallahu alejhima ve sellem, br. 2653, 1156.

nekome od njih moglo reći: Ako ti je propisano da budeš sit i da ne budeš žedan, onda se to mora desiti bez obzira na to da li ti jeo ili ne jeo, a ako ti to nije suđeno, onda nemaš koristi bez obzira na to da li ti jeo ili ne jeo.

Ako ti je suđeno da imaš dijete, onda tako mora i biti, bez obzira na to da li ti imao odnos sa ženom ili ropkinjom, ili ne imao, a ako ti to nije suđeno, onda se to neće ni desiti, tako da nema potrebe da se ženiš ili prilaziš ropkinji, itd.

Da li nešto ovakvo može kazati pametna i razumna osoba, ili bilo koji čovjek? Čak su i životinje prirodno nadahnute da čine ono što će ih održati u životu. Samim tim su i životinje pametnije i razumnije od ovih koji su poput stoke, pa čak su i gori od nje!"[1]

Mišljenje ove skupine je neispravno, jer je Allah, azze ve dželle, naredio da se uči dova i podsticao na to, pa kaže:
„...pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!”[1 1 2]
[1]Ed-Da'u ve-d-deva'u, str. 22.
[2]El-Mu'min, 60. (dio ajeta).
Kaže Uzvišeni:

„Molite se ponizno i u sebi Gospodani svome... ”[1]

I kaže Uzvišeni:

„Reci: ‘Allah vam poklanja pažnju samo zbog vase molitve... ”’[2]

Postoje i brojni drugi ajeti koji govore o tome.

Onaj ko negira dovu - negira i Kur’an. Sasvim se jasno vidi neispravnost ovoga mišljenja, kao i njegova neodrživost.[3]

* Druga skupina[4] govori: „Bavljenje dovom spada u čistu pobožnost. Onaj ko upućuje dovu biva nagrađen za to, s tim da to nema nikakvog uticaja na ono što on njome traži.“[5]

■ Treća skupina kaže: „Dova predstavlja samo znak (alamet) koji je Uzvišeni Allah postavio
[1]El-E'araf, 55. (dio ajeta).
[2]Furkan, 77. (dio ajeta).
[3]Se'tut-d-dn’a, str. 9.
[4]Pod njima se misli na sufije. Vidi: Ed-Du'au ve menjletuhu mine-l-’'akideti-l-islamijjeti, 1/318.
[5]Ed-Da'u ve-d-deva'u, str. 22.
da upućuje na ispunjenje neke potrebe. Kada Uzvišeni Allah uputi Svoga roba da čini dovu, onda to predstavlja njemu znak i išaret da će njegova potreba biti ispunjena.“

Kažu: „Tako za ibadete i pokornost slijedi na- grada, a za kufr (nevjerovanje) slijedi kazna. To su čisti išareti koji ukazuju na to da će za ta djela uslijediti nagrada ili kazna, jer su oni bili sebeb (povod) toga."1

Ispravno je da je ono što je određeno (suđe- no) da se postigne nekim povodima, a jedan od povoda je i dova.

Nešto ne biva određeno da se desi bez povo- da, nego je suđeno da ima povod za to. Tako, kada čovjek učini ono što predstavlja povod, desi se ono što je suđeno, a kada ne bude činio ono što je povod (za nešto), onda se ne ispunjava i ono što je suđeno (zbog nepostojanja povoda koji

vodi ka njegovom ispunjenju).

Tako je suđeno da čovjek bude sit i da ne bude žedan ako jede i pije, dijete je suđeno da dođe putem intimnog odnosa, poljoprivredni proizvodi uspijevaju putem sijanja, izlazak duše iz tijela [1] [1]

[1]Ed-Da'u ve-d-deva'u, str. 22-23.

životinja biva putem njihovog klanja. Isti je slučaj i sa ulaskom u Džennet za koji je suđeno da bude putem djela, kao i ulazak u Džehennem za koji je, također, suđeno da bude putem djela. Ovo je istina i ispravno.[1]

Dova predstavlja jedan od najjačih povoda da se postigne ono što je suđeno. Kada je suđeno da se desi ono za šta osoba upućuje dovu, nije is- pravno reći da nema koristi od dove, jer, u biti nema, korisnijeg povoda od dove niti se sa nečim drugim bolje postiže ostvarenje onoga što se želi.[2]

[1] Ibid., str. 25.

[2] Ibid.

Vrste dova

Neki islamski učenjaci dovu djele u dvije kategorije, a neki u tri.

Tako neki kažu: „Postoje tri vrste dove:

1) da se Allah moli putem Njegovih imena i svojstava;

2) da Allaha moliš tako što istakneš svoju potrebu, siromaštvo i ovisnost riječima: ,,Ja sam siromašni rob,ja- dan i bespomoćan, ponizan, tražim zaštitu i utočište... “ i sl;

3) da moliš za svoju potrebu ne spominjući ništa od gore navedenog."1

Smatram da je slijedeća podjela dove detaljnija, te ću se ograničiti na nju, a to je podjela dove na dvije kategorije:

1) du'au-l-mes'ele - dova kojom se nešto traži (od Allaha),

2) i du'au-l-ibade - dova čijim se upućivanjem iskazuje obožavanje samo Allaha. [1] [1]

[1] Džela'u-l-efham, 1/153.

Du'a-l-mes'ele obuhvata slijedeće podvrste:

a) moljenje Uzvišenog Allaha - to predstavlja ibadet;

b) moljenje nekoga mimo Allaha ga ono što je samo Allah u stanju da učini, kao što je tragenje od umrlog da mu podari zdravlje i sl. - to predstavlja širk koji čovjeka izvodi iz vjere;

c) moljenje nekoga drugog mimo Allaha ga ono što je on u stanju da učini, kao da npr. zamoli živu osohu da ga nahrani, da mu pomogne nešto ponijeti i sl - to je dozvoljeno.

Ibn Tejmijje, rahimehullah, kaže: „Dove ima- ju dvije vrste: du'au-l-'ibade (dova čijim se upući- vanjem iskazuje obožavanje samo Allaha) i du'au-l-mes'ele (dova kojom se nešto traži (od Allaha)).”[1]

Ovo mišljenje također zastupa Ibnu-l-Kajjim, rahimehullah, u djelu

Bedai'u-ljevaid.[1]

Dove koje se spominju u Kur'anu ponekad se odnose na du'au-l-'ibade (dovu čijim upućiva- njem se iskazuje obožavanje samo Allaha), a po- nekad na du'au-l-mes'ele (dovu kojom se nešto [1] [2]

[1]Med'jnu'u-l-fetava, 1/69, 2/456.

[2]Vidi: Bedai'u-l-fevaid, 3/3.

traži od Allaha), a ponekad su obje vrste zajedno, mada su one međusobno uslovljene (pove- zane).[1]

Kada se dovom želi du'au-l-mes'ele (dova kojom se nešto traži od Allaha), onda ona upućuje na du'au-l-'ibade (dovu čijim upućivanjem se iskazuje obožavanje samo Allaha) na način da je- dna uključuje (sadrži) drugu dok, ako se dovom želi du'au-l-'ibade (dova čijim upućivanjem se iskazuje obožavanje samo Allaha), onda ona ukazuje i upućuje na du'au-l-mes'ele (dova kojom se nešto traži od Allaha) na način da jedna podrazumijeva drugu.[1] [2]

Propis upućivanja dove

Islamski učenjaci se razilaze u pogledu propisa obaveznosti upućivanja dove na više mišlje- nja koja ćemo ovdje navesti.

Prvo mišljenje: jedna skupina islamskih učenja ka smatra da je upućivanje dove vadžib (obavezno), čak trvde da je ona jedan od važnijih vadžiba, jedan od naj većih fargova, jer dova otklanja nevolju (nedaću) i utiće da se promijeni kada' (Božija odredba)

[1]Ibid.

[2]Medjnu'u-l-fetava, 15/10.

Kao argument za tu tvrdnju oni navode slijedeće dokaze:

■ Riječi Uzvišenog:

"I Gospodar vaš je rekao: Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odagvati! Oni koji iz oholosti neće da Me obojavaju - ući će, sigumo, u Džehennem, ponijeni. "2

Iz ovog ajeta mogu se vidjeti dvije stvari:

■ Naredba (imperativ) u riječima Uzvišenog: „Pozovite Me i zamolite... ”, odnosi se na ono što je vadžib, jer nema ništa što bi ukazivalo da se na- redba ne odnosi na vadžib (obavezno).[3] [1] [2] [3]

[1]Vidi: Še'nu-d-du'ai, str. 7; Tuhfetu-z-zakirin, str. 37; Ed-Du- 'au ve menjletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 1 /381.

[2]El-Mu'min, 60.

[3] Ed-Du'au ve menziletuhu mine-l-akideti-l-islamijje, 1/380, preneseno iz djela En-Nubzetu-š-šerifetu od Ibn Mu'amera, štampano u sklopu djela El-Mesailu-n-nedždije, 4/595.

■ Ajet ukazuje na to da ostavljanje dove spada u oholost, a, bez ikakve sumnje, dužnost (va- džib) je da se klonimo toga.[1]

■ Riječi Uzvišenog:

„...i Allaha iz izobilja Njegova molite. ”[1] [2] [3]

■ Riječi Uzvišenog:

„Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome... ”3 Brojni su ajeti u kojima se naređuje upućivanje dove, a naredba (imperativ) nužno ukazuje na obaveznost (vudžub).

■ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sel- lem, je rekao: "Ko ne bude molio Allaha, On će se rasrditi na njega.“[4]

[1]Tuhfetu-z-zakirin, str. 37.

[2]En-Nisa', 32. (dio ajeta).

[3]El-E'araf, 55. (dio ajeta).

[4] Bilježi ga Et-Tirmizi u djelu Kitabu-d-da'vat babun fadlu-d- du'ai, hadis br. 3272, 5/456. Bilježi ga Ibn Madže u

Postoje i drugi hadisi koji govore o ovome.

Drugo mišljenje: druga skupina islamskih učenjaka smatra da je dova mustehah (ono što je poželjno da se čini).

Između ostalog, oni kažu: „Znaj da je odabrano mišljenje koje zastupaju fakihi i muhaddisi, kao i većina islamskih učenjaka različitih skupina bilo od selefa (ranijih generacija) bilo od halefa (kasnijih generacija) - to da je dova mustehab.‘[1]

Oni navode iste dokaze kao i prva skupina, s tim što smatraju da se naredba (imperativ) u tim ajetima i hadisima odnosi na ono što je poželjno da se čini (istihbab).[*] [1] [2]

Treće mišljenje: treća skupina kaje: „Sutnja i prihvatanje onoga što je suđeno je potpunije, dok je pado- voljstvo onim što je određeno (suđeno) preče. “[3]

poglavlju Kitabu-d-du'ai babun fadlu-d-du'ai, hadis br. 3827, 2/1258; Ahmed, 2/442.

El-Albani ga je ocijenio kao hasen u djelu Sahihu ibn madže, hadis br. 3085, 2/324.

[1] Ez-Ezkar, str. 563.

[2] Vidi prethodni izvor, a zatim djelo Ed-Du'au ve menjle- tuhu mine-l- 'akideti-l-islamijje, 1/283.

[3] El-Ezkar, 564.

Kao što se može vidjeti, njihovo mišljenje je da je dova suprotna onome što je prečed

Razmatranje dokaza: da li oni upućuju na obaveznost (vudžub) ili na ono što je poželjno (istihbab)?

Ovdje ćemo se prvo osvrnuti na mišljenje po kojem je je učenje dove obaveza (vadžib):

Što se tiče njihovog argumentovanja ajetom:

„Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!”[1] [2] i njihove tvrdnje da se to odnosi na obaveznost (vudžub) činjenja dove, na to se može

odgovoriti na slijedeći način:

a) Ovdje se pod dovom misli na du'au-l-iba- de, na što ukazuje sam kraj ajeta. Da se ajet od- nosi na du'au-l-mes'ele, ne bi bilo sumnje u njenu obaveznost, na što ukazuje sama jezička konstrukcija u kojoj su dad uslov i nagrada, a ovdje nije takav slučaj.[3]

[1] Ed-Du'au ve menvjletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 1/382.

[2] El-Mu'min, 60. (dio ajeta).

[3] Vidi prethodm izvor, 1 /387.

b) Može se reći da se u ostalim ajetima podra- zumijeva i misli na iskrenost u traženju od Uzvišenog Allaha i da se dova ne upućuje nikome mimo Njega, dok se samo traženje (molba) ne nalazi u njima (ajetima).[1]

Također, nema niko od selefa (prijašnjih ge- neracija) da je smatrao da je dova općenito oba- vezna.

Što se tiče drugog mišljenja, prema kojem se učenje dove smatra mustehabom (lijepim), ono je, također, diskutabilno, jer dova ponekad može biti vadžib, ili čak haram, i sl.

Najispravnije mišljenje je da učenje dove može biti vadžib (obavezno), mustehab (poželjno), haram (zabranjeno), mekruh (pokuđeno) i mubah (dozvoljeno).[2]

U obaveznu dovu spada Fatiha, prema naj- ispravnijem mišljenju, tevba (pokajanje) [1] istigfar (traženje oprosta). Uzvišeni Allah kaže:

[1]Ibid., 1/397.

[2] Vidi: Medšmu'u-l-fetava, 22/476; Ed-Du'au ve menziletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 1/393.

vi koji vjerujete, učinite pokajanje Allahu iskreno... Ovdje smo naveli samo neke obavezne dove.

U učenje dove koje je pokuđeno spada pretjerivanje u dovi ulaganjem truda da se dova rimuje.

U dovu čije je učenje zabranjeno spada upućivanje dove nekome mimo Allaha i moljenje ne- kog,a drugog.

Sto se tiče dove čije je učenje mustehab, njih ima veoma mnogo i većina dova koje se navode spadaju u ovu vrstu.

Što se tiče dove koja je mubah, ona predstav- lja dovu u kojoj se traži nešto što nije potrebno čovjeku (što predstavlja luksuz i sl.), ali u čemu nema grijeha.[1 2 1]

[1]Et-Tahrim, 8. (dio ajeta).

[2]Medžmu 'u-l-fetava, 10/714.

Lijepi postupci (adabi) prilikom dove

Kada čovjek hoće da učini dovu, lijepo je da praktikuje neke stvari koje se smatraju adabima (lijepim postupcima) prilikom učenja dove.

Ovdje ćemo navesti neke od tih adaba.

1. Početi dovu jahvalom Allahu, azze ve dželle, a zatim donijeti salavat

i selam na Njegovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, te na isti način završiti dovu[1]

Prenosi se od Omera ibnu-l-Hattaba, radijalla- hu anhu, da je rekao: „Dova stoji između neba i zemlje, ništa se od nje ne uzdiže sve dok ne do-

[1] Vidi: Še'nu-d-du'ai, str. 13; Ihja'u 'ulumi-d-din, 212\ Sila- hu-l-mu'mini, str. 97; Ed-Da'u ve-d-deva'u, str. 17; Tuhfetu -zakirin, str. 55. Također ga spominje recezent djela Ki- tabu-d-du'ai autora Et-Taberanija, str. 54. Vidi: Ed-Du'au ve menvjletuhu mine-l- akideti-l-islamijje,
1/208. Navodi ga također recezent djela Et-Tergibu fi-d- -du'ai, str.77. Vidi: Ed-Du'au od Muhammeda ibn Ibrahima El-Hame- da, str. 37; Šurutu-d-du'ai, str. 45; Tashihu-d-du'ai, str. 22.

neseš salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[1]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, čuo je nekog čovjeka kako u namazu uči dovu prilikom koje nije slavio Uzvišenog Allaha niti donio salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Ovaj je požurio!“

Zatim ga je pozvao i rekao njemu i drugima: „Kada neko od vas klanja, neka počrje sa slavlje- njem svoga Gospodara, azze ve džeile, zatim sa zahvalom Njemu, nakon toga neka donese sala-

[1] Bilježi ga Et-Tirmizi u poglavlju Ebvabu-s-salati, br. 486. U komentam na ovu predaju Ahmed Sakir kaže: „Ova predaja je mevkuf, ali je na stepenu merfu'a." Ovaj eser ima brojne potvrde. Tako se prenosi od Alije, radijallahu anhu, kao mevkuf, od Mu'aza ibn Džebela kao merfu', od Abdullaha ibn Busra kao merfu', zatim od Enesa, radijallahu anhu.
El-Albani kaže: „Ukratko bi se moglo reći da ovaj eser, na osnovu različitih lanaca prenosilaca i sličnih predaja, nije na nižem stepenu od hasana, ako Bog da, u bilo kojem slučaju.“
Vidi: Silsiletu-l-ehadisi-s-sahihati, br. 2035, 5/57; Sahihu-t-tir- mizi, hadis br. 403, 1/150.

vat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a potom neka moli šta hoće."[1]

2. Da se čovjek pokaje, ispravi nanesenu nepravdu i da se okrene Allabu, azze ve dželle.[1, 2]

Uzvišeni Allah, navodeći primjer Adema, alejhi-s-selama, i njegove žene Have, kaže:

„ 'Gospodaru naš' - rekoše njib dvoje - 'sami smo sebi krivi, i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, si- gumo ćemo biti izgubljeni.' “[1]

[1] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju Kitabu-s-salati babun ed- -du'au, hadis br. 1481, 2/162; En-Nesa'i u poglavlju Kitabu-s-sebvi babu-t-temdijdi ve-s-salati 'ale-n-nebiji, sallallahu alejhi ve sellem, fi-s-salati, 3/38; Et-Tirmizi u poglavlju Ebvabu-s-sejeri babun ma zukire fi-s-senai alellahi ve-s-salati ale- -n-nebiji, sallallahu alejhi ve sellem, kable-d-du'ai, hadis br. 593, 2/488.

El-Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u djelu Sahihu-t- -tirmij, hadis br. 2767, 3/164.
[2] Vidi: Ihjau 'ulumi-d-din, 1/273. Od njega ga prenosi En- -Nevevi u djelu El-Ezkar, str. 567.
Vidi: Ed-Da'u ve-d-deva'u, str. 17; Silahu-l-mu'mini, str. 117; Tuhfetu-z-zakirin, str.55; Šurutu-d-du'ai, str. 68; Teshihu-d-du- 'ai, str. 31.

Kaže Uzvišeni:

‚A ima i drugih koji su grijehe svoje priznali i koji su dobra djela s drugim koja su loša izmješali; njima će, može biti, Allah oprostiti, jer Allah prašta i samilostan je."[2]

Kaže Uzvišeni:

"I Zunnunu[3] se, kada srdit ode i pomisli da ga nećemo kazniti - pa poslije u tminama 'gavapi: 'Nema boga, osim Tebe, hvaljen neka si!, a ja sam se zaista ogriješio prema sebi!' - odazvasmo i tegobe ga spasismo; eto, tako Mi spašavamo vjernike."[4]

Uzvišeni Allah, također, navodi riječi Musa, alejhi-s-selama, koji je rekao:

[1] El-E'araf, 23.
[2] Et-Tevbe, 102.
[3] Junus, a.s.
[4] El-Enbija, 87-88.

„ 'Gospodaru moj' - reče onda - 'ja sam sam sebi zlo nanio, oprosti mi!' I On mu oprosti... "[1]

3. Obračanje Allahu u dovi na lijep način, skrušeno i ponizno[2]

Kao primjer ovoga navest ćemo riječi Adema, alejhi-s-selama, i njegove žene Have koje Uzviše- ni Allah navodi u Kur'anu:

„ 'Gospodaru naš' - rekoše njih dvoje - 'sami smo seb i krivi, i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, sigurno ćemo biti izgubljeni.' “3

Uzvišeni Allah, također, navodi riječi Musaa, alejhi-s-selama, koji je rekao:

[1]El-Kasas, 16. (dio ajeta).
[2] Vidi: Še'nu -d-du'ai, str. 13; Ihjau 'ulumi-d-din, str. 272, od tijega ga prenosi El-Nevevi u djelu El-Eskar, 566; Silahu-l- -mu'min, str. 132; Ed-Da'u ve-d-deva'u, str. 17; Tuhfetu-z-zaki- rin, str. 55; Šurutu-d-du'ai, str. 50; Tashihu -d-du'ai, str. 27.
3 El-E'araf, 23.

„Hvaljen neka si! Kajem Ti se, ja sam vjemik prvi!“[1]

Onaj što upućuje dovu tteba da ispolji svoju pottebu, ovisnost i bespomoćnost pted svojim Gospodarem, da srcem bude prisutan prilikom učenja dove, da iskaže svoju nadu i okretanje Allahu u potpunosti, skrušeno i ponizno, sa že- ljom i nadom u teškoći i blagostanju, u oskudici i raskoši, kao što kaže Uzvišeni Allah opisujući stanje vjerovjesnika, alejhimu-s-selam:

,,Oni su se trudili da Što vise dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni. “[1]

4. Biranje odabranih vremena, posebnih prilika i časnih mjesta za upućivanje dove[4]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Što se tiče sedžde, trudite se da što više

[1]El-E'araf, 143. (dio ajeta).
[2]El-Enbija, 90. (dio ajeta).
[3]Tashihu-d-du''ai, str. 27.
[4]Silahu-l-mu’mini, str. 97.

učite dovu, jer tada bi najprije mogla da vam bu- de uslišana.‘1

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Čovjek je najbliži svome Gospodaru na sedždi, pa zato puno učite dovu (na sedždi).“[1]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Dova između ezana i ikameta se ne odbija, pa učite dovu.“[3]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Najbolja dova je dova na dan Arefata.“[4]

[1] Bilježi ga Muslim kao hadis koji prenosi Ibn Abbas. Navodi ga u poglavlju Kitabu-s-salati babun en-nebju 'an kira- eti-l-kur'ani fi-r-ruku'i ve-s-sudžudi, hadis br. 479, 199.
[2] Bilježi ga Mushm kao hadis koji prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Navodi ga u poglavlju Kitabu-s-salati ba- bun ma jukalu fi-r-ruku’i ve-s-sudžudi, br. 482, 200.
[3] Bilježi ga Et-Tirmizi kao hadis koji prenosi Enes, radijallahu anhu. Navodi ga u poglavlju Kitabu-s-salati babun ma dža'e enne-d-du'ae la jureddu bejne-l-ezani ve-l-ikameti, br. 212, 1/416. El-Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u djelu Sahihut-tirmizi, hadis br. 2843, 3/185.
[4]Bilježi ga Et-Tirmizi u poglavlju Kitabu-d-da'vat babun fi-d- du’ai jevmi 'arefe, hadis br. 3585, 5/572. El-Albani ga je ocijenio dobrim u djelu Sahihu-t-tirmizi, hadis br. 2837, 2/184.

Postoje i druga vremena, situacije i mjesta kada je lijepo i poželjno da se upućuje dova.

5. Okretanje prema Kibli[1]

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, se okrenuo prema Ka'bi i uputio dovu protiv grupe Kurejšija.[2]

6. Podizanje ruku prilikom učenja dove

Ebu Musa El-Eš'ari, radijallahu anhu,[1] je rekao: „Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je

[1] Šurutu-d-du'ai str. 62; Silahu-l-mu'mini, str. 101; Ed-Du’au od od

Muhammeda ibn Ibrahima El-Hameda, str. 41.
[2] Bilježi ga El-Buhari, kao hadis koji prenosi Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, u poglavlju El-Megaj babun du'au-n-nebijji, sallallahu alejhi ve sellem, 'ala kujjari kurejš, br. 3960, 814.
[3] Vidi: Silahu-l-mu'mini, str. 106; Šurutu-d-du'ai, str. 62; Ed- -Du'au od Muhammeda ibn Ibrahima El-Hameda, str. 41.
[4] Njegovo tme je Ebu Musa Abdullah tbn Kajs El-Eš'ari. Učinio je hidžru u Abesiniju i bio je namjesnik nad Zu- bejdom i Adenom. Bio je namjesnik Kufe i Basre ispred Omera, radijallahu anhu. Njegovim sebebom osvojen je Tuster. Umro je 42. g/h (662./663. godine po Isa, alejhi- -s-selamu). Vidi: Hulasatu tehtjbi-l-kemal, str. 310.
učio dovu, a zatim je podigao svoje ruke tako da sam vidio bjelinu njegovih pazuha."[1]

7. Da bude odlučan prilikom trajženja

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Kada neko od vas uči dovu, neka bude odlučan prilikom traženja i neka nikako ne govori: 'O, Allahu, ako hoćeš, podari mi to', jer On ne može biti prisiljen na nešto.“[1]

8, Ne opterećavati se rimovanjem dove

Prenosi se od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma,[3] da je rekao: „Drži ljudima predavanje je-
[1] Bilježi ga El-Buhari u poglavlju Kitabu-d-da'vat babun refu-l-ejdi fi-d-du'ai, br. 6341,1342.
[2] Bilježi ga El-Buhari kao hadis koji prenosi Enes, radija- llahu anhu, u poglavlju Kitabu-d-da'vat babun li ja'wme-l- -mes'ele fe innehu la mukrihe lehu, br. 6338, 1342.
[3] Njegovo ime je Abdullah ibn Abbas ibn Abdu-l-Mu- tallib ibn Hašim ibn Abdi Menaf. Bio je amidžić Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Rodio se tri godine prije hidžre (619./620. godine po Isa, alejhi-s-sela- mu). Allahov poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upućivao je dovu za njega da mu Allah podari razumijevanje Kur'ana.
Zbog njegovog znanja zvali su ga El-Bahr (mo- re) i El-Hibr (učenjak). Umro je 68. g/h (687./688. Godi- ne po Isa, alejhi-s-selamu), u Taifu. Vidi: Takribu-t-tehsjb, str. 309.
danput sedmično, a ako baš hoćeš više, onda dvaput sedmično. Ako bi htio još više, onda triput sedmično. Nemoj biti sebeb da ljudima dosadi Kur'an. Nemoj da te zateknem da dođeš kod ljudi koji nešto pričaju, pa im ti počneš govoriti i prekineš njihov razgovor, te im postaneš dosadan, nego šuti. Kada ti dadnu riječ, onda im se obrati, jer oni tada žele da slušaju, i pazi na rimovanje prilikom dove, te ga se kloni. Dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio živ - nisam vidio njega niti ashabe

kako to čine, pa se toga treba kloniti." [1]

9. Ponavljanje dove triputa Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio dovu, to bi ponavljao tri puta. Navodi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio dovu: „O, Allahu, kazni Kurej- šije!“, tri puta.[1 2]
[1]Bilježi ga El-Buhari u poglavlju Ed-Da'vat babun ma jukre- hu mines-sedži fi-d-du'ai, br. 6337, str. 1341-1342.
[2] Hadis je muttefekun alejh. Bilježi ga Buharija kao hadis koji se prenosi od Ibn Mes'uda, radijallahu anhu, u po- glavlju Kitabu-l-vudu' babun iza ulkije 'ala zahri-l-musalli kazerun, br. 240, 54. Bilježi ga Muslim u poglavlju Kitabu-l-

10. Da u dovi prvo počne moliti za sebe[1] Allah, azze ve dželle, kaže:

„Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjerovanju pretekla... ”[* 1 2]
-džihadi ve-l-hidijeti babun ma lekije-n-nebijju, sallallahu alejhi ve sellem, min eze-l-mušrikine, br. 1794, 799.
[1]Ed-Du'au od Muhammeda ibn Ibrahima El-Hameda, str. 46; Šurutu-d-du'ai, str. 67.
[2]El-Hašr, 10. (dio ajeta).

Pokuđene stvari prilikom dove

Pored stvari koje je lijepo činiti prilikom učenja dove, postoje stvari koje je ružno (pokuđe- no) činiti prilikom dove, kao što su:

1. Opterećavati se rimovanjem dove[1]

Ibn Abbas je rekao jednom od ashaba: „...pazi na rimovanje prilikom dove, te ga se kloni. Dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio živ - nisam vidio njega niti ashabe kako to či- ne, pa se toga treba kloniti.“[1 2 3]

2. Previše glasno učenje dove

Uzvišeni kaže:

„Molite se ponispio i u sebi Gospodaru svome, ne voli On one koji se previše glasno mole, ”[4]
1 Še'nu-d-du'a, str. 15. Imam El-Buhari je posebno pogla- vlje u svome Sahihu posvetio ovoj pokuđenoj stvari, 1341.
[2] Bilježi ga El-Buhari u poglavlju Ed-Da'vat babun ma jukrehu mine-s-sedžei fi-d-du'ai, br. 6337, str. 1341-1342.
[3]Še’nu-d-du'a, str. 14.
El-E’araf, 55.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „O, ljudi, suzdržite se, jer vi ne dozivate gluhog niti odsutnog, nego dozivate Onoga Koji sve čuje i sve vidi."[1]

3. Moliti za smrt

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Neka niko nikako od vas ne priželjkuje smrt zbog nedaće koja ga je snašla.“[1 2 3]

4. U dovi moliti ubrzanje kazne3

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je posjetio jednog čovjeka, muslimana, koji je bio oslabio, te je postao poput biljke. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga upita: "'Jesi li molio Allaha za nešto ili tražio od Njega?'

[1] Bilježi ga El-Buhari kao hadis koji prenosi Ebu Musa El-Eš'ari, radijallahu anhu, u poglavlju Kitabu-d-da'vat, br. 6384,1350.

[2] Bilježi ga El-Buhari kao hadis od Enesa, radijallahu an- hu, u poglavlju Kitabu-d-da'vat babun ed-du'au bi-l-mevti ve-l- -hajati, br. 6351, 1344. Bilježi ga Mushm u poglavlju Kita- bu-z-zikri ve-d-du'ai babun kerahetu temenni-l-mevte li durrin nezele bihi, br. 2680, 1167.

3 Sahihu muslim, 1170.

On odgovori: 'Da. Govorio sam: 'O, Allahu, ono čime ću biti kažnjavan na ahiretu, daj mi da budem kažnjen na ovom svijetu.'

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Subhanallah! Ti to nisi u stanju podnijeti', ili je rekao: 'Ti to ne možeš podnijeti. Zašto nisi rekao: 'O, Allahu, podari nam na ovom svijetu dobro i na onom svijetu dobro i sačuvaj nas dže- hennemske vatre.'

Nakon toga je upućivao tu dovu Allahu, pa mu je On dao da ozdravi."[1]

5. Upućivati dovu nešto što predstavlja grijeh ili prekidanje rodbinskih veza [1 2]

Prenosi se od Ebu Se'ida El-Hudrija, radijalla- hu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ,,'Nema muslimana koji uputi dovu kojom se ne traži grijeh niti prekidanje rodbinskih veza, a da mu Allah neće dati jedno od troje: ili će mu uslišati njegovu dovu, ili će mu nagradu za nju ostaviti na ahiretu, ili će od njega

[1] Bilježi ga Muslim kao hadis koji prenosi Enes, radija- llahu anhu, u poglavlju Kitabu-z-zikn ve-d-du'ai babun kera- hetu-d-du'ai bi ta'dijli-l-'ukubeti, br. 2688, 1178.

[2] Se'nu-d-du'a, str. 15.

otkloniti neko zlo veliko poput onoga za šta moli.'

Tada on reče: 'Onda ćemo mi puno učiti dovu.'

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'A Allah će (davati) najviše.'

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Dova se uslišava nekome od vas ukoliko ne bude molio za nešto što predstavlja grijeh ili prekidanje rodbinskih veza, i ako ne bude požurivao.“[1 2]

[1] Bilježi ga Ahmed, 3/18. Bilježi ga Et-Tirmizi od 'Ubade ibnu-s-Samita, u poglavlju Kltabu-d-da'vat babun fintizari-l-fe- redži ve gajri zalik, hadis br. 3573, 5/566. El-Alabani ga je ocijenio kao hasen u djelu Sabihu-t-tirmfi, 3/140,181.

[2] Bilježi ga Muslim kao hadis koji prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u poglavlju Kitabu-z-zikri ve-d-du'ai babun bejanu ennebu justedžabu li-d-da'i malem ju'adjil, br. 2735, 1186.

Pretjerivanje u dovi

Prilikom govora o dovi važno je napomenuti da mnogi koji upućuju dovu vrlo često pretjeruju [u] dovi, te im zato dova ne bude primljena. Stoga ćemo ovdje navesti definiciju pretjerivanja u dovi kako bi govor o propisu pretjerivanja prilikom upućivanja dove bio potpuno jasan i razumljiv.

Značenje pretjerivanja u dovi

Ovaj pojam upućuje, u jezičkom smislu, na prelaženje jedne stvari na drugu.[1]

Uzvišeni Allah Svoje robove općenito upo- zorava da ne pretjeruju u bilo čemu, a posebno ukazuje i zabranjuje pretjerivanje prilikom upućivanja dove:

„Molite se pontjno i u sebi Gospoduru svotne, ne voli On one koji se previše glasno mole. "[1]

[1]Vidi: El-Kamusu-l-mukit natuknica 'ada, str. 1178.

[2]El-E'araf, 55.

[3] Ed-Du'au ve-l-menjletuhu mme-l-'akideti-l-islamijje, 1/173. Vidi: Bedai"ulfevaid, 3/19.

Allah, subhanehu ve te'ala, ne voli one koji pretjeruju prilikom upućivanja dove niti prilikom traženja.[1]

Kod pretjerivanja ne misli se na to da čovjek puno upućuje dovu, nego se to najbolje poja- šnjava u slijedećem hadisu: Prenosi se od Ibn Sa'da ibn Ebi Vekkasa, radijallahu anhu, da je re- kao: 'Moj otac me je čuo kako upućujem dovu slijedećim riječima: „'O, Allahu, molim Te za Džennet i uživanje u njemu, i to i to. Utječem Ti se od džehennemske vatre, njenih lanaca i okova i toga i toga', pa on reče: 'O, sinčiću moj, čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sel- lem, kako govori: 'Bit će ljudi koji pretjeruju prilikom upućivanja dove', pa pazi da ne budeš jedan od njih. Ako dobiješ Džennet, dobit ćeš i ono što je u njemu, a ako budeš sačuvan od dže- hennemske vatre, bit ćeš sačuvan i od zla koje je u njoj."[1]

[21] Iktida"u-s-sirati-l-mustekim, str. 383.

[2] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju Kitabu-s-salavati babun ed-du'au, br. 1480, 2/162. El-Albani ga je ocijenio kao hasan u djelu Sahibu ebi davud, \/211.

Propis pretjerivanja prilikom upućivanja dove

Pretejrivanje prilikom upućivanja dove može biti mekruh ili haram.[1]

Ibnu-l-Kajjim, rahimehullah, kaže: „Svako traženje (molba) koje je u

suprotnosti sa Allahovom mudrošću, ili sadrži nešto što je kontra- diktorno onome što je On propisao i naredio, ili sadrži nešto različito od onoga o čemu nas je On obavijestio, predstavlja pretjerivanje koje Allah ne voli, niti voli onoga ko na taj način traži.“[1] [2] Uzvišeni Allah kaže:

„Molite se pomtpio i u sebi Gospodaru svome, ne voli On one koji se previše glasno mole. ”[3]

Zabrana i pokuđenost vežu se za dove koje su mekruh da se uče - ili zbog onoga što se trašj ili zbog onoga od koga se trašj.

Sto se tiče stvari koje su zabranjene da se tra- že (da se za njih moli), to su stvari poput traže nja od Allaha onoga što čovjeku šteti na ovome svijetu, ili na ahiretu, ili da uputi dovu protiv nekog drugog moleći njemu ono što je zabranjeno, i slično.

[1]Vidi: Medšgnu'u-l-fetava, 22/475.

[2]Bedai'u-l-fevaid, 3/20.

[3]El-E'araf, 55.

Što se tiče zabrane vezane za onoga od koga se traži, to može biti tako da čovjek moli nekoga mimo Allaha, kao što je slučaj sa sihirbazima koji se mole zvijezdama i obožavaju ih, i slično, zatim dova upućena od strane onih koji mnogobo- žaca njihovim idolima.

Ako je neko djelo zabranjeno, nije dozvoljeno za njega upućivati dovu.

Neke dove su zabranjene same po sebi, kao što je upućivanje dove nekome drugom mimo Allahu, ili da moli Allaha putem nekoga drugog kao što je slučaj sa kršćanima koji govore: „O, Bogorodice, zauzmi se za nas kod Boga.”

Ponekad dova bude upućena Allahu, ah traženjem da se približe Njemu putem onoga što On ne voli, kao što je bio slučaj sa mušricima koji su se htjeli približid Allahu putem svojih kipova i idola.

Ponekad ta dova bude upućena Allahu rije- čima koje nisu primjerene da se moli putem njih, ili da se moli riječima u kojima ima pretjerivanja.

Ove i slične dove, koje ponekad budu uskša- ne, u biti su zabranjene zbog svega negativnog i lošeg što se u njima nalazi.[1]

Primjeri pretjerivanja u dovi

Pretjerivanje prilikom upućivanja dove obu- hvata slijedeće stvari:

1. Širk u dovi,jer to predstavlja najveće pretjerivanje[1] [2]

Na to se odnose riječi Uzvišenog Allaha:

„...samo neprelazite mjeru, jer Allah ne voli one koji pretjeruju. ”[3]

2. Upućivanje dova koje spadaju u novotarije

3. Tradpnje od Allaha onoga što je zabranjeno da se traži

To se ogleda u slijedećim stvarima:

a) Traženje od Allaha onoga što ne priliči, poput traženja stepena vjerovjesnika. U to spada i ono zbog čega je jedan ashab prekorio svoga sina kada ga je čuo kako govori: „O, Allahu, molim Te, podari mi bijeli

dvorac s desne strane Dženneta kada u njeg uđem!“ Na to je taj ashab rekao:
[1]Vidi: Iktida"u-s-sirati-l-mustekim, str. 386-389.
[2]Medjnu'u-l-fetava, 15/23; Bedaiu-l-fevaid, 3/19.
[3]El-Maide, 87. (dio ajeta).

„O, sinčiću moj, moli Allaha za Džennet i traži da te zaštiti od Džehennema. Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: 'Biće u mome ummetu ljudi koji će pretjerivati u taharetu i dovi'.‘[1]

b) Traženje pomoći od Allaha za nešto što je haram (zabranjeno).[1]

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je re- kao: „Neće se prestati primati dova čovjeku ako u dovi ne bude molio za nešto što je grijeh ili što predstavlja prekidanje rodbinskih veza - sve dok ne počne požurivati.'“[3]

U grijeh spada sve ono loše što čovjek učini, zbog čega biva griješan (kažnjen), a u rodbinske veze ulaze sva prava
[1]Bilježi ga Ahmed, 4/87; Ibn Madže u poglavlju Kitabu-d- du'ai babun kerahijjetu-l-itidai fi-d-du'ai, hadis br. 3864, 2/1271. El- Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u djelu Sahihu ibn madže, hadis br. 3116, 2/331.
[2]El-Fetam, 15/22; Bedaiu'-l-fevaid, 3/19.
[3] Bilježi ga Muslim kao hadis koji prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u poglavlju Kitabu-z-zikri ve-d-du'ai, br. 2735,1186.
prema muslimanima i nepravda koja se počini prema njima.[1]

c)Traženje (molba) koja je u suprotnosti sa Allahovom mudrošću, ili sadrži nešto što je kontradiktorno onome što je On propisao i na- redio, ili sadrži nešto različito od onoga o čemu nas je On obavijestio.[1 2]

To se ogleda u slijedećim stvarima:

■ Upućivanje dove za nešto što je nemoguće, kao što je upućivanje dove da Iblis, Ebu Džehl i njima slični uđu u Džennet. Dova poput ove može čak predstavljati i kufr onih koji ih upu- ćuju zbog toga što time oni žele da Allah opo- vrgava sam Sebe.[3]

■ Dova za ono za čim ne bi trebao da čezne, kao što je upućivanje dove da ga Allah vječno ostavi na dunjaluku, a zna se da je Allah Jedini koji je vječan i da je propisao nestanak (smrt) svim stvorenjima.[4]
[1]El-Džami’u li ahkami-l-kur’an, 2/311.
[2]El-Fetava, 15/22; Bedai'u-l-fevaid, 3/20.
[3] Ed-Du'au ve mensjletuhu mine-l-akideti-l-islamijje, 1/178, prenoseći iz djela El-Furuk, 4/260.
[4]Še'nu-d-du'ai, str. 15.

■U ovo također spada i upućivanje dove da Allah otkloni od njega ljudske potrebe, kao što je potreba za hranom i pićem, ili da Ga moli da mu podari dijete, a da on nema ni žene niti ropkinje.[1]

■Upućivanje dove za nešto što je suprotno onome što je Allah propisao, kao što je upućiva- nje dove da se ne desi Sudnji dan.[1 2]

■U ovo spada i dizanje glasa prilikom dove, dozivanje i vikanje.[3]

■Nepostojanje skrušenosti[4], što je u supro- tnosti sa riječima Uzvišenog Allaha:

„Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome... "[5]

■ Opterećivanje dove rimovanjem.[6] Ibn Abbas, radijallahu anhuma, je jednom od ashaba rekao: „...pazi na rimovanje prilikom dove, te ga se kloni. Dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi

[1]Medžmu"u-l-fetava, 15/22; Bedai'u-l-fevaid, 2/19-20.

[2]Medžmu"u-l-fetava, 10/713, 14/365-367.

[3]Beda'iu-lfevaid, 3/20.

[4]Ibid., 3/20.

[5]El-E'araf, 55. (dio ajeta).

[6]Še'nu-d-du'ai, str. 14.

ve sellem, bio živ - nisam vidio njega niti ashabe kako to čine, pa se toga treba kloniti'[1]

Bilježi ga El-Buhari u poglavlju Ed-Da'vat babun majukre- hu mines-sedži fi-d-du'ai, br. 6337, str. 1341-1342.

Stvari koje utiču na to da dova bude primljena

Uzvišeni je Allah Svojim robovima naredio da Mu upućuju dovu i obećao im da će je primiti iz Svoje milosti i plemenitosti. Uzvišeni Allah kaže:

‚A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kad Me zamoli. "[1]

Uzvišeni kaže:

„Gospodar vašje rekao: ‘Pozovite Me i pamolite, Ja ću vam se odazvati!"'[2]

Ovo je obećanje, koje je Allah, azze ve dželle, dao, a On ne krši Svoja obećanja. Uzvišeni kaže:

[1]El-Bekare, 186. (dio ajeta).

[2]El-Mu'min, 60. (dio ajeta).

"Allah će, zaista, održati obećanje. "[1] Vjerovanje da Allah ne krši svoje obećanje i da će ispuniti ono što obeća predstavlja vjerovanje koje vjernik ima u pogledu svoga Gospodara. To vjerovanje proizlazi iz kur’anskih i hadiskih tekstova, kao što može potvrditi čista i prirodna vjera kod čovjeka, čisti razum, kao i običaji koji postoje među plemenitim ljudima, a Allahu pri- pada najljepši primjer. Kada plemenita osoba obeća, ona mora održati obećanje, pa šta tek onda reći za Onoga koji je najplemenitiji, čija milost obuhvaća sve?

Neki postavljaju pitanje: Može se vidjeti da neki ljudi upućuju dovu, ali im ona ne biva (uvijek) uslišena, mada Allah ispunjava Svoje obećanje, pa kako onda usaglasiti te dvije stvari, tj. da Allah ispunjava obećanje i da nekome (nekad) ne prima dovu? Kao primjer za spomenuto pitanje, može se navesti slijedeće:

a) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uputio je dovu protiv Safvana ibn Umejje, Suhejla ibn Amra i El-Harisa ibn Hišama, pa je objavljen slijedeći ajet:
[1]Ali Imran, 9. (dio ajeta).

"Od tebe ne zavisi da li će On pokajanje njihovo primiti ili će ih na muke staviti, jer oni su zaista nasilnici."[1,2]

b) Uzvišeni Allah, u odgovoru na Musaovo traženje da vidi svoga Gospodara, kaže:

"I kad Nam Musa dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori, on reče: 'Gospodaru moj, ukašj mi se da Te vidim!' - 'Ne možeš Me vidjeti' - reče. - 'Ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svom mjestu, vidjet ćeš Me!'" [3]

[1] Ali Imran, 128.

[2] Bilježi ga El-Buhari u poglavlju Kitabu-l-megaj babun lejse leke mine-l-emri šej'un ev jetube 'alejhim ev ju'azzjbehum fe inne- hum zalimun, br. 4070, 837. Hadis predstavlja predaju koju prenosi Hanzala ibn Ebi Sufjan od Salima ibn Abdullaha.

[3] El-E'araf, 143. (dio ajeta).

Mora se imati na umu da Allah iz Svoje mudrosti ne prima svaku dovu koju čovjek upućuje i ne ispunjava svaku želju koju on ima.[1]

Covjek ne treba da se buni i uznemirava ako mu dova ne bude odmah uslišana. Treba da zna da Uzvišeni Allah ne prima dovu zbog kerameta (plemenitosti) neke osobe kod Njega, nego Ga čovjek moli za ispunjenje neke svoje potrebe, pa ako bi je On uslišao - u tome bi, možda, za čovjeka bila propast, patnja i nesreća. Ponekad Uzvišeni Allah ne prima dovu iz Svoje plemenitosti prema onome koji upućuje dovu i iz Svoje ljubavi prema njemu, pa mu to uskrati kako bi ga za- štitio i čuvao, a ne iz škrtosti.[2]

U odgovoru na ranije postavljenom pitanje, moglo bi se reći i slijedeće: Primanje dove koja se spominje u ajetu:

[1]Ed-Du'au ve menzjletubu mine-l-'akideti-l-islamijje, 1/223.

[2]Vidi: Medaridzu-s-salikin, 1/79.84

"A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kad Me zamoli. “, kao i u ajetu:

„Gospodar vaš je rekao: 'Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!'”,[2] uslovljen je Allahovom voljom u riječima Uzvišenog:

„Red: 'Kažite vi meni, ako istinu govorite, kad bi vam došla Allahova kazna ili vas iznenadio Smak svijeta, da li biste ikoga drugog osim Allah priznavali? Njega biste samo molili da, ako hoće, otkloni od vas ono ga što ste Ga molili, a ne bi vam ni na um pali oni koje ste Mu ravnim smatrali."‘3

Međutim, ovaj odgovor nije baš najadekvatniji, jer Allahova volja (htijenje) ovdje se odnosi na

[1]El-Bekare, 186. (dio ajeta).

[2]El-Mu'min, 60. (dio ajeta). ' El-En'am, 40-41.
primanje dove nevjernika zato što ajet govori o nevjernicima, a ne o vjernicima.

Isparavan odgovor bio bi slijedeći: obećanje da će dova biti primljenja je generalno važeće, tako da nema čovjeka koji uputi dovu, a da mu Allah dovu neće primiti; međutim, način primanja dove je različit.[1] Naravno, nakon što se ispu- ne svi uslovi za primanje dove i ne bude stvari koji utiču da dova ne bude primljenja.

Prenosi se od Ebu Se'ida El-Hudrija, radijalla- hu anhu,[1 2] da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Nema muslimana koji uputi dovu kojom se ne traži grijeh niti prekidanje rodbin- skih veza, a da mu Allah neće dati jedno od tro- je: ili će mu uslišati njegovu dovu, ili će mu nagradu za nju ostaviti na ahiretu, ili će od njega

[1]Ed-Du'au ve mensgletubu mine-l-'akideti-l-islamijje, 1/22.
[2]Njegovo ime je Ebu Se'id ibn Malik ibn Sinan El-Hudri. Bio je jedan od onih koji su dali prisegu ispod drveta. Sudjelovao je u bitkama nakon bitke na Uhudu. Bio je jedan od učenih ashaba (alima). Prenosi 1170 hadisa. Od njega prenosi Tarik ibn Sihab, Ibnu-l-Musejjib, Eš-Ša'bi, Nafi' ı drugi. Umro je 74. g/h. (693./694. godine po Isa, alejhi-s-selamu).
Vidi: Hulasetu tehsjbi tehsjbi-l-kemal, str. 125.

otkloniti neko zlo, veliko poput onoga za šta moli.'

Tada on reče: 'Onda ćemo mi puno učiti dovu.'

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'A Allah će (davati) najviše."1

Ovaj hadis se navodi kao pojašnjenje riječi Uzvišenog Allaha, azze ve dželle:

„Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!"[2] Ovo sve spada u primanje dove. Neki kažu: „Allahova plemenitost ne opovrgava Njegovu mudrost, te se zbog toga ne prirna svaka dova. Uzvišeni Allah kaže:

[1]Bilježi ga Ahmed, 3/18. Bilježi ga Et-Tirmizi od 'Ubade ibnu-s-Samita, u poglavlju Kitabu-d-da'vat babun fintizari-l-fe- redf ve gajri zalik, hadis br. 3573, 5/566. El-Alabani ga je ocijenio kao hasen u djelu Sahihu-t-tirmzi, 3/140, 181.
[2]El-Mu'min, 60. (dio ajeta).

,,Da se Allah za prohtjevima njihovim povodi, sigurno bi nestalo poretka na nebesima i na Zemlji, i u onom što je na njima... "[1,2]

Što se tiče stvari koje utiču na to da dova bude primljenja, potvrdu za njih možemo naći u Kur'anu i sunnetu. Neke od njih ćemo navesti i pojasniti.

1. Iskrenost [3]

Uzvišeni Allah naređuje Iskrenost u Svojoj časnoj Knjizi:

„Red: 'Gospodar moj naređuje — pravednost. I obraćajte se samo Njemu kad god obavljate namaz i molite Mu se, iskreno Mu ispovijedajući

vjerul Kao Što vasje iz ničega stvorio, tako će vasponovo ošjvjeti. ”'[4 1 2 3 4]
[1]El-Mu'minun, 71. (dio ajeta).
[2]Et-Tembid od Ibn Abdu-l-Berra, 5/345.
[3]Vidi: Še 'nu-d-du'ai, str. 13. El-Hattabi ovo smatra jednim od uslova za ispravnost dove. Vidi: Tahkiku-t-tergibifi-d-du- 'ai, str. 64; Ed-Du'au od El-Hameda, str. 85; Šurutu-d-du'ai, str. 24, Fikhu-d-du'ai, str. 156. Autor posljednjeg djela ovo smatra jednim od uslova za primanje dove.
[4]El-E'araf, 29.

Uzvišeni kaže:

„Obogavajte zato A.llaha, iskreno Mu ispovijedajući vjeru -pa makar to nevjemicima bilo mrsko... “[1] Uzvišeni kaže:

„...a naređeno im je da samo Allaha obožavaju, da Mu iskreno, kao pravovjemi, vjeru ispovijedaju... ”[2]

2. Slijeđenje Kur'ana i sunneta Ovo je uslov u svim ibadetima zbog riječi Uzvišenog:
„Reci: 'Ja sam Čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog - jedan Bog. Ko gudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, kla njajući se Gospodaru svome, nikoga ne smatra Njemu ravnim! “[1]
[1]El-Mu'min, 14.
[2]El-Bejjine, 5. (dio ajeta).

Pod dobrim djelom se podrazumijeva ono što je u skladu sa Allahovom vjerom, sa onim čime se želi Allahovo, subhanehu ve te'la, lice. Tako dova i dobro djelo trebaju da budu iskreno učinjeni radi Allaha i ispravni, odnosno u skladu sa Kur'anom i sunnetom Allahovog Poslanika, sal-lallahu alejhi ve sellem.[1 2]

Uzvišeni Allah kaže:

,,Ko je bolje vjere od onoga koji se iskreno preda Allahu, čineći još i dobra djela, i koji slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu? - A Ibrahima je Allah uzeo za prijatelja. “[3]

Uzvišeni Allah kaže:
[1] El-Kehf, 110.
[2] Tefsiru-l-kur'ani-l-azim, 3/147.
[3] En-Nisa', 125.

„Onaj ko se sasvimpreda Allahu, a uz to čini dobra djela, uhvatio se za najčvršću vezu. Allahu se na koncu sve vraća.

Značenje riječi: „onaj ko se sasvim preda Allahu... ” - jeste onaj ko iskreno čini djela radi Nje- ga, ko se pokorava Njegovoj naredbi i slijedi ono što je On propisao.[1 1 2]

Musliman mora slijediti Vjerovjesnika, salla- llahu alejhi ve sellem, u svim djelima. Nema sumnje da djelo koje nije u skladu sa Vjerovjes-nikovim, sallallahu alejhi ve sellem, šerijatom biva neispravno zbog Vjerovjesnikovih, sallalla- hu alejhi ve sellem, riječi: ,,Ko uvede nešto novo

u našu vjeru što nije od nje - to se odbacuje (ne prima).“[3]
[1]Lukman, 22.
[2]Tefsiru-l-kur'ani-l- ajm, 3/595.
[3] Muttefekun alejh. Bilježi ga El-Buhari u poglavlju Kita- bu-s-sulhi babun izastalehu 'ala sulhi dževrin fe sulhu merdudun, br. 2697, 540. Bilježi ga Muslim u poglavlju Kitabu-l-'aki- deti babun naksu-l-ahkami-l-batileti ve reddu muhdesati-l-umur, br. 1718, 762.

U drugoj predaji stoji: ,,Ko učini neko djelo koje nije u skladu sa našom vjerom, to se odbacuje (ne prima)."[1]

U slijeđenju Kur'ana i sunneta prilikom učenja dove misli se na to da se ne vezuju općenite dove za vijeme ili mjesto, niti da se upućuju na poseban način koji se ne prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, zatim da se ne izmi- šljaju dove koje u sebi sadrže novotarije ili širk, pa da se Allaha, azze ve dželle, moli tim dovama. Muslimanu je dovoljno da upućuje dove koje su propisane, i lijepo bi bilo da ih se pridržavamo. Nema prepreke da se upućuju dove koje se ne prenose od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sel- lem, ali pod uslovom da ne izlaze iz okvira onoga što je propisano i da ne pređu u dove koje u sebi sadrže novotarije ili širk.

[1] Bilježi ga Muslim u poglavlju Kitabu-l-'akideti babun nak-
su-l-ahkami-l-batileti ve reddu muhdesati-l-umur; br. 1718, 762.
Oba rivajeta (predaje) se prenose od Aiše, radijallahu an- ha.

3. Dugo putovanje i klonjenje harama[1]

Putovanje samo po sebi utiče na primanje dove, kao što se navodi u jednom hadisu: „Tri vrste dove se primaju bez ikakve sumnje: dova onoga kome je učinjena nepravda, dova musafira (putnika) i dova roditelja za njegovo dijete.“

Kod Tirmizije se navodi: „Dova roditelja pro- tiv njegovog djeteta.“[1] [2]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Allah je dobar i prima samo ono što je dobro. Allah je naredio vjernicima ono što je na- redio poslanicima, pa je rekao:

'O, poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima se hranite i dobra djela činite... 'j i kaže Uzvišeni:

[1] Vidi: Džami’u-l- ’ulumi ve-l-hikmi, str. 104; Fikhu-d-du'ai, prilikom čega autor ovoga djela smatra da se u tim situacijama dova ne odbija, str. 363.
[2]Bilježi ga Et-Tirmizi u poglavlju Kitabu-l-birri ve-s-sileti ba- bun da'vetu-l-validejni, br. 1905, 4/314; Ibn Madže u po- glavlju Kitabu-d-du'ai babun da'vetu-l-validi ve da’vetu-l-masju- mi, br. 3862, 2/1270.
El-Albani ga je ocijenio kao hasen u djelu Sahihu-t-tirmij, br. 3741, 3/156.

'O, vjernici, jedite ukusna jela koja smo vam podarili i budite Allabu zahvalni, ta vi samo Njega obojavajte!" [2]

Zatim je spomenuo čovjeka koji je dugo putovao čupave i prašnjave

kose kako podiže ruke prema Njemu govoreći: 'O, Gospodaru! O, Gospodaru!', a njegova hrana je haram, njegovo piće je haram, njegova odjeća je haram, hrani se haramom, pa kako da mu se odazove?!“[3]

Dova putnika se prima, mada ponekad mogu postojati neke stvari koje to sprečavaju, kao što je ogrezlost u haramu tako da čovjekovo jelo bude haram, njegovo piće haram i njegova odjeća haram, kao što se spominje u prethodnom hadisu.[4]

[1]El-Mu'minun, 51. (dio ajeta).

[2]El-Bekare, 172.

[3]Bilježi ga Muslim kao hadis od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u poglavlju Kitabu-z-zekati babun kabulu-s-sadekati mine-l-kesbi-t-tajjibi ve terbijetuba, br. 1015, 409.

[4]Fikhu-d-du'ai, str. 364.

4. Dizanje ruku prema nebu

To predstavlja jedan od lijepih postupaka zbog kojeg se treba nadati da će dova biti primljena.[1] U prilog tome govori prethodno citirani hadis.

Međutim, ovdje ćemo navesti Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: „U istinu je vaš Gospodar, tebareke ve te'ala, stidljiv i plemenit. Stidi se Svoga roba kada podigne ruke prema Njemu da mu ih vrati prazne“, a u predaji kod Et-Tirmizije stoji: ,,bez ičega.“[2]

5. Upornost u dovi prilikom traženja od Allaha, azze ve dželle, ponavljajući riječi koje Njega veličaju kao Gospodara,[3] kao što je spomenuto u jednom od ranijih hadisa: „...podigao svoje ruke prema Njemu i govori: 'O, Gospodaru! O, Gospodaru!'“

[1]Džami'u-l-'ulumi ve-l-hikemi, str. 104.

[2]Bilježi ga Ebu Davud, kao hadis koji prenosi Selman, radijallahu anhu, u poglavlju Kitabu-s-salati babun ed-du'au, hadis br. 1488, 2/165. Bilježi ga Et-Tirmizi u poglavlju Kitabu-d-da'vat, hadis br. 3556, 5/557. El-Albani ga je ociienio vjerodostojnim u djelu Sahihu-t-tirmip, hadis br. 2819, 3/179.

[1] Džamiu-l- ’ulumi ve-l-hikem, str. 104.

Prenosi se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: „Uporno molite riječima: 'ja ze-l-dželali ve-l-ikram' (O, Vlasniče veličan- stvenosti i plemenitosti).‘1

Ako čovjek često upućuje dovu, ponavlja je, bude uporan u traženju od Allaha ponavljajući riječi koje Njega veličaju i ističu da je On gospo- dar svega, Bog svega, koje ističu Njegova lijepa imena i savršena svojstva, to spada u jednu od najboljih stvari koje utiču da dova bude primljena.[1] [2] [3]

6. Obraćanje Allahu u nevolji

Uzvišeni kaže:

„Onaj koji se nevoljniku, kad mu se obrati, odaziva, i koji zlo otklanja...

„[4]

[1] Bilježi ga Et-Tirmizi kao hadis od Enesa, radijallahu anhu, u poglavlju Kitabu-d-da'vat, br. 3524, 5/539. El-Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u djelu Sahihu-t-tirmij, hadis br. 2797, 3/172.
[2]Džami'u-l- 'ulumi ve-l-hikem, str. 104.
[3] Fikhu-d-du'ai, str. 359; Iktida'u-s-sirati-l-mustekim, str. 354;
Ed-Du'au od Et-Tajjiba, str. 35.
[4]En-Neml, 62. (dio ajeta).

Tako nevoljnik u trenucima nevolje i teškoće ne vidi izlaza i spasa osim kod Allaha, pa Njega moli da od njega otkloni ono što ga je zadesilo. Kada se grlo steže i čovjek ne može da diše, kada čovjek snagu izgubi i nema na što da se osloni, tada čovjek pogleda oko sebe, pa vidi da je sam i da nema niodakle nikakve pomoći i načina da se spasi, u tim trenucima on traži utočište kod Allaha, azze ve dželle, a On je onaj koji se nevoljniku, kada ga nevolja zadesi, odaziva.[1]

7. Dova u odsustvu

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Uslišava se dova čovjeka muslimana za njegovog brata koji je odsutan."[1 2]

[1]Vidi: Fikhu-d-du'ai, str. 359.
[2] Bilježi ga Muslim kako hadis koji prenosi Ummu-d- Derda u poglavlju Kitabu-z-zikri ve-d-du'ai babun fadlu-d- du'ai li-l-muslimine bi zahri-l-gajb, br. 2733,1185.

Stvari koje sprečavaiu primanje dove

U Kur'anu i sunnetu ukazuje se na to da po- stoje neke stvari koje mogu spriječiti uslišavanje dove, koje predstavljaju prepreku između dove i njenog primanja. Te stvari bi trebao da zna svaki čovjek i da ih se čuva. Ovdje ćemo navesti nekoliko stvari.

1. Širk (pripisivanje Allahu druga) i neiskrenost prema Njemu[1]

Uzvišeni kaže:

"Allah sigumo neće oprostiti da Njemu druge sma- traju ravnim, a oprostit će kome hoće ono što je manje od toga. "[2]

Širk je najveća stvar koja upropaštava djela, kao što kaže Uzvišeni:

[1]Vidi riječi recezenta djela Et-Tergibufi-d-du'ai, str. 99;
Et-Tiutabu-l-minberijefi-l-munasebati-l-'asrijje, 2/243.
[2]En-Nisa', 116. (dio ajeta).

„Ako budeš druge Allahu ravnim smatrao, tvoja djela će sigurno propasti."[1,1 2]

Uzvišeni Allah naređuje iskrenost u dovi, pa kaže:

„...samo Njega molite, iskreno Mu ispovijedajući vjeru... "[3]

"Allaha molite iskreno Mu ispovijedajući vjeru... "[4]

„...molite Mu se, iskreno Mu ispovijedajući vjeru! Kao što vasje iz ničega stvorio, tako će vas ponovo ozivjeti. '5

Riječi Uzvišenog:
[1]Ez-Zumer, 65. (dio ajeta).
[2]Ovo su riječi recezenta djela Et-Tergib fi-d-du'ai, str. 100.
[3]El-Mu'min, 65. (dio ajeta).
[4] El-Mu'min, 14. (dio ajeta).
[5] El-E'araf, 29. (dio ajeta).

„...samo Njega molite, iskreno Mu ispovijedajući vjeru... ”[1] upućuju na to da je primanje dove uslovljeno iskrenošću.[2] [3]

Što se tiče onih koji uz Allaha mole i druge, bilo da se radi o kipovima, umrlim osobama, turbetima, evlijama ili dobrim ljudima, Allah ne prima njihovu dovu zato što je oni nisu uputili samo Njemu. Također, Allah ne prima dovu onih koji traže od umrlih da se za njih zauzmu kod Allaha, jer takav vid dove predstavlja novotariju, nešto što vjerom nije propisano. Uzvišeni Allah nije nam naredio da Ga molimo preko posrednika, nego nam je naredio da dovu direktno upućujemo Njemu:

„Gospodar vašje rekao: 'Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!' [1] [2] [3] [4]
[1]El-Mu'min, 65. (dio ajeta).
[2]Vidi: Pethu-l-bari, 11/95.
[3]El-Mu'min, 60. (dio ajeta).
[4] Vidi: El-Hutabu-l-minberije fi-l-munasebati-l-'asrijje, 2/243- 244.

2. Ogreglost u haramu upogledu jela, pića i ishrane[1]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Allah je dobar i prima samo ono što je dobro. Allah je naredio vjernicima ono što je naredio poslanicima, pa je rekao:

'O, poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima se hranite i dobra djela činite. kaže Uzvišeni:

'O, vjemici, jedite ukusna jela koja smo vam podarili i budite A.llahu zahvalni, ta vi samo Njega obojavajte!'[1] [2] [3]

Zatim je spomenuo čovjeka koji je dugo putovao čupave i prašnjave kose - kako podiže ruke prema Njemu govoreći: 'O, Gospodaru! O, Gospodaru!', a njegova hrana je haram, njegovo
[1]Vidi: Ed-Da'u ve-d-deva'u, str. 12; Džami'u-l-'ulumi ve-l-hike- mi, str. 106, Tuhfetu-zakirin, str. 56; Ed-Du'au ve menjletu- hu
mine-l-akideti-l-islamijje, 1/183.
[2]El-Mu'minun, 51. (dio ajeta).
[3]El-Bekare, 172.
piće je haram, njegova odjeća je haram, hrani se haramom, pa kako da mu se odazove?!"[1]

Njegove riječi: ,,...pa kako da mu se oda- zove?“, znače: kako da mu usliša dovu? To je pi- tanje koje dolazi kao izraz čuđenja, kojim se želi reći da je takvo nešto nezamislivo, a ne ukazuje se jasno da je nemoguće da mu dova bude uslušana i da se u cjelini neće primiti. Iz ovoga se može

vidjeti da ogrezlost u haramu spada u stva- ri koje sprečavaju primanje dove.[1 2]

Covjek koji se spominje u hadisu ispunjava nekoliko uslova za primanje dove, kao što su: dugo putovanje, upornost i moljenje Allaha riječima koje ga veličaju, a pored toga je podigao i ruke prema nebu; međutim, njegova dova se ne prima zbog ogrezlosti u haramu.[3]

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ukazuje na to da je uživanje u haramu, tako da čovjek jede, pije, odijeva se i hrani se haramom -

[1] Bilježi ga Muslim kao hadis od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u poglavlju Kitabu-z-zekati babun kabulu-s-sadekati mi- ne-l-kesbi-t-tajjibi ve terbijetuha, br. 1015, 409.

[2] Džami'u-l-'ulumi ve-l-hikemi, str. 106.

3 Vidi riječi recezenta djela Et-Tergibu fi-d-du'ai, str. 104- 105; Šurutu-d-du''ai, str. 39.

jedna od najvećih stvari koje utiču da se dova ne prima.[1]

Iz tog razloga selef (ranije generacije) su se trudile da jedu ono što je halal i da se klone i udalje od harama. Prenosi se od Aiše, radijallahu anha,[1 2] da je rekla: „Ebu Bekr je imao roba koji mu je davao haradž (porez). Ebu Bekr je jeo od njegovog haradža. Jednog dana donio je nešto, pa je Ebu Bekr jeo od toga. Tada ga rob upita: 'Znaš li šta je ovo?'

Ebu Bekr upita: 'Šta je to?'

On odgovori: 'U džahilijjetu sam gatao jednom čovjeku, ali ja nisam znao gatati, nego sam ga prevario, ali mi je on dao nadoknadu za to. Eto od toga si jeo.'

[1] El-Hutabu-l-minberijjefi-l-munasebati-l-'asrijje, 2/243.

[2] Ona je majka pravovjernih, Es-Siddika, kćerka Es-Sid- dika. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, se njome oženio prije hidžre na nekoliko mjeseci. Sebi je preveo u mjesecu ševvalu 2. g/h (623./624. godine po Isa, alejhi-s- -selamu). Ona od njega prenosi skoro 2210 hadisa. Od nje ih prenose mnogi. Umrla je 59. g/h (678./679. godine po Isa, alejhi-s-selamu).

Vidi: El-Isabe, 13/38; Et-Tabekatu-l-kubra, 8/58; Sijeru e'a-lami-n-nubela', 2/135.

Ebu Bekr stavi prste u usta, pa povrati sve što je imao u stomaku."1

3. Požurivanje i nestrpljivost u očekivanju primanja dove, kao i malaksavanje i ostavljanje upućivanja dove[1 2] Ibn Kajjim, rahimehullah, kaže: „Jedna od stvari koja sprečava efekte dove onome koji je upućuje jeste da čovjek požuruje i da je nestrpljiv, tj. da ne može dočekati da dova bude uslišana, pa malaksa i ostavi upućivanje dove.“[3] Malaksavanje predstavlja ostavljanje dove zato što čovjek osjeti zamor i dosadu zbog njenog upućivanja. Uzvišeni Allah, hvaleći svoje meleke, kaže:

„Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji! A oni koji su kod Njega

ne zasjru da Ga obožavaju, i ne pamaraju se, hvale Ga noću i danju, ne malaksavaju. ”[4]

[1] Bilježi ga El-Buhari u poglavlju Kitabu menakibi-l-ensari babun ejjamu-l-dšahilijje, br. 3842, 785.

[2]Ed-Da'u ve-d-deva'u, str. 16.

[3]Ed-Da'u ve-d-deva'u, str. 16.

[4]El-Enbija', 19-20.

Njegove riječi: „...ne malaksavaju.. ” - znače ne zamaraju se i ne biva im naporno.[1]

Ibn Redžeb, rahimehullah,[1 2] kaže: „Zabranio je da se požuruje i ostavlja dova zbog toga što ne bude odmah uslišana. Šta više, to je učinio jednom od stvari koja utječe na to da dova ne bude uslišana. To je iz razloga da čovjek ne bi izgubio nadu da će mu dova biti primljena makar i nakon dužeg vremena, jer On, subhanehu ve te'ala, voli one koji su uporni i ustrajni u dovi.“[3]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "'Neće se prestati primati dova čovjeku ako u dovi ne bude molio za nešto što je grijeh,

[1]Tejsiru-l-kur'ani-l-'azim, 3/236.

[2] Njegovo ime je Abdurrahman ibn Ahmed ibn Redžeb ibnu-l-Hasen El-Bagdadi Ed-Dimiški El-Hanbeli. Bio je muhaddis, fakih i hafiz. Rodio se u Bagdadu 726. g/h (1325./1326. godine po Isa, alejhi-s-selamu). Umro je u Damasku 795. g/h (1392./1393. godine po Isa, alejhi-s- -selamu). Neka od njegovih poznatijih djela su: Zejlu ta- bekati-l-hanabile, Kelimetu-l-ihlas, Džami'u-l-'ulumi ve-l-hikemi i druga.
Vidi: Mu'' džemu-l-muellijin, 5/118.

[3]Djsmi 'u-l- 'ulumi ve-l-hikemi, str. 391.

ili što predstavlja prekidanje rodbinskih veza sve dok ne počne požurivati.'

Neko upita: 'O, Allahov Poslaniče, a kako biva to požurivanje?'

On odgovori: 'Tako da kaže: 'Upućivao sam dovu i upućivao sam dovu, pa sam vidio da mi ne biva uslišana', te se tada razočara i ostavi upućivanje dove.“[!]

Čovjek ne treba da požuruje uslišavanje dove, jer ono nekada bude nakon dužeg vremena zbog nekog razloga, kao što je na primjer: ne ispuni se neki od uslova za primanje dove, ili se pojavi neka od stvari koja utječe na to da dova ne bude primljena, ili iz nekog drugog razloga koji predstavlja dobrobit i korist za čovjeka, a da on toga nije svjestan.[2]

Čovjek ne zna u čemu je korist: da li je u tome da mu dova što prije bude uslišana, ili u tome što kasni, ili u tome da se od njega otkloni neka veća nevolja za koju on ne zna, ih da mu se na- grada za tu dovu ostavi na ahiretu. To ne treba da brine čovjeka, nego on treba da prepusti stvari Onome koji poznaje ono što je skriveno i ono što je javno.[1]

[1]Ovo je druga predaja kod Muslima, Sahihu muslim, 1186.

[2]Šurutu-d-du'ai, str. 40.

4. Ostavljanje obaveznih dužnosti i činjenje grijeha[1 2]

Ostavljanje obaveznih dužnosti predstavlja jednu od stvari koja utiče na sprečavanje uslišavanja dove. Isti slučaj je sa činjenjem zabranjenih stvari. Zbog toga je neko od selefa rekao: "Nemoj smatrati da ti se uslišavanje dove odužilo kad si puteve njenog uslišavanja zatvorio grije- sima."[3]

Salih ibn Fevzan kaže: ,,Od stvari koje spreča- vaju uslišavanje dove jesu: da čovjek zapostavlja Allahove stroge naredbe i da čini zabranjene stvari i grijehe. Takva se osoba udaljila od Allaha i prekinula veze između sebe i Njega."[4]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, sigurno ćete naređivati dobro i odvraćati od zla, ili će vam uskoro Allah poslati kaznu od Njega,

[1]Ed-Du'au ve menrjletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 1/185.

[2] Vidi: Ed-Da'u ve-d-deva'u, str. 14; Džami'u-l-'ulumi ve-l-hi- kem, str. 106; Šurutu-d-du'ai, str. 41-42; El-Hutabu-l-minbe- rijje fi-l-munasebati-l- asrijje, 2/242.

[3]Vidi: Džami'u-l-'ulumi ve-l-hikemi, str. 106-107.

[4]El-Hutabu-l-minberijje fi-l-munasebati-l- asrijje, 2/242.

pa ćete Mu dove upućivati, ali vam neće biti usli- šavane."[1]

5. Nemar (gaflet)[1 2]

Dova je jedan od najačih sebeba za otklanja- nje onoga što se ne želi i postizanje onoga što se želi. Efekat dove razlikuje se zbog slabosti srca, neposvećenosti Allahu, i odsustva srca prilikom upućivanja dove.[3]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Upućujte dovu čvrsto ubijeđeni da će biti uslišana i znajte da Allah ne prima dovu od nemarnog i ravnodušnog srca."[4]

[1] Bilježi ga Et-Tirmizi u poglavlju Kitabu-l-fiten babun ma dža'e fi-l-emri bi-l-ma'rufi ve-n-nehji 'ani-l-munkeri, hadis br. 2169,4/468.
El-Albani ga je ocijenio kao hasen u đjelu Sahihu-t-tirmifi, hadis br. 1762, 2/233.

[2] Vidi: Ed-Da'u ve-deva'u, str. 12; Ed-Du'au ve menfiletuhu mine-l-akideti-l-islamijje, 1/188; Tashihu-d-du'ai, str. 68; El- -Hutabu-l-minberijjefi-l-munasabati-l-'asrijje, 2/244.

[3]Vidi: Ed-Da'u ve-d-deva'u, str. 12.

[4] Bilježi ga Et-Tirmizi u poglavlju Kitabu-d-da'vat babun d'jami'u-d-da'vati 'ani-n-nebijji, sallallahu alejhi ve sellem, hadis br. 3479, 5/517.
Ima kritika na lanac prenosilaca. Većina islamskih učenja- ka smatra da je hadis slab (da'if), među ostalim i imam

6, Pretjerivanje u dovi i upućivanje zabranjenih dova[1]

Efekat dove, također, može biti različit sbog slabosti same dove,

odnosno zbog toga što ona bude dova koju Allah ne voli, jer u njoj ima pretjerivanja.[2 3]

Uzvišeni Allah zabranjuje pretjerivanje u svemu, pa kaže:

„...samo neprelazite mjeru, jer Allah ne voli one koji pretjeruju.

Sa'd ibn Ebi Vekkas, radijallahu anhu,[* 1] je rekao svome sinu kada ga je čuo da govori: „'O,

En-Nevevi u svome djelu El-Ezkar, str. 570. Međutim, hadis ima potvrdu kod imama Ahmeda, 2/177, u hadisu od Ibn Omera, u čijem lancu prenosilaca se nalazi Ibn Lehi'a. Stoga ga je El-Albani ocijenio kao hasen, u djelu Sahihu-t-tirmij, hadis br. 2776, 3/163.

[1] Vidi: Ed-Da'u ve-d-deva'u, str. 12; navodi ga recenzent djela Et-Tergihu-fi-d-du'ai, str. 105-108; Šurutu-d-du'ai, str. 43.

[2]Ed-Da'u ve-d-deva'u, str. 12.

[3]El-Maide, 87. (dio ajeta).

[4] Njegovo ime je Sa'd ibn Malik Uhejb ibn Abdi Menaf ibn Zuhre Ez-Zuhri El-Medeni. Bio je sudionik bitke na Bedru, kao i svih ostalih bitaka. On je jedan od onih ko- Allahu, molim Te za Džennet i uživanje u njemu, i to i to. Utječem Ti se od džehennemske vatre, njenih lanaca i okova i toga i toga', pa on reče: 'O, sinčiću moj, čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: 'Bit će ljudi koji pretjeruju prilikom upućivanja dove', pa pazi da ne budeš jedan od njih. Ako dobiješ Džennet, dobit ćeš i ono što je u njemu, a ako budeš sačuvan od džehennemske vatre, bit ćeš sačuvan i od zla koje je u njoj."[1]

Iz navedenog se može zaključiti da pretjeri- vanje u dovi spada u jednu od stvari koje spre- čavaju njeno uslišavanje (primanje).[* 1 2]

jima je obećan Džennet i posljednji od njih koji je umro. On je ispalio prvu strijelu na Allahovom putu. Bio je vitez islama. Za njega je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da bi dao svoga oca i svoju majku. Bio je sedmi koji je primio islam. Njegova dova se uslišavala. Umro je u svojoj kući u 'Akiku. Ukopan je u Beki'i.

Vidi: Hulasetu tehzibi-l-kemal, str. 135.

[1]Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju Kitabu-s-salavati babun ed-du'au, br. 1480, 2/162. El-Aibani ga je ocijenio kao ha- sen u djelu Sahihu ebi davud, 1 /277.

[2]Fikhu-d-du'ai, str. 177.

El-Kurtubi, rahimehullah,[1] je rekao: „Svako ko svjesno ili nesvjesno ustrajava u grijehu, predstavlja osobu koja pretjeruje. Allah je rekao da ne voli one koji pretjeruju, pa kako će se takvoj osobi On odazvati?!“[1 2]

Ibn Tejmijje, rahimehullah, kaže: „Pametna osoba treba da zna da sve mimo onoga što je propisano nema nikakvog uticaja (efekta), niti koristi u tome, a ako i imadne nekog uticaja (efe- kta), pa šteta od toga je veća nego korist. Razlog zbog kojeg se nekada, nekoj od tih osoba koja moli dovama koje su zabranjene (haram), dova primi jeste taj da on možda

bude u teškoj nevolji (situaciji), tako da, i pored toga što je osoba mušrik i moli se kod kipa, dova mu se primi zbog toga što se tom prilikom iskreno molio Allahu, mada upućivanje dove kod kipa (idola) spada u širk.

[1] Njegovo ime je Muhammed ibn Ahmed ibn Ebi Bekr ibn Feredž El-Ensari El-Hazredži El-Endelusi El-Kurtu- bi El-Maliki. Bio je mufessir. Umro je 671. g/h (1272./1273. godine po Isa, alejhi-s-selamu). Neka od njegovih djela su: El-Džami'u li ahkami-l-kur'an, En-Neh- dzu-l-esna fi lerhi esmaillahi-l-husna.
Vidi: Mu'džemu-l-muellifin, 8/239-240.
[2]El-Džami'u li ahkami-l-kur'an, 2/309.

Ako se i primi dova onoga koji traži po- sredništvo od osobe u kaburu (mrtvaca) ili ne- kog drugog zbog toga što je tražio pomoć od Allaha, on će biti kažnjen zbog toga (što je uz to činio širk) i bačen u vatru, ako mu Allah ne oprosti. Koliko je samo ljudi koji upućuju dove koje nisu dozvoljene, pa im se ispuni to što su u toj dovi tražili, te im to bude uzrok njihove pro- pasti na dunjaluku i na ahiretu. Isti je slučaj sa različitim osobama koje upućuju dovu i mole Allaha dovama koje su zabranjene, pa im se ispuni to što su tražili, ali im to uzrokuje daleko veću štetu.1

Pretjerivanje u dovi ponekad bude tako što se traži ono što nije dozvoljeno da se traži, kao što je:

■traženje pomoći da se učini neki haram;

■ili traženje onoga što Uzvišeni Allah neće da učini, kao što je traženje da ostane živ sve do Sudnjega dana; [1 1]

[1] Iktida'u-s-sirati-l-mustekim, str. 282-283.

■ili traženje da od njega otkloni ljudske po- trebe, kao što je potreba za hranom i pićem;

■ili da Ga moli da mu otkrije gajb (skriveno);

■ili da Ga moli da ga učini bezgriješnim;

■ili da Ga moli da mu podari dijete bez posredstva žene ili ropkinje, ili slično što spada u pretjerivanje.

Svako traženje koje je u suprotnosti sa Allahovom mudrošću, ili sadrži nešto što je u suprotnosti sa Allahovom vjerom ili Njegovom nared- bom, ili što je u suprotnosti sa onim o čemu je On obavijestio, predstavlja pretjerivanje koje Allah ne voli niti voli onoga koji Ga na taj način moli.[1]

U pretjerivanje spada i upućivanje dove nekome mimo Allaha, obožavanje Allaha na način koji On nije propisao, podizanje glasa, dovikivanje i vikanje (prilikom dove), upućivanje Allahu dove bez skrušenosti i poniznosti, i sl.[1 2]

[1]Bedai'u-l-fevaid,’ 3/19-20.
[2]Ibid.

Dova u kojoj ima širka (ed-du'au-š-širki)

Nakon govora o dovi, njenim vrijednostima i ulozi, zatim o lijepim i ružnim postupcima prilikom upućivanja dove, kao i o stvarima koje utiču na to da dova bude primljena ili ne, važno je spomenuti i vrstu dove u kojoj ima širka, a koja se na arapskom zove ed-du'au-š-širki. Odmah na početku ćemo se osvrnuti na definiciju i propise upućivanja takve vrste dove, a nakon toga nave- sti i primjere za nju. Zatim ćemo navesti diskusiju o nekim nedoumicama i prigovorima od strane mušrika, te odgovoriti na njih.

Definicija dove u kojoj ima širka

Dova predstavlja ibadet, kao što je ranije rečeno. Upućivanje bilo kojeg ibadeta nekom drugom mimo Allaha, azze ve dželle, predstavlja širk. Na osnovu ovoga može se izvesti definicija dove u kojoj ima širka (ed-du'au-š-širki) i reći: To predstavlja upućivanje bilo koje vrste dove, poput traženja utočišta i zaštite, ili trajenja pomoći od nekog drugog mimo Allaha, azze ve dželle.

Propis o dovi u kojoj ima širka

Dova predstavlja ibadet, pa nije dozvoljeno da se bilo šta od nje uputi nekome mimo Uzvišenog Allaha, bilo da se radi o ljudima, melecima, džinnima, životinjama ili neživim stvarima koje se nalaze visoko poput Sunca, Mjeseca, pla- neta, ili stvarima koje se nalaze na Zemlji poput drveća, kamenja ili kipova. Nema razlike u tome da li taj kome se moli bio živ ili mrtav, prisutan ili odsutan, nema razlike da li se njemu molio ne spominjući Allaha ili se njemu molio spominjući Allaha zajedno sa njim.[1]

Onaj ko učini nešto što je ibadet nekome mimo Uzvišenog Allaha je osoba koja pripisuje Allahu druga. To je širk koji ga izvodi iz vjere, jer je on tog drugog učinio ravnim Allahu u upućivanju dove njemu.[2]

Taj širk, dakle, čovjeka izvodi iz vjere, te samim tim njegova krv (život) i njegov imetak bi- vaju dozvoljeni (halal), a na drugom svijetu će vječno biti u Džehennemu. Uzvišeni Allah kaže:

[1]Tashihu-d-du'ai, str. 242.

[2]Vidi: Tashihu-d-du'ai, str. 242.

„...ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakom prolazu dočekujte!“[1] [2] Uzvišeni kaže:

"Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostiće manje grijehe od toga, kome On hoće. ’2

Uzvišeni kaže:

,,...Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u Dšpnnet zabraniti i boravište njegovo će Džehennem biti; a nevjernicima neće niko pomoći. ”[3]

Ova vrsta širka uništava djela, kao što kaže Uzvišeni Allah:

[1]Et-Tevbe, 5. (dio ajeta).
[2]En-Nisa', 48. (dio ajeta).
[3]El-Maide, 72. (dio ajeta).

,,A da su oni druge Njemu ravnim smatrali, sigurno bi im propalo ono što su činili. "[1,1 2]

Allahov Poslanik, sallaUahu alejhi ve sellem, je rekao: ,,Ko umre moleći nekoga mimo Allaha, smatrajući ga Allahu ravnim, ući će u Džehennem."

U drugoj predaji stoji: ,,Ko umre smatrajući nekoga Allahu ravnim, bit će bačen u Džehennem."[3]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: ,,Ko sretne Allaha nikoga i ništa Mu ne smatrajući ravnim, ući će u Džennet, a ako sret- ne Allaha smatrajući nekoga ili nešto ravnim Njemu, ući će u Džehennem."[4]

[1]El-En'am, 88. (dio ajeta).
[2]Eš-Širku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, 1/160-161.
[3] Bilježi ga Buhari kao hadis koji prenosi Ibn Mes'ud u poglavlju Kitabu-t-tefsiri babun kavluhu te'ala inne-s-safa ve-l- mervete min še'airillahi, br. 4497, 927. Druga predaja nalazi se u poglavlju Kitabu-l-iman ve-n-nuzur babun iza kale vallahi la etekellemu-l-jevme fe seha ev kare'e ev sebbeha ev kebbere ev hel- lele fe huve 'ala nijjetihi, br. 6683,1405.
[4] Bilježi ga Muslim kao hadis koji se prenosi od Džabira, radijallahu anhu, u poglavlju Kitabu-l-iman babun ed-delilu 'ala men mate la jušriku billahi šej'en dehale-l-džennete ve inne men mate mušriken dehale-n-nar, br. 92, 55.

Postoje i brojni drugi hadisi koji ukazuju na to da će osoba koja počini veliki širk (eš-širku-l-ek- ber) izaći iz vjere i vječno ostati u Džehennemu. Mnogi islamski učenjaci navode idžma' (konsenzus) da će mušrik biti vječno u Džehennemu.[1]

U jednu od vrsta velikog širka (eš-širku-l-ek-bera) spada traženje ispunjenja potreba od umrlih, traženje pomoći od njih i okretanje njima. Ovo predstavlja samu bit širka kojeg čini većina ljudi. Što se tiče umrle osobe, njena djela su prestala i ona ne može sebi pribaviti neku korist ili nanijeti neku štetu. To pogotovo ne može onome ko od nje traži pomoć, moli je za ispunjenje njegovih potreba ili je moli da se za njega zauzme kod Allaha da mu ispuni te potrebe, bez obzira na to što onaj koji upućuje dovu smatra da je ta osoba šefa'atdžija (zagovorač za njega) i da ona ima pravo da se za njega zagovara kod Allaha.[1 2]
Abdurrahman ibn Hasan, pojašnjavajući da traženje od umrlih predstavlja širk, kaže: „Traže nje pomoći od umrlih i odsutnih predstavlja veliki širk koji Allah neće oprostiti, jer je traženje pomoći ibadet, a ništa od ibadeta ne smije biti učinjeno nikom drugom mimo Allaha."1

[1] Vidi: Šerhu sahihi muslim od En-Nevevija, 1/277, 430, 2/20.
[2]Medaridžu-s-salikin, 1 /346.

Što se tiče dokaza da je upućivanje dove nekome mimo Allaha širk, o tome dovoljno govore kur'anski ajeti koji se mogu podijeli u nekoliko skupina, a to su:

1. Ajeti koji govore da je upućivanje dove nekome mimo Allaha širk ili kufr, a one koji takvu dovu upućuju opisuju kao mušrike ili nevjemike[1 2] Uzvišeni Allah kaže:

‚Ako im se molite, ne čuju vašu molbu, a i da čuju, ne bi vam se odazvali; na Sudnjem danu će poreći da ste ih Njemu ravnim smatrali. “[3]

[1]Ed-Dureru-s-sumjje, 9/152.
[2]Ed-Du'au ve mensjletuhu mine-l-akideti-l-is.lamijje, 2/520.
[3]Fatir, 14. (dio ajeta).

„Reci: 'Kažite vi meni, ako istinu govorite, kad bi vam došla Allahova kazna ili vas iznenadio Smak svijeta, da li biste ikoga drugog osim Allaha prizivali?' Njega biste samo molili da, ako hoće, otkloni od vas ono za što ste Ga molili, a ne bi vam ni na um pali oni koje ste Mu ravnim smatrali.

2. Ajeti u kojima Uzvišeni Allah zabranjuje svim ljudima da mole nekog drugog mimo Allaha[1 1 2]

Uzvišeni Allah kaže:

„Džamije su Allaha radi, i ne molite se, pored Allaha, nikome!”[3]

3. Ajeti u kojima Allah prijeti onima koji mole nekog mimo Allaha da će ih kagniti ili uništiti ili će oni biti u skupini onih koji će biti mućeni[4]

[1] El-En'am, 40-41.
[2] Tashibu-d-du'ai, str. 241.
[3] El-Džinn, 18.
[4] Ed-Du'au ve menejletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 2/532.

Uzvišeni kaže:

„Zato se, mimo Allaha, ne moli drugom bogu - da ne bi bio jedan od onih koji će biti mučeni!“[1]

4. Ajeti koji govore da dova nekome mimo Allahu predstavlja zulum (nepravdu) i zabludu, a ta dva termina se često koriste kao sinonim za kufr (nevjerovanje)[1 2]

Uzvišeni Allah kaže:

„...mnogoboštvo je, zaista, velika nepravda. “[3]

‚A daleko je zalutao onaj ko smatra da je Allahu neko ravan. ”[4]

[1]Eš-Šu'ara, 213.
[2]Ed-Dua'u ve menvjktuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 2/532.
[3]Lukman, 13. (dio ajeta).
[4]En-Nisa', 116. (dio ajeta).

Primjeri dove u kojoj ima širka

Dova koja nije propisana (dozvoljena) razlikuje se i nije svaka na istom

stepenu. Ima dova koje su na najvišem stepenu širka, zbog čega čovjek prestaje biti musliman i izlazi iz vjere, neke su blizu toga, a neke predstavljaju novotariju.[1]

Ovdje ćemo navesti neke primjere dova u kojima ima širka.

1. Trasjnje od umrlih da ispune neku čovjekovu potrebu, ili traženje pomoći od njih.

To biva tako da neka osoba moli umrlog da mu otkloni njegove teškoće i probleme, ili da mu pomogne da ispuni svoje ciljeve, odnosno da mu pomogne da postigne ono što traži i ostvari ono što želi.[2]

Ovo spada u čisti širk i otvoreni kufr. Zbog ovoga se čovjek mora pokajati, a ako se ne pokaje - slijedi mu smrtna kazna.[3]

[1] Ed-Du'au ve menjletuhu mine-l- akideti-l-islamijje, 2/483.

[2] Ibid, 2/485.

[3] Vidi: Medipnu'u-l-fetava, 27/72.

2. Traženje od živog koji nije prisutan, moljenje da mu pomogne, mada se on nalagi na udaljenom mjestu (gdje ga ne čuje i ne vidi)[1]

U ovo spada i da je moli za nešto što bi ta osoba bila u mogućnosti da učini da je prisutna, kao npr. da mu pomogne u finacijskoj teškoći, da ga nahrani, i slično. Takva osoba smatra da ga onaj koga on moli čuje kada ga moli i zna za njegovu potrebu i molbu, i da mu je u stanju odgovoriti na dovu i dati mu to što traži. Ovakve stvari nisu dozvoljene, nego predstavljaju širk, jer onaj ko upućuje takvu dovu smatra da neko drugi mimo Allaha zna gajb (skriveno) i da ima svojstva uzvišenosti koja pripadaju samo Allahu, kao i da ta osoba sve čuje, sve vidi i sve zna. Onaj ko smatra da takvo nešto posjeduje neko mimo Allaha, učinio je širk.[1] [2]

Također, u ovo spada i da ga moli za ono što on nije u stanju da učini da je tu prisutan, kao da

[1] Vidi: Ed-Du'au ve mensjletuhu mine-l- akideti-l-islamijje, 2/489.

[2] Ibid., 2/490.

ga moli da podari zdravlje bolesniku, da otkloni smrt koja mu je došla, da uništi neprijetelje itd.[1]

Ovo također spada u širk, jer je dovu, srž ibadeta, uputio nekome drugom mimo Allaha, a takvo nešto spada u širk.[1] [2]

Dozvoljeno je traženje od osobe koja je živa i prisutna da učini nešto što je u stanju da učini. Međutim, traženje da učini nešto što nije u stanju niko osim Allaha, azze ve dželle, nije dozvoljeno.[3]

3. Da uz Allaha moli i nekog drugog, te samim tim pridruži u dovi Allahu nekoga mimo Allaha na način da ih spomene zajedno, kao npr: „O, Allahu, i ti i ti... “, ili da to spomene na neki drugi način koji ukazuje na to da uz Allaha moli jos nekoga

Ovakav vid upućivanja dove bio je jako raširen među ranijim mušricima (mnogobošcima). Stoga možemo vidjeti da Allah često, u brojnim ajetima, ponavlja upozorenje da se ne

[1] Ibid., 2/489.
[2] Ibid, 2/490.
3 Vidi: Ibid, 2/491.
upućuje dova i nekome drugom uz Allaha.[1] Primjer za to su riječi Uzvišenog:

„Zato se, mimo Allaha, ne moli drugom bogu... “[1 2 3]

„I ne klanjaj se, pored Allaha, drugom bogu!”3

„Džamije su Allaha radi, i ne molite se, pored Allaha, nikome!”[4]

Moliti nekoga drugog uz Allaha predstavlja otvoreni kufr (nevjerovanje) i jasan širk.[5] Uzvišeni kaže:

[1]Vidi: Ibid, 2/509.
[2]Eš-Šu'ara, 213.
[3]El-Kasas, 88. (dio ajeta).
[4]El-Džinn, 18.
[5]Ed-Du'au ve menziletuhu mine-l- akideti-l-islamijje, 2/510.

,,A onaj koji se, pored Allaha, moli drugom hogu, bez ikakva dokaza o njemu, pred Gospodarom svojim će račun polagati, i nevjemici ono što šple neće postići. “[1]

4. Moljenje drugih sa nijetom traćjnja šefa'ata (zagovaranja kod Allaha)[1 2]

Traženje šefa'ata (zagovaranje kod Allaha) koje u sebi sadrži širk predstavlja jednu od katego- rija dove koja nije propisana, niti dozvoljena, a može biti na jedan od dva načina.

Prvi način: Da moli umrlog kod njegovog ka- bura da zagovara i posreduje za njega, kao što čine mnogi koji posjećuju i obilaze umrle, i tom prilikom dozivaju umrlog u kaburu riječima po- put: ,,O evlija, taj i taj, zauzmi se za nas kod tvog Gospodara i posreduj za nas u vezi s tim i tim.“ Drugi način: Da moli umrlog daleko od kabura, kao što je slučaj sa onima koji se vežu za dobre ljude i koji su stekli naviku i običaj da, i kada pu- tuju i kada ne putuju traže šefa'at od tog i tog evlije.[3]

[1]El-Mu'minun, 117.
[2]Ed-Du'au ve menjletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 2/510.
[3]Ibid., 2/510-511.

Ova vrsta šefa'ata spada u veliki širk i predstavlja glavni razlog činjenja ibadeta nekome mimo Allaha od strane različitih vrsta mušrika (mnogobožaca).[1]

Razmatranje i odgovor na nedoumice (sumnje) mušrika

Oni koji su dozvolili upućivanje dove umrlima i odsutnima, nakon što su vidjeli mnoštvo dokaza koji upućuju na zabranu upućivanja dove nekome mimo Uzvišenog Allaha, kao i to da ti dokazi na to upućuju sasvim jasno i nedvosmi- sleno, nisu bili u stanju da se tome suprotstave nego su tražili

sumnje i prigovore kojima bi pokušali opovrgnuti ono na šta upućuju ti dokazi koji objelodanjuju njihovu gorku stvarnost i jadno znanje.

Njihov cilj bio je da ustvrde kako se ti kur'ansko-hadiski tekstovi ne odnose na njihova djela koja spadaju u širk, a što je vrlo daleko od istine. Time su, također, htjeli da vjerske tekstove usklade da odgovoraju onome na čemu su oni.[1] [2]

[1]Vidi: Ibid., 2/515.

[2]Ed-Du'au ve mensjletuhu mine-l- akideti-l-islamijje, 2/855.

Neke od tih nedoumica i prigovora jesu:

1. Oni vjeruju da su vjerovjesnici i evlije živi u svojim kaburima, te da nema prepreke da se uzimaju kao posrednici.[1] To vjerovanje argumentuju slijedećim:

a) Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je živ u svome kaburu i živi svojim dunjalučkim životom, kao što kaže Uzvišeni:

„...niti da se ženama njegovim poslije smrti njegove ikada oženite. “[1] [2]

Kažu: „Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sel- lem, je živ u svome kaburu dunjalučkim živo- tom, te zbog toga nije dozvoljeno ženiti njegove, sallallahu alejhi ve sellem, žene, budući da je on živ.“[3]

[1] Eš-Širku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, 2/1211, prenoseći iz djela El-Minhatu-l-vehbijje, str. 25; El-Mekalat, str. 387; Tebdidu-z- zalam, str. 155, 161, 162.

[2]El-Ahzab, 53. (dio ajeta).

[3] Eš-Širku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, 2/1211, prenoseći iz djela El-Muhenned 'ale-l-muneffed, str. 38-39.

Odgovor na ovo:

Mišljenje da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, živ u svome kaburu dunjalučkim životom nije rekao niko od ranijih muffesira nego je to proizvoljno mišljenje, kao i pogrešno i neis- pravno tumačenje kasnijih generacija. Svako dobro je u slijeđenju prijašnjih generacija, a svako zlo u slijeđenju kasnijih generacija.[1]

Zabrana sklapanja braka sa Vjerovjesnikovim, sallallahu alejhi ve sellem, ženama nije stoga što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, živ, kao što oni tvrde, nego zbog toga što su njegove žene - majke pravovjernih. Kao što se majke ne udaju za djecu nakon smrti njihovih očeva, tako je isto i sa njima.

Najbolji dokaz za ovo je mišljenje skupine alima koji smatraju da sa ženom od koje se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, razveo nije dozvoljeno nikome da sklopi brak.[1] [2]

Čak bi se, između ostalog, moglo reći da je to zabranjeno zato što će one biti njegove žene na ahiretu ili zbog toga da se iskaže posebna počast

[1]Eš-Sirku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, 2/1211.

[2]Vidi: Ahkamu-l-kur'an od El-Džessasa, 5/242-243.

Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, tako da nakon njega niko ne

stupa u brak sa njima ili čak zbog toga da se njima ukaže posebna počast tako da one pripadaju samo Vjerovjesniku, sallalla- hu alejhi ve sellem, a i on pripada samo njima.[1]

Nema međusobne povezanosti između života i onoga što oni traže od njih. Niko od ashaba ni- je otišao do šehida Uhuda tražeći šefa'at od njih niti posredništvo, a oni su živi u berzahu, kao što se kaže u Kur'anu:

„Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovu putu ispinuli! Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga. ”[1 2]

Omer ibnu-l-Hattab, radijallahu anhu, kaže: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: „Najbolji tabi'in je čovjek koji se zove Uvejs.[1] On ima majku. Imao je gubu. Recite mu neka traži oprosta za vas.“[1 2]

[1]Eš-Širku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, 2/1212.

[2]Ali Imran, 169.

Ispravno razumijevanje ovog hađisa nam ukazuje na to da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, savjetovao Omera, radijallahu anhu, da traži od Uvejsa da uputi dovu za njega, a Uvejs je bio tabi'in. Ne može se porediti Uvjesov stepen i stepen Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, i pored toga Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je Omeru savjetovao i uputio ga da traži od onoga koji je na nižem stepenu od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da uputi dovu za Omera, a da ostavi upućivanje molbe najboljem čovjeku u kaburu.

[1] Njegovo ime je Uvejs ibn Amir El-Kareni. Živio je u periodu džahilijjeta i islama. Muslim prenosi neke njegove riječi (izreke). Sudjelovao je u bici na Siffinu sa Alijom, radijallahu anhu. Tu je i poginuo. Bio je prvak tabi'ina. El- -Buhari kaže: „Njegovi hadisi su diskutabilni.“

Vidi: Hulasetu tehrjbi-l-kemal, str. 41.

[2] Bilježi ga Muslim u poglavlju Kitabu fadaili-s-sahabeti babun min fadaili uvejs el-kareni, radijallahu anhu, br. 2542, 1114.

Ovo je sasvim jasan i očit dokaz koji ukazuje na to da postoji razlika u načinu života.[1]

b)Oni tvrde da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, živ u svome kaburu zbog toga što se nije dijelilo njegovo nasljedstvo, a u hadisu koji je muteffekun alejh, kojeg prenosi Ebu Bekr, radijallahu anhu, kaže se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ,,Mi se ne nasljeđujemo, ono što smo ostavili je sadaka.“2

Oni kažu: „Zabrana dijeljenja ostavštine je zbog toga što je on živ u svome kaburu dunja- lučkim životom, a živa osoba ne biva nasljeđivana.“[1 2 3]

[1] Eš-Širku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, 2/1212.

[2] Bilježi ga El-Buhari u poglavlju Kitabu fadaili ashabi-n- nebijji, sallallahu alejhi ve sellem, babun menakibu karabeti resulillahi, sallallahu alejhi ve sellem, br. 3721, 121. Bilježi ga Muslim u poglavlju Kdtabu-l-dijhadi

ve-s-sijeri babun kavlu-n- nebijji, sallallahu alejhi ve sellem, la nuresu ma tereknahu fehuve sadeka, br. 1758, 779.

[3] Eš-Širku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, 2/1214, preneseno iz djela El-Muhenned 'ale-l-mufenned, str. 159-165.

Odgovor na ovo:

Ova zabrana nije zbog toga što je on živ, kao što sufije tvrde, nego je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u istom tom hadisu spomenuo razlog za to i mudrost koja se krije u tome, a to je da je ono što je ostavio sadaka.[1]

Opasnost ovog sufijskog mišljenja

Iz njihovog mišljenja da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, živ u svome kaburu du- njalučkim životom - proizlazi jedna opasna stvar, a to je da su ga ashabi zakopali živog, bacili na njega zemlju i ostavili ga samog u kaburu ne os- vrćući se za njim. Takav postupak, kada bi bilo onako kako oni tvrde, predstavljao bi kufr (nevjerovanje), a ne može se ni zamisliti da su ashabi učinili takvo nešto!

Također bi se moglo odgovoriti na ovo njihovo mišljenje, tj. da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, živ u svome kaburu dunjalučkim životom i to opovrgnuti time što su se ashabi mnogo razišli u mišljenjima. Čak je bilo svađa među njima, pa i oružane borbe. Poznato je da je

[1] Eš-Širku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, 2/1214.

dužnost u takvoj situaciji, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio živ u svome kaburu dunjalučkim životom, da sve te prepirke izlože njemu i zatraže od njega da presudi među njima, a ništa se od toga nije desilo.

2. Hikaje (priče) koje sufije prenose sa koljena na koljeno i kojih su pune sufijske knjige, a koje govore da je neko tražio pomoć od tog i tog evlije, pa mu je on pomogao, ili da je neko orišao kod kabura neke osobe, pa se izliječio, ili je ispunio neke druge svoje potrebe.

Ovo je jedna od najvećih sumnji (nedoumica) koje imaju sufije, a koja bi se mogla nazvati iskustveni doživljaj.[1]

Odgovor na ovo:

Sufije prenose ove hikaje kao argument tvrdeći da su to neki od kerameta evlija. Međurim, to su u biri bajke i izmišljotine, jer su oni koji prenose te hikaje isti oni koji idu na kaburove i mole se mrtvima, koji su maloumni. Poznato je da su oni ljudi koji najviše lažu, te se zato ni njihove predaje ne mogu uzeti u obzir.

[1] Eš-Širku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, 2/1218.

Ispunjenje potreba prilikom traženja pomoći od umrlih ne dešava se zbog toga što traži pomoć od umrlih nego zbog Allahove moći i Njegove odredbe da se neke stvari dese u neko vrijeme. Tako se neke stvari slučajno podudare sa traženjem pomoći i moljenjem umrlim, te osoba koja

traži pomoć pomisli da mu je onaj od koga je tražio pomoć pomogao i ispunio njegovu potrebu, i počne to smatrati jednim od njegovih kerameta, pa to uzme kao dokaz da taj evlija ima moć da upravlja u kosmosu.[1]

Allah, azze ve dželle, ponekad primi dovu onoga ko moli osobu u kaburu zbog toga što je u nevolji i što se iskreno obratio Allahu (mada je to učinio pored kabura). Šta više, kada bi i mušrik molio Allaha pored kipa, On bi mu se odazvao mada je učenje dove kod kipa djelo koje se smatra širkom.[1 2]

Islamski učenjaci kažu da je ispunjenje mnogih potreba, želja i dova kod kaburova prilikom okretanja ka kaburu i traženja pomoći od onih koji su u kaburu samo posljedica iskušenja od

[1] Ibid, 2/1219.

[2]Vidi: Iktida'u-s-sirati-l-mustekim, str. 382.

strane šejtana. U nekim slučajevima šejtani ispune neke njihove potrebe, želje i dove zbog toga što se time čini ibadet nekome drugom mimo Allaha, azze ve dželle, koji se ogleda u traženju pomoći od umrlih umjesto od Allaha. Često se šejtani prikažu u liku umrlog i čak razgovaraju sa njim. Sve ovo spada u šejtansko poigravanje njima.[1]

3. Sumnja koja se zasniva na kerametima evlija.

Sufije, u svome vjerovanju, smatraju da evlije i dobri imaju moć upravljanja kosmosom i smatraju da se neobične stvari u vezi s njima dešavaju putem kerameta.[1 2]

Ovo je jedna od njihovih najjačih sumnji koju većina onih koji se mole umrlima spominju u svojim knjigama.[3]

Oni govore: „Keramet kod evlije javlja se s njegovom namjerom, kao i bez njegove namje-

[1] Vidi: Medžmu'u-l-fetava, 1/128-129.

[2]Eš-Širku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, 2/1123.

[3] Prethodni izvor, prenoseći iz djela El-Minhatu-l-vehbije, str. 2; Sulhu-l-ihvan, str. 101; Ševahidu-l-hakk, 144 i El-Besa- ir, 114.

Oni time žele reći da evlija ima moć upravljanja kosmosom nakon smrti i da je korist od njega nakon njegove smrti veća nego kada je bio živ na ovome svijetu.[1 2]

Odgovor na ovo:

Nema međusobne uslovljenosti i povezanosti između kerameta, s jedne strane, i moljenja i traženja pomoći, s druge strane, od onoga kome se keramet desio, jer keramet ne znači da je dozvoljeno tražiti pomoć od onoga kome se on desio niti se to dozvoljava. Moliti se onima kojima se keramet desio ne predstavlja ništa drugo nego oponašanje načina obožavanja Allaha od strane obožavalaca kipova i idola.[3]

Većina stvari koje sufije smatraju kerametima u biti nisu kerameti Allahovih evlija nego im se šejtani prikažu u likovima njihovih šejhova i evli- ja i učine neke neobične stvari kako bi ih odveli u zabludu i iskušenje.

[1] El-Širku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, 2/1223, prenoseći iz djela Sulhu-l-ihvan, str. 100.
[2] Ibid., 2/1223, prenoseći iz djela Sulhu-l-ihvan, str. 98-101.
[3] Eš-Širku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, 2/1224.

Međutim, oni smatraju da su to kerameti evlija. Često se šejtani prikažu u nečijem liku, pa oni smatraju da je došao evlija da im pomogne i odazvao se na njihove molbe, ili da je neko od umrlih izašao iz svoga kabura, odnosno da je neki evlija razgovarao sa njim, ili ga zagrlio i slično. Ponekad šejtani ispune neku njihovu potrebu, a osoba smatra da je to keramet dotičnog evlije, dok su to djela koje čine šejtani.[1]

Oni koji traže pomoć od nekog mimo Allaha često mole griješnike i nevjernike. Ponekad traže pomoć od zindika i ateista, a ponekad od Allahovih neprijatelja i nevjernika.[1 2]

4. Sumnja koja se ogleda u traženju posred- nika i posredništva.[3]

Oni ovo argumentuju riječima Uzvišenog:

[1] Vidi: Er-Kedu 'ale-l-mentikijjine, str. 105-106; El-Furkan bejne evlijai-r-rahman ve evlijai-š-šejtan, str. 128-135; FJ-Furkan bejne hakki ve-l-batili, str. 94-95, 100-103, 105-109; Et-Teve- ssulu ve-l-vesile, str. 18-19, 23, 28-37.
[2] Eš-Širku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, 2/1226.
[3] Ed-Du'au ve mensjletuhu mine-l-akideti-l-islamijje, 2/702- 703.

"O, vjernici, Allaha se bojte i nastojte da Mu se umilite i na putu Njegovu se borite kako biste postigli Što želite. ”[1]

Oni ovo koriste da dokažu kako je propisano (naređeno) da se traži pomoć od dobrih ljudi i evlija, te da su oni posrednici da se ljudi umile Uzvišenom Allahu, odnosno posrednici između Allaha i ljudi. Oni govore: „Posredovanje (umiljavanje) koje se spominje u ajetu općenito je i obuhvata traženje posredovanja (umiljavanja) putem časnih duša (osoba).“[1 2]

Odgovor na ovo:

Niko od selefa (ranijih generacija) nije protumačio da se ovaj ajet odnosi na traženje posre- dovanja putem osoba. Riječi Uzvišenog: nastojte da Mu se umilite... ” predstavljaju naredbu da se traži posredovanje Uzvišenom Allahu. Naredba ovdje ukazuje na obaveznost (vudžub). Ako bismo rekli da posredništvo ovdje obuhvata traženje posredništva od osoba, onda bi to ne-

[1] El-Maide, 35.
[2] Vidi: Ed-Du'au ve menjletuhu mine-l- akideti-l-islamijje, 2/704.

izostavno značilo da je traženje posredništva od strane osoba obaveza, odnosno dužnost.

Islamski učenjaci su saglasni da traženje posredovanja putem osoba nije obavezno, ali se razilaze u pogledu njegove dozvoljenosti.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ukazao na to da se ovo

odnosi na traženje po- sredništva od strane osoba, a ni ashabi, radijallahu anhum, nisu to praktikovali za vrijeme Vjerovjesnikovog, sallallahu alejhi ve sellem, života kada su dolazili u velike probleme, brige, nedaće i teškoće.[1]

[1] Ibid., 2/704.

Dova koja predstavlja novotariju (ed-du'au-l-bid'i)

U okviru ovog poglavlja biće govora o dovi koja predstavlja novotariju. Na samom početku definisat ćemo ed-du'au-l-bid'i, odnosno šta se smatra dovom koja predstavlja novotariju. Potom ćemo se osvrnuti na propis učenja ove do- ve, a spomenut ćemo i razloge koji navode ljude da upućuju ovakvu vrstu dove, kao i njene oblike i načine.

Definicija dove koja predstavlja novotariju

Dova predstavlja jedan od najveličanstvenijih ibadeta, a ibadeti se temelje na onome što je propisao Mudri Zakonodavac, ne na strastima i izmišljanju novih stvari i novotarija. Islam se temelji na dva glavna principa:

1. da obožavamo samo Allaha, nikoga i ništa Mu ne smatrajući ravnim,
2. da Ga obožavamo onako kako nam je On propisao preko svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a ne da Ga obožavamo putem strasti i novotarija.

Nijedan ibadet koji ne bude ispunjavao ova dva osnovna principa neće biti primljen, nego će biti odbačen.[1]

Na osnovu ovoga, dova u kojoj ima novotarije mogla bi se definisati na slijedeći način: Vezivanje općenite dove[1 2] za neki poseban način upućivanja iste, ili za neko posebno vrijeme, ili za neko posebno mjesto, ili za neki poseban oblik.

Propis učenja dove koja predstavlja novotariju

Uzvišeni Allah u više ajeta u Kur'anu upozorava na to da se ne čine novotarije u vjeri. Neki od tih ajeta su:

[1]Ed-Du'au ve mensjlethu mine-l- akideti-l-islamijje, 2/569.

[2] Pod općenitom dovom ovdje se misli na dovu koja nije vezana za određeno vrijeme, način ili mjesto učenja po šeri'atu. (op. recenzenta)

„Danas sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera. “[1]

"O, sljedbenid Knjige, ne zastranjujte u svome vjerovanju... ”[1 2]

Što se tiče dokaza iz sunneta, hadisi o ovome su mnogobrojni. Ovdje ćemo navesti jedan od njih.

Prenosi se od Aiše, radijallahu anha, da je Allahor Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, re- kao: ,,Ko uvede nešto novo u našu vjeru što nije od nje, to se odbacuje (ne prima).“[3]

U drugoj predaji stoji: ,,Ko učini neko djelo koje nije u skladu sa našom vjerom, to se odbacuje (ne prima).“[4]

[1] El-Maide, 3. (dio ajeta).
[2] En-Nisa', 171. (dio ajeta).
[3] Muttefekun alejh. Bilježi ga El-Buhari u poglavlju Kita- bu-s-sulhi babun izastalebu 'ala sulhi dževrin fe sulhu merdudun, br. 2697, 540. Bilježi ga Muslim u poglavlju Kitabu-l-'aki- deti babun naksu-l-ahkami-l-batileti ve reddu muhdesati-l-umur; br. 1718, 762.
[4] Bilježi ga Muslim u poglavlju Kitabu-l-akideti babun naksu-l-ahkami-l-batileti ve reddu muhdesati-l-umur, br. 1718,

Ovi dokazi općenito se odnose na ibadet, a dova spada u ibadet. Od Allaha je određeno kako, kada i gdje da se dova upućuje i nije dozvoljeno da se čini na način koji nije propisan, odnosno da se uči ili čini na način koji predstavlja novotariju. Iz ovoga se izuzima opća dova koju upućuje osoba koja je dužna da izvršava vjerske propise bez nekog određenog načina, i slično. I pored toga, bolje je da se osoba pridržava dova koje se prenose od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ukohko neko imadne neku potrebu, razboli mu se neka posebno draga osoba, ili se boji nekoga, pa uputi dovu, to je dozvoljeno. [*1]

Ibn Tejmijje, rahimehullah, kaže: „Zikrovi i dove spadaju u jedan od najboljih ibadeta. Ibadeti se zasnivaju na slijeđenu Kur'ana i sunneta i nema niko pravo da uvede nešto u njeg što nije propisano i učini to svakodnevnim adetom kojeg se ljudi trebaju pridržavati. To predstavlja uvođenje novotarija u vjeru, a što Allah nije dozvo-
762. Oba rivajeta (predaje) prenose se od Aiše, radijallahu anha.
[1] Vidi: Ed-Du'au ve menziletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 2/575.
lio. U to ne spada da čovjek ponekad uputi neku dovu, ali ne praveći od nje tradiciju (adet).“[1]

Razlozi za upućivanje dove koja predstavlja novotariju

Postoje brojni razlozi koji ljude navode da čine dovu koja predstavlja novotariju (ed-du'au-l- bid'i). Ovdje ćemo navesti neke od njih.

1. Neznanje i okretanje od. Allahove Knjige i sunneta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem[1 2] Razlog za ovu pojavu jeste slabo širenje ispravnog znanja koje se zasniva na Kur'anu i sunnetu. Zbog toga su se ljudi okrenuli od izučavanja ispravnog znanja i zapostavili ga, tako da se Kur'an veoma malo izučava sa razmišljanjem, razumijevanjem i shvatanjem, jer oni smatraju da je razumijevanje Kur'ana nešto vrlo teško, nešto što ljudi jedva mogu shvatiti. Oni smatraju da ga mogu razumjeti samo oni koji su izučavali sve nauke, poput gramatike i morfologije arapskog jezika i druge jezičke discipline, koji su izučavali
[1] Ibid., 2/576, citirano iz djela Mulhaku-l-musannefat, str. 46.
[2] Vidi: Zadu-l-me'ad, 5/787; E/-'Itisam, 2/371.
fikh i usuli fikh, logiku i filozofiju, i slično. Zbog toga se u pojedinim

islamskim krajevima Kur'an rijetko izučava uz razmišljanje i razumijevanje.[1]

Isto što se desilo sa Kur'anom - desilo se i sa sunnetom.[1 2]

Nedostatak razumijevanja Kur'ana i sunneta predstvlja sasvim jasan dokaz širenja neznanja. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na- govijestio je da će znanje nestati i da će se proširiti neznanje i smutnje, pa je rekao: „Uzet će se znanje, pa će se pojaviti neznanje i smutnje."[3] Nepridržavanje Kur'ana i sunneta, kao i nepostupanje po Kur'anu i sunnetu ne dodajući mu niti oduzimajući ništa od njega, uzrokovalo je nedostatak odgovarajuće brige i pažnje za is- pravno provođenje i praktikovanje ibadeta. Samim tim umnožile su se novotarije, te je veliki broj muslimana zapostavio vjerodostojne ispravne dove, zapostavio njihov veliki značaj i ulogu, kao i veliku nagradu koju imaju za njih, a, umje sto toga, među njima su se proširile dove koje predstavljaju novotarije i koje su izmišljene.[1 2]

[1] Ed-Du'au ve menejletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 1/440.

[2] Ibid., 1/441.

[3] Bilježi ga El-Buhari u poglavlju Kitabu-l-'ilm babun men edijabe-l-futja bi išareti-l-jedi ve-r-re'si, br. 85, 24.

2. Slabi i izmišljeni hadisi, razne priče (hikaje) i snovi2

Ponekad se prenosi neki hadis koji je slab ili apokrifan (izmišljen), neka priča ili san u vezi s nekom posebnom dovom, pa slabost i nepouzdanost tih hadisa i priča (hikaja) bude nepoznata nekom islamskom učenjaku, pa on to smatra vjerodostojnim, postupa po tome i na taj način se pokušava približiti Uzvišenom Allahu. Nakon toga njegovi sljedbenici (učenici) ga počnu slijediti u tome, pa to postane opće raširena praksa. Ako se pojavi neko i počne to negirati, onda mu se kao argument navodi da to radi taj i taj alim na osnovu hadisa, a da ti hadisi nisu vje- rodostojni - on ne bi radio po njima.

U ovo spada i raširenost dova u kojima se traži posredovanje koje spada u novotariju i ne može se uzeti kao ispravno, jer oni koji su to do- [1] zvolili, učinili su to na osnovu slabih dokaza (argumenata).

[1] Vidi: Ed-Du'au ve menjletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 2/599.

[2] Ibid., 2/6.

Neki govore: „Vidio sam (u snu) da je taj i taj dobra osoba, pa nam je poručio: 'Ostavite to i to i radite to i to.'"

Neki govore: „Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u snu, pa mi je rekao to i to i naredio mi to i to", pa radi po tome izlazeći iz okvira šeri'ata.

To je pogrešno, jer snoviđenje osoba koje ni- su vjerovjesnici ne uzima se u obzir prilikom donošenja (novih) vjerskih propisa ni u kom slučaju osim ako dolaze kao potvrda (ranijih) vjer- skih propisa.[1]

Također, što se tiče snoviđenja, ono ima svoje uslove, a jedan od njih je da ono bude lijepo i od dobrog čovjeka.[1] [2]

Ovaj uslov mora se uzeti u obzir kada neko počne tvrditi da je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako mu nešto naređuje i slično.

[1]El-'Itisam, 1/211.

[2]El-'Itisam, 1/212.

3. Tezak stil djela koja su pisana o vjerodostojnim dovama za široke muslimanske mase, ili zbog toga što su ta djela dugačka i napisana stilom kojeg mogu razumjeti samo osobe koje su specijalizirale islamske nauke, ili zbog toga što su se u tim djelima pomiješale vjerodostojne dove i one koje to nisu, a običan čovjek ne moge praviti ragliku između njih

Također, neki od autora tih djela ograničavaju se na pojednu vrstu (kategoriju) dova, što ne ispunjava potrebe onoga ko se koristi tim djelima.[1]

Zbog toga se običan musliman posveti čitanju djela koja u sebi sadrže dove koje predstavljaju novotarije, koje su raširene, koje može jednostavno da razumije, a priređene su na jednostavan način tako da ih običan musliman može lahko razumjeti. Takva djela ih privlače i šire se među njima - sve dok ne nadvladaju i postanu opće raširena umjesto propisanih dova.[1] [2]

[1] El-Evradu-l-me'suretu, str. 5, od njega prenosi autor djela Ed-Du'au ve menjletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 2/602.

[2] Ed-Du 'au ve menjletuhu mine-l- 'akideti-l-islamijje, 2/602.

4. Iskrivljavanje dokaza koji se prenose o vjerodostojnim dovama i mijenjanje njihovog značenja

To biva tako da se navodi općenit tekst (hadis) koji podstiče na učenje neke dove, pa je čovjek ograniči na neko mjesto, ili vrijeme, ili na to da se uči na određen način. Primjer za ovo jeste da Allah podstiče ljude na zikr i dovu općenito, ali neki ljudi to ograniče i uvedu zajedničku dovu nakon obaveznih namaza.[1]

5. Povođenje nekih muslimana za sljedbenicima knjige koji su iskrivili svoju vjeru, koji su u svoju vjeru uveli novotarije

Među novotarije koje su uveli u svoju vjeru spada čitanje i učenje njihovih knjiga i molitvi na poseban način, poput sufija koji se sastaju da uče svoje dove i zikrove koji predstavljaju novotariju.[1] [2]

[1] Vidi: Ibid.

[2] Ed-Du'au ve menjletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 2/602- 603.

Posljedice dove koja predstavlja novotariju (ed-du'au-l-bid'i)

Dove koje predstavljaju novotarije imaju negativne posljedice na vjerovanje jednog muslimana, kao i na njegova djela. Neke od tih posljedica su:

1. Dova koja predstavlja novotariju ne može ostvariti željeni cilj koji bi se trebao postići iba- detima, kao što je odgoj duše, njeno čišćenje, njeno približavanje Stvoritelju, povezivanje sa njenim Stvoriteljem iz želje i nade, ali i iz straha i bojazni, ona ne liječi bolesne niti napaja žedne, niti upućuje na pravi put.[1]

2. Dove koje predstvljaju novotariju čine da čovjek propusti postići veliku nagradu koju ima onaj ko se pridržava vjerodostojnih i ispravnih dova, koji je ustrajan u njima i praktično ih provodi onako kako se one prenose.[2]

3. Dove koje predstavljaju novotariju ne pri- maju se i ne uslišavaju, mada je glavni cilj, koji ima onaj ko upućuje tu dovu, da mu se ispuni

1 Ibid., 2/592.

[2] Ed-Du'au ve menejletuhu mine-l-'akideti-l-islamijje, 2/593.

ono što traži, da postigne ono što želi i da otklo- ni ono čega se boji.[1]

4.Onaj ko bude stalno učio i pridržavao se dova koje predstavljaju novotariju i navikne se na njih teško da će se povratiti dovama koje su propisane.[1] [2] To su rijetki slučajevi kada Uzvišeni Allah pomogne i uputi onoga koga hoće. To je stoga što se srca zaokupiraju novotarijama i okrenu se od sunneta.

[1] Ibid.

[2] Kod nas su ranije bile vrlo raširene abdeske dove - koje se uče prilikom pranja pojedinih dijelova tijela tokom abdesta. Ne postoji potvrda za te dove u sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. No i pored toga smatralo se da se te dove moraju znati i učiti prilikom abdesta. Poslije, kad se saznalo da se ne trebaju učiti te dove, mlađi naraštaji su ih ostavili, ali stariji, koji su ih učih dugo vremena, nisu htjeli. Staviše, oni su smatrali da im abdest i namaz nisu ispravni ako ne prouče te dove. Najžalosnije u svemu je što nisu naučili ispravne dove koje su vezane za uzimanje abdesta, koje je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio. Ovo nije i jedini primjer. Ima još dosta stvari u kojima ljudt odstupaju od prakse Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i učenja ispravnih dova i neće da to napuste, kao što je učenje Fatihe nakon ezana umjesto propisane dove i sl. Da nam Allah popravi naše stanje i olakša nam povratak ispravnom sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. (op. recenzenta)

Problem je što onaj ko čini novotariju vjeruje da su one propisane, brani ih svim snagama i bori se protiv onoga ko ih negira. On ne sluša nikakav dokaz niti argument, niti razmišlja o onome što mu onaj koji to negira hoće da dokaže. On ni ne pomišlja da te dove nisu propisane zbog toga što je to postala navika i adet kod njega i što ima lijepo mišljenje o onima koji su ih izmislili.[1]

Oblici dove koja predstavlja novotariju

Što se tiče oblika dove koja predstavlja novotariju, ima ih više. Mi ćemo

ovdje navesti neke od tih oblika i načina.

Traženje posredovanja putem određenih osoba

Traženje posredovanja može se podijeli u tri vrste (kategorije):

-jedna od njih je dozvoljeno i propisano traženje posredovanja (et-tevessulu-š-šer'i);

[1] Ibid, 2/595.

-drugu vrstu predstavlja traženje posredovanja koje spada u širk (et-tevessulu-š-širki);

-treća vrsta je traženje posredovanja koje predstavlja novotariju (et-tevessulu-l-bid'i), u ovo spada traženje posredovanja putem određenih osoba koje se smatraju časnim i uglednim, što se jako mnogo raširilo prilikom učenja dova kasnijih generacija.

Traženje posredovanja koje spada u novotariju može biti putem Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ili putem drugih osoba, putem njihovog ugleda 1 časti.

Ovdje ćemo se osvrnuti na traženje posredovanja putem Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, njegovog ugleda i časti.[1]

Značenje ovoga jeste da se uputi dova kojom se traži posredovanje putem Vjerovjesnika, salla- llahu alejhi ve sellem, tako što se on učini vezom (posrednikom) između čovjeka i njegovog Gospodara. Ovakav vid traženja posredovanja, Allah, azze ve dželle, nije propisao, kao ni Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[1] [2]

[1]Fikhu-d-du'ai, str. 101.

[2]Tashihu-d-du'ai, str. 257.

U ovo spadaju riječi onoga koji moli: „Molim Te Tvojim vjerovjesnikom Muhammedom, salla- llahu alejhi ve sellem, da mi ispuniš moju potrebu“, ili: „Posredstvom Tvoga vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, tražim da mi ispuniš moju potrebu“, ili: „O, Allahu, posredstvom Tvoga Vjerovjesnika, Vjerovjesnika milosti, sallallahu alejhi ve sellem...“, itd.

Što se tiče riječi „traženje posredovanja“, to se može odnositi na slijedeće tri stvari:

a) posredovanje putem pokornosti njemu (Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem) i vjerovanja u njega;

b)posredovanje putem njegove dove i njego- vog zauzimanja, ovo je bilo za vrijeme njegovog života i biće na Sudnjem danu kada će ljudi tražiti njegovo posredovanje da čini šefa'at (zagova- ranje za njih);

c)posredovaje putem njega u smislu da se Allah preklinje Poslanikom i da se traži putem njega. Ovakvo nešto ashabi nisu činili kada bi molili da padne kiša, i slično. Nisu tako postupali dok je on bio živ, niti nakon njegove smrti, nisu to činili kod njegovog kabura, niti mimo kabura, niti nešto od ovoga ima u dovama koje su bile poznate i raširene među

njima.[1]

Što se tiče prvog i drugog, islamski učenjaci složni su da to nije dozvoljeno. Onaj ko porekne bilo koji od ove dvije vrste posredovanja smatra se nevjernikom i otpadnikom od vjere. Od njega se traži da se pokaje, pa ili će se pokajati ili će biti ubijen kao otpadnik od vjere. Traženje posredstva putem vjerovanja u Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i pokornosti njemu predstavlja osnovu vjere. Ovo je nešto što se nužno mora znari od vjere - bilo da se radi o učenima ili o običnim muslimanima. Onaj ko ovo negira i porekne, njegov kufr je jasan i učenim i običnim muslimanima.

Što se tiče Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, dove i njegovog zagovaranja i koristi koje muslimani imaju od toga, ko to porekne - on je također nevjernik. Međutim, ovo je manje poznatije nego prvo, pa ko ovo negira iz neznanja, mora ga neko upoznari s tim, a ako i dalje na- stavi negirati, onda se smatra otpadnikom od vjere.

[1] Et-Tevessu/u ve-l-vesiletu, str. 47-48.

Što se tiče Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, dove i njegovog zagovaranja na ovome svijetu - to ne negira niko od sljedbenika kible.

Što se tiče njegovog zagovaranja na Sudnjem danu, mezheb ehlu-l-sunneta ve-l-džem'ata, a njega predstavljaju ashabi i oni koji ih slijede u dobru, kao i islamski učenjaci među kojima su četvorica imama najpoznatiji,[1] ali i drugi, je da će Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na Sudnjem danu imati generalan (opći) i poseban šefa'at, da će se on zagovarati za onoga za koga mu Uzvišeni Allah dozvoli da se zagovara iz njegovog ummeta od onih koji su činili velike grijehe. Od njegovog šefa'ata neće imati koristi niko osim sljedbenika tevhida, odnosno vjernici, a ne mušrici.[2]

Traženje posredovanja putem vjerovanja u Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i pokornosti njemu dužnost je svakoj osobi u svakoj situaciji, tajno i javno, za vrijeme života Allahovog Posla- nika, sallallahu alejhi ve sellem, kao i nakon nje-

[1] Misli se na Ebu Hanifu, Ahmeda, Malika i Šafiju, rahi- mehumullah. (op. recenzenta)

[2] Et-Tevesmlu ve-l-vesiletu, str. 13.

gove smrti, u njegovom prisustvu i odsustvu. Traženje posredovanja putem vjerovanja u njega i pokornosti njemu ne može biti zamijenjeno s bilo kim od ljudi ni u kakvoj situaciji. Nakon što se takvoj osobi predoče dokazi, on više nema izgovora niti opravdanja za to što čini. Ne može se stići do Allahove milosti i plemenitosti, i spa- siti se od Njegove kazne osim traženjem posre- dovanja putem vjerovanja u njega i pokornosti njemu.[1]

Što se tiče dove i šefa'ata, korist od toga za čovjeka zavisi od ispunjenja uslova za to i ne postojanja zapreka. Tako traženje šefa'ata za ne- vjernike da budu spašeni od džehennemske vatre i traženje oprosta

za njih, mada su oni umrli kao nevjernici, neće im koristiti makar onaj koji se zagovarao za njih imao najveću čast i ugled. Nema većeg šefa'atdžije od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a zatim nakon njega od Ibrahima, alejhi-s-selam. Ibrahim, alejhi-s-selam, je uputio dovu za svoga oca i zamolio Allaha da mu oprosti, kao što to navodi Uzvišeni u Kur'a- nu kada prenosi njegove riječi:

[1] Ibid., str. 5-6.

„Gospodaru naš, oprosti meni, i roditeljma mojim, i svim vjernicima - na Dan kad se budepolagao račun!“[1] Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, htio je da traži oprost za Ebu Taliba povodeći se za Ibrahimom, alejhi-s-selam, a i neki muslimani htjeli su da on traži oprosta za neku rodbinu, pa je Uzvišeni Allah objavio:

„Vjerovjesniku i vjemicima nije dopušteno da mole oprost ga mnogobošce, makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici u Džehennemu biti. “[2,3 1 2]

[1]Ibrahim, 41.

[2]Et-Tevbe, 113.

[3]Et-Tevessulu ve-l-vesile, str. 7-8.

Neki od dokazo koji ukazuju na to da je traženje posredovanja putem određenih osoba novotarija

1. Dova predstavlja ibadet, a ibadeti se zasnivaju na onome što je vjerom propisano. Traženje posredovanja putem određenih osoba nije propisano niti u Kur'anu niti u vjerodostojnom sunnetu, nego predstavlja novotariju koju nije dozvoljeno činiti prilikom dove koja spada u jedan od najvažnijih ibadeta.[1]

2,Allah, azze ve dželle, u Svojoj Knjizi spominje dove vjerovjesnika i njihovih sljedbenika kojih ima mnogo, ali ni u jednoj od tih dova ne spominje traženje posredovanja koje spada u no- votariju (et-tevessulu-l-bid'i). Allah, azze ve džel- le, jedino spominje propisano traženje posredo- vanja (et-tevessulu-š-šer'i), a to je traženje posre- dovanja putem vjerovanja i dobrih djela.[2]-[1]

[1] Ed-Du ’au ve mensjletuhu mine-l- ’akideti-l-islamijje, 2/636.

[2] Ed-Du’au ve menvjletuhu mine-l-’akideti-l-islamijje, 2/636- 637.

3. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je svoj ummet podučio svakom dobru, a od onoga čemu ga je podučio jesu i mubarek dove koje su sakupili islamski učenjaci. Ni u jednoj od njih ne spominje se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tražio posredovanje putem prijašnjih vjerovjesnika u nekoj od vjerodostojnih, jasnih i nedvosmislenih predaja. Također, u tim djelima ne spominje se da je on svojim ashabima savjetovao ili naredio da traže posredovanje putem njega ili njegove časti i ugleda, ili putem časti i ugleda prijašnjih vjerovjesnika.[1 2]

Postoje i mnogi drugi dokazi koji ukazuju na ovo.

Vezivanje dove za neko posebno mjesto, za šta ne postoji potvrda u vjeri

Dove koje se vežu za posebna mjesta, a za čije vezivanje ne postoji dokaz u vjeri, jesu, izme- đu ostalog, dove kod turbeta i mezara. Što se ti-

[1]Pogledaj o ovome hadis o trojici ljudi koji su se sklonili u pećinu na početku ovog djela. Sva trojica su tražila po- moć od Allaha putem svojih dobrih djela (op. rec.).

[2]Vidi: Ibid., 2/639.

če ovoga, ta dova može biti upućena na jedan od slijedećih načina:

Prvi način: Da mu je namjera da dođe kod tog kabura i da baš kod njega upućuje dovu vjerujući da će dova upućena na tom mjestu prije biti primljena, kao i da to mjesto predstavlja neko posebno (mubarek) mjesto na kojem se prima dova, te da je dova upućena tu bolja od dove upućene u džamiji ili u kući.[1] Ovakvo upućivanje dove je zabranjeno.

Drugi način: Da dođe kod kabura zbog posjete i da uputi dovu kod njega vjerujući u ono što je gore navedeno. Ovakav vid upućivanja dove ta- kođer je zabranjen.[1 2]

Treći način: Da upud dovu kod kabura, ali ne s namjerom da uči dovu kod njega nego se slu- čajno podudari s njegovim prolaskom pored ka- bura, poput osobe koja je počela učiti dovu Allahu u svome putu, pa naiđe pored kabura, ili da osoba posjeti mezarje, pa im nazove selam i zamoli Allaha za oprost sebi i umrlima, kao što

[1] Ed-Du ’au ve men^iletuhu mine-l- ’akideti-l-islamijje, 2/622.

[2] Ibid.

se navodi u sunnetu. Što se tiče ovakvog vida upućivanja dove, nema nikakve zapreke u tome.[1]

Vezivanje dove za neko posebno vrijeme, za šta ne postoji potvrda u vjeri

Izmišljanje dova i zikrova koji se trebaju učiti u posebnim vremenima, danima, noćima, sedmicama, mjesecima ili godinama nema nikakve potvrde u vjeri niti ikakvog dokaza. To pred- stavlja novotariju u vjeri i obožavanje Allaha na način na koji to vjera ne dozvoljava. Time čovjek oponaša nevjernike, jevreje, kršćane i idolopo- klonike u svetkovanju i veličanju nekih određe- nih vremena u kojima oni izmišljaju posebne zikrove i molitve za njihove praznike, rođendane njihovih velikana, i slično.[2] U ovu vrstu dove spada:

1. Dova na početku godine. U islamu nema ništa vjerodostojno preneseno da se treba učiti neki zikr ili dova na početku godine, odnosno prvog dana ili noći mjeseca muharrema. Ljudi su

[1] Vidi: Ed-Du’au ve mensjletuhu mine-l-’akideti-l-islamijje, 2/622-623.

[2]Tashihu-d-du'ai, str. 107.

povodom toga izmislili neke dove, zikrove, međusobna čestitanja nove godine, post na početku nove godine, provođenje noći prvog muharrema u ibadetu, namazu i učenju Kur'ana, učenju zikrova i dova. U ovo spada i

post zadnjega dana u godini, kao i neke druge stvari za koje nema dokaza u vjeri.[1]

2. Dova na kraju godine. Ništa vjerodostojno ne prenosi se u islamu o tome.

3.Posebno činjenje ibadeta od strane sufija ljeti i u proljeće, kao i u drugim posebnim vre- menima, upućivanjem dove za koju ne postoji potvrda u vjeri da se u to vrijeme upućuje dova.[2]

Vezivanje dove za neki poseban oblik (način), za šta ne postoji potvrda u vjeri

U ovo spada zajednička dova nakon namaza ili učenje Kur'ana nakon svakog predavanja.

Za ovakvo nešto potrebno je utemeljenje u vjeri, a poznato je da se u vjeri ovakav način (oblik) dove ne spominje. Zajednička dova, u jedan glas, bez obzira na to da li bila opća dova ili neka koja se prenosi iz sunneta, koja se uči nakon učenja Kur'ana, nakon vaza ili predavanja, ili nakon ukopa mejita ili slično, predstavlja novotariju.[1]

[1]Ibid.

[2]Ibid., str. 108.

Nigdje se vjerodostojno ne prenosi da su Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi, radijallahu anhum, molili Allaha, azze ve dželle, nakon namaza ili nakon nečeg drugog učeći zajedničku dovu na spomenuti način.

Propis ustrajavanja u dovi za koju ne postoji dokaz u vjeri

Ranije smo naveli definiciju dove koja pred- stavlja novotariju, pojasnili način na koji ona to postaje, ili kako iz opće dove prelazi u dovu koja predstavlja novotariju. Određivanje posebnog vremena za dovu i ustrajnost u tome predstavljaju nešto za šta nema dokaza u vjeri i što se smatra novotarijom - na osnovu hadisa Aiše, ra- dijallahu anha: ,,Ko uvede nešto novo u našu vjeru što nije od nje, to se odbacuje (ne prima).“[1]

[1]Vidi: Tashihu-d-du'ai, str. 134-135.

[2] Muttefekun alejh. Bilježi ga El-Buhari u poglavlju Kita- bu-s-sulhi babun izastalehu 'ala sulhi dževrin fe sulhu merdudun,

U drugoj predaji stoji: ,,Ko učini neko djelo koje nije u skladu sa našom vjerom, to se odbacuje (ne prima)" * [1]

Pošto se ništa o tome ne prenosi pouzdano i vjerodostojno u sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, niti su to činili ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, onda se to smatra novotarijom, kao što se može vidjeti iz citiranog hadisa, i to se djelo ne prima.

br. 2697, 540. Bilježi ga Muslim u poglavlju Kitabu-l- 'akideti babun naksu-l-ahkami-l-batileti ve reddu muhdesati-l- umur, br. 1718, 762.

[1] Bilježi ga Muslim u poglavlju Kitabu-l-'akideti babun naksu-l-ahkami-l-batileti ve reddu muhdesati-l-umur, br. 1718, 762. Oba rivajeta (predaje) prenose se od Aiše, radijallahu anha.

Zaključak

Hvala Allahu koji je dao da se ovo djelo privede kraju. Nadam se da će ono bitd od opće koristi za muslimane i smjernica kako da ispravno obožavaju Allaha prilikom upućivanja dove. Trudio sam se da u djelu navedem sve ono naj- važnije o dovi, počevši od toga šta je dova, od- nosno njene definicije, pa do vrijednosti dove i vrsta dova.

Pored vođenja računa o ispravnosd dove, važno je da se vodi računa i o tome da se ispune i određeni uslovi koji utiču na to da dova bude primljena, ili da čovjek izbjegava određene stvari koje utiču na to da dova ne bude primljena. Sto- ga sam naveo šta utiče na to da dova bude primljena ih ne. Nakon toga naveo sam i vrste dova, koje same po sebi nisu ispravne i koje neće biti primljene, bez obzira na to da li čovjek smatrao da je to dobro djelo i da će mu dova biti uslišana, ili da time čini neko Bogu drago djelo.

Na samom kraju moram istaknuti da postoje druga djela znatno opširnija od ovoga, te bih čitaocima savjetovao, ako mu neko od njih dođe do ruku, da ga pročita i okoristi se njime.

Iz svega navedenog u ovome djelu istakao bih nekoliko stvari, odnosno zaključaka koji se mogu izvesti na osnovu ranije rečenog:

- Dova je veoma važna i ima veliku ulogu u vjeri.
- Ona predstavlja ibadet i nije dozvoljeno da se bilo šta od nje upućuje nekome ili nečemu mimo Allaha, azze ve dželle.
- Dova koja se prenosi u Kur'anu i sunnetu može se podijeliti u dvije vrste: du'au-l-mes'ele (dovu kojom se nešto traži od Allaha), i du'au-l-ibade (dovu čijim upućivanjem se iskazuje obo- žavanje samo Allaha).
- Pored ispravnih dova koje su u skladu sa Kur'anom i sunnetom, postoje i dove koje izlaze iz okvira vjere, kao što je dova koja u sebi sadrži širk i onoga ko je čini izvodi iz vjere, te je stoga treba izbjegavati i pokajati se na vrijeme ako ju je čovjek već činio.
- Pored dove koja u sebi sadrži širk, postoji i dova koja nije ispravna, ali čovjeka ne izvodi iz vjere, kao što je dova koja predstavlja novotariju. Čovjek se također treba čuvati od ove vrste do- ve, jer ne samo da mu se ona neće primiti nego će i imati grijeh za njeno činjenje.
- Dova ima svoje lijepe postupke koje čovjek treba praktikovati, ali i ružne postupke prilikom dove koje treba izbjegavati.

Neka je salavat i selam na našeg vjerovjesnika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na njegovu porodicu, njegove drugove i sve one koji ih budu slijedili u dobru do Sudnjeg dana.

Dodatak knjizi
ZAŠTITNE DOVE

Jutarnji i večernji zikr

• Elhamdulillahi vahdehu, ves-salatu ves-se- lamu 'ala men la nebijje ba'dehu.

Hvala Allahu Jedinome, i neka je salavat i selam na posljednjeg Poslanika.)

• Proučiti Ajetul-kursijju.

• Proučiti suru Ihlas, Felek i Nas po 3 puta.

• Asbahna ve asbehal-mulku lillahi vel-ham-du lillahi, la ilahe illallahe vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu, ve huve 'ala kulli šejin kadir, Rabbi, es'eluke hajre ma fl hazel- jevmi, ve hajre ma ba'dehu, ve e'uzu bike min šerri ma fi hazel-jevmi ve šerri ma ba'dehu, Rabbi e'uzu bike min-l-keseli, ve sui-l-kiberi, Rabbi e'uzu bike min 'azabin fi-n-na'ri ve 'azabin fil-kabri.

Osvanuli smo i osvanula je Allahova moć, samo Njemu pripada hvala, nema drugog boga koji zaslužuje da bude obožavan mimo Allaha, Njemu pripada moć i hvala, i On je Svemogući! Gospodaru moj, podari mi dobro u ovome danu i u onome što slijedi nakon toga! Utječem Ti se od sja ovog dana i onoga što slijedi nakon njega, utječem Ti se od lijenosti i oholosti, i utječem Ti se, Gospodaru, od vatre džehennemske i od kazne u kaburu.

• Allahumme bike asbahna ve bike emsejna, ve bike nahja ve bike nemutu ve ilejke-n-nušur.

(jutarnja dova)

Allahu, Tvojom voljom jutro dočekasmo i Tvojom voljom u noć uđosmo. Tvojom voljom živimo, po Tvojoj volji umiremo i po Tvojoj volji bivamo ponovo proživljeni.

• Allahumme bike emsejna ve bike asbahna ve bike nahja ve bike nemutu ve ilejkel-mesir.

(večernja dova)

Allahu, Tvojom voljom u noć ulazimo i jutro dočekujemo, Tvojom voljom živimo i umiremo i Tebi se vraćamo.

• Allahumme Ente Rabbi, la ilahe illa Ente, halakteni ve ene 'abduke ve, ene 'ala ahdike ve
va'dike mesteta'tu e'uzu bike min šerri ma sana'tu, ebu'u leke bi ni'metike 'alejje, ve ebu'u bi zenbi, fagfir li, fe innehu la jagfiru-z-zunube illa Ente.

Allahu, Ti si Gospodar moj, nema hoga osim Tebe, stvorio si me i ja sam rob Tvoj, ja sam na tragu zavjeta Tebi datog i obećanja Tvog u granicama svojim. Tebi se sklanjam pred sjom koje sam počinio, Tebi se vraćam pomoću blagodati Tvoje prema meni, Tebi priznajem grijehe

svoje. Stoga, oprosti mi, jer osim Tebe niko drugi grijehe ne oprašta.

• Allahume ma asbeha bi min ni'ametin ev bi ehadin min halkike fe minke vahdeke la šerike leke, fe lekel-hamdu ve leke-š-šukru.

Allahu moj, nisam osvanuo ni ja niti iko od Tvojih stvorenja sa nekom blagodati a da ona nije bila darovana od Tebe, Jedinog koji nemaš sudruga, Tebi pripada hvala i zahvala.

• Allahumme inni es'elukel-'afve ve-l-'afijete fi- d-dunja vel-ahireti. Allahumme inni es‘elu-kel- 'afve vel-'afijete fi dini ve dunjaje ve ehli ve mali. Allahumme-stur 'avrati veamin rev'ati. Allahumme-hfazni min bejni jedejje ve min halfi ve 'an jemini ve 'an šimali ve min fevki ve e'uzu bi azametike en ugtale min tahti.

Allahu, molim oprost i zaštitu Tvoju na dunjaluku i na ahiretu. Allahu, molim oprost i zaštitu Tvoju u porodid i imovini svojoj. Allahu, pokrij moja sramna djela, a umiri moju bojazan. Allahu, sačuvaj me s moje prednje strane, te od svega što me moje zadesitis leđa, s desne ili lijeve strane i odozgo. Prizivam Tvoju Veličinu da ne budem šćepan odozdo.

• Allahumme Alime-l-gajbi ve-š-šehadeti, Fatire-s-semavati ve-l-erdi, Rabbe kulli šej'in ve melikehu: Ešhedu en la ilahe illa Ente, e'uzu bike min šerri nefsi ve min šeri-š-šejtani ve širkihi, ve en akterife 'ala nefsi suen ev edžurrehu ala muslimin.

Allahu, Poznavaoče skrivenog i pojavnog (svijeta), Sazdavatelju nebesa i Zemlje, Gospodaru svega i njegov Posjedovatelju: svjedoćim da nema boga osim Tebe, Tebi se sklanjam pred zlom svoje duše, i pred zlom šejtana i njegovog širka, te da me sačuvaš od činjenja zla prema sebi ili bilo kom muslimanu.

• Bismillahi-l-lezi la jedurru me'a ismihi šej-‘un fi-l-erdi ve la fi-s-sema i ve Huve-s-Semi' ul- 'Alim.

S imenom A.llaha, kad se Njegovo ime spomene, nikakvo zlo ni na Zemlji ni na nebesima ne moge se počiniti.

• Ja Hajju ja Kajjumu bi rahmetike estegisu, aslih li še‘ni kullehu ve la tekilni ila nefsi tarfete ajnin.

O Ti Živi, Postojani, molim Te za obilatu milost Tvoju - popravi svako moje stanje i ne prepusti me sebi samom nijednog trena.

• Asbahna 'ala fitreti-l-islami ve 'ala kelimeti-l- ihlasi ve 'ala dini nebijjina Muhammedin, sallallahu alejhi ve sellem, ve 'ala milleti ebina Ibrahime hanifen muslimen ve ma kane minel- mušrikine. (jutarnja dova)

Jutro smo dočekali u krilu islama, na principima šehadeta (riječi: la ilahe illallah), u vjeri Vjerovjesnika našeg Muhammeda, sallallahu 'alejhi we sellem, i u vjeri praoca našeg Ibrahima, alejhis-selam, iskrenog muvehhida -monoteiste, muslimana, koji nije idolopoklonik.

• Subhanellahi ve bi hamdihi. (100x)

Neka je slavljen i hvaljen Allah.

• La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehu- l-mulku ve lehu-l-hamdu

ve Huve 'ala kulli šej‘in kadir. (100 x) (proučiti ujutro)

Nema boga osim Allaha, Jedinoga, koji druga nema. Njemu pripada vlast nad svačim i sva gahvalnost. On sve moge, nad svim ima moć.

• Subhanallahi ve bi hamdihi ‘adede halkihi ve rida nefsihi ve zinete Aršihi ve midade kelimatihi (3x) (proučiti ujutro)

Neka je slavljen i hvaljen Allah u razmjerama brojnosti Njegovih stvorenih bića, u razmjeri zadovoljstva koje je Sam Sebi odredio, težine Njegova Arša i mnoštvene osebujnosti Njegovih riječi.

• Allahume inni es'eluke ilmen na'fian, ve rizkan tajjiben ve amelen mute-kabbelen. (proučiti ujutro)

Gospodaru moj, molim Te za korisno znanje, lijepu opskrbu i djelo koje će biti primljeno.

• Estagfirullahe ve etubu ilejhi. (100x dnevno) Gospodaru moj, od Tebe oprost tražim i Tebi se kajem.

• E'uzu bi kelimatillahi-t-tammati min šerri ma haleka. (3x) (večemja dova)

Trajm zaštitu savršenim Allahovim riječima od zla svega onoga što je On stvorio.

• Allahume salli ve sellim ala nebijjina Muhammed. (10x)

Dove pred odlazak na spavanje

• Sastaviti dlanove, puhnuti u njih, a zatim u dlanove proučiti: "Bismillahir-Rahmanir-Ra-him!" Nakon toga, uče se sure:

Kul-huvallahu ehad, Kul-e'uzu bi rabbil-felek i Kul- e'uzu bi rabbin-nas.

Zatim potirati dlanovima svoje tijelo koliko se može dohvatiti, počevši od glave i prednjeg dijela tijela. To će učiniti triputa.”

• Proučiti Ajetul-kursijju.

• Proučiti posljednja dva ajeta sure El-Be-kare.

• Bismike Rabbi veda'tu dženbi ve bike erfe'uhu, fe in emsekte nefsi ferham-ha ve in erselteha fa-hfazha bima tahfezu bihi ibadeke-s- salihine.

S Tvojim imenom, Gospodaru moj, legoh na bok i ako bude Tvoja volja, podići ću se. A.ko ugmeš moju dušu, budi milostiv prema njoj, a ako je vratiš, gaštitije kao što si gaštitio Svoje dobre robove.

• Allahumme inneke halakte nefsi ve Ente teveffaha. Leke mematuha ve mahjaha, in ahjejteha fahfazha ve in emetteha fagfir leha. Allahumme inni es'elukel-afijete.

Allahu, Ti si, doista, stvorio moju dušu i Ti je umrtvljuješ. Tebipripada njena smrt i njen život, pa ako je oživiš - zaštiti je, a ako je umrtviš- oprosti joj. Allahu, Tebe molim ga oprost.

• Allahumme kini azabeke jevme teb'asu ibadeke.

Allahu, sašuvaj me od kazne Svoje na dan kada budeš oživio Svoje robove.

• Bismikellahumme emutu ve ahja.

S Tvojim imenom, Allahu moj, umirem i živim.
• Subhanallah (33x), El-hamdu lillahi (33x) i Allahu ekber (34x).

Dova prilikom prevrtanja u snu
• La ilahe illallahul-Vahidul-Kahharu Rabbi-s- semavati vel-erdi ve ma bejnehumel-Azizu-l- Gaffar.
Nema boga osim Allaha, Jednoga i Silnoga, Gospodara nebesa i Zemlje i prostora među njima, Milog Oproštavatelja.

Dova u slučaju osjećaja nemira ili straha u snu i dova u stanju tuge
• E'uzu bi kelimati-l-Lahi-t-tammati min gadabihi ve 'ikabihi ve šerri 'ibadihi ve min hemezati-š-šejatini ve en jahdurun.
Zaštitu tražim pomoću Allahovih savršenih Riječi pred srdžbom Njegovom i kaznom Njegovom, protiv zla robova Njegovih, te protiv šejtanskih nagovaranja na zlo i njihova prisustva.

Dove protiv zabrinutosti i žalosti
• Allahumme inni e'uzu bike minel-hemmi vel- huzni vel-'adžzi vel-keseli vel-buhli vel-džubni ve dall'i-d-dejni ve galebeti-r-ridžali.
Allahu, zaštitu od Tebe tražim od brige i žalosti, od iznemoglosti i lijenosti, škrtosti i uspaničenosti, te pred teretom dugovanja i ljudske nadmoći.

Dove protiv tuge i potištenosti
• La ilahe illa Ente, subhaneke inni kuntu mine- z-zalimine.
Nema boga osim Tebe. Neka si slavljen Ti, doista sam ja bio među grješnicima.

Dove koje se uče za oslobođenje od duga
• Allahumme-kfini bihalalike 'an haramike, ve agnini bifadlike 'ammen sivake.
Allahu, zaštiti me halalom Svojim od harama Tvoga i učini me bogatim (neovisnim) dobrotom Tvojom od svakog drugog osim Tebe.
• Allahumme inni e'uzu bike minel-hemmi vel- huzni, vel-adžzi vel-keseli, vel-buhli vel-džubni, ve dal'i-d-dejni ve galebeti-r-ridžali.
Allahu, sklanjam Ti se pred brigama i tugom, pred nemoći i lijenošću, škrtosti i kukavičlukom, teretom duga i nasiljem ljudi.

Dova za zaštitu djece
• E'uzu (u'izuke-ako se uči djetetu) bi kelimatil- lahi-t-tammeti min kulli šejtanin vehhammetin, ve min kulli 'ajnin lammetin.
Tražim zaštitu s potpunim Allabovim riječima od svakog šejtana i otrovnice i od svakog oka urokljivog.

Dova za zaštitu od Allahovih robova

• E'uzu bi kelimati-l-Lahi-t-tammati min gadabihi ve 'ikabihi ve šerri 'ibadihi ve min hemezati-š-šejatini ve en jahdurun.

Zaštitu trajim pomoću Allahovib savršenih Riječi pred srdžbom Njegovom i kaznom Njegovom, protiv zla robova Njegovih, te protiv šejtanskih nagovaranja na zlo i njihova prisustva.

Dova koja se uči prije spolnog odnosa

• Bismillah. Allahumme džennibne-š-šejtane ve džennibi-š-šejtane ma rezaktena.

Allahu, skloni nas od šejtana i skloni šejtana od onoga čime si nas opskrbio.

Dova protiv izljeva srdžbe

• E'uzu billahi mine-š-šejtani-r-radžim.

Utječem se Allahu od (protiv) šejtana prokletog.

Zikr prilikom buđenja iz sna

• Elhamdu lillahi ellezi ahjana ba'de ma ematena ve ilejhi-n-nušur.

Hvala Allahu koji nas je oživio nakon što nas je usmrtio i On je Onaj kome ćemo se vratiti.

Zikr prilikom odlaganja odjeće

• Bismillah. -U ime Allaha.

Dova prilikom ulaska u kupatilo

• (Bismillah) Allahumme, inni e'uzu bike minel- hubsi vel-habaisi.

U ime Allaha, Gospodaru moj, utječem Ti se od muških i ženskih džinna.

Dova prilikom izlaska iz kupatila

• Gufraneke! -Oprosti mi, Gospodaru moj!

Dove koje se uče u istihara-namazu

Prenosi Džabir b. Abdullah, radijallahu anhuma, sljedeće: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poučavao nas je istihara-namazu za svaku priliku, kao što nas je pou-čavao kur'anskim surama: Ako vas pritisnu kakve brige, klanjajte dva rekata istihare, neobaveznog namaza, zatim proučite ovu dovu:

• Allahumme inni estehiruke bi 'ilmike, ve estakdiruke bi kudretike ve es'eluke min fadlike- l-'azimi, fe inneke takdiru ve la akdiru, ve ta'lemu ve la e'alemu, ve Ente 'Allamu-l-gujubi. Allahumme in kunte ta'lemu enne hazel-emre (imenovati o čemu se radi) hajrun li fi dini ve me'aši ve 'akibeti

emri, fakdirhu li ve jessirhu h, summe barik li fihi, ve in kunte ta'lemu enne hazel-emre šerrun li fi dini ve me'aši ve akibeti emri, fasrifhu anni, vasrifni anhu vakdir lijel- hajre hajsu kane, summe-rdini bihi.

Allahu, Tebe pitam za odgovor (rješenje) pomoću Tvog znanja, i od Tebe pomoć tražim pomoću Tvoje pomoći; Molim Te za Tvoju veliku dobrotu, jer Ti to možeš, a ja ne mogu, i jer Ti to znaš, a ja ne znam. Ti si Jedini znalac tajnog. Allahu (ako je u Tvom znanju), ovo dobro ga mene, moju vjeru i moj život, i moju smrt (imenovati o čemu se radi) - ili reći: ga ono što ću odmah ili kasnije doživjeti - omogući da se dogodi, i olakšaj mi, zatim me blagoslovi tim. A ako će u ovome (djelu, događaju) biti zlo za mene, vjeru moju, i život i smrt moju, otkloni ga od mene i mene sačuvaj od njega. Podari mi u tome dobro mene — kako god da bude, zatim podari da time budem zadovoljan.

Dova za povećanje imetka i potomstva

Allahumme eksir mali ve veledi ve barik li fi ma e'atajteni.

Allahu moj! Povećaj (umnoži) mi imetak i potomstvo i blagoslovi mi ono što si mi podario.[1]

[1] Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je uputio dovu za Enesa, radijallahu anhu: „Allahu moj! Povećaj mu imetak i potomstvo i blagoslovi mu ono što si mu podario “ (Buharija, 7/154; Muslim, 4/1928)

Literatura

1. El-Kur'anu-l-kerim.
2. El-Ezkar, autor: Muhjudddin Ebu Zekerijja Jahja ibn Šeref En-Nevevi Ed-Dimiški, recen- zent: Abdu-l-Kadir Arnaut, izdavač: Daru-l- -huda li-n-nešri ve-t-tevzi'i, mjesto i godina iz- danja: Er-Rijad, 1417./1996.
3. Ahkamu-l-Kur'an, autor: Ebu Bekr Ahmed ibn Alijj Er-Razi, izdavač: Daru-l-kitabi-l-'are- bi, mjesto izdanja: Bjerut, Liban.
4. Ihjau 'ulumi-d-din, autor: Ebu Hamid Mu- hammed ibn Muhammed El-Gazali, izdavač: Daru-l-kalem, III izdanje, mjesto izdanja: Bej- rut, Liban.
5. El-Isabe fi temjizi-s-sahabe, autor: Ibn Ha- džer El-'Askalani, I izdanje, izdavač: Matbe- 'atu-s-se'adeti, Egipat.
6. El-'Itisam, autor Ebu Ishak Ibrahim ibn Mu- sa ibn Muhammed El-Lahmi Eš-Sadbi, recen- zent: Mahmud Tama'a Halebi, izdavač: Daru-l-ma'rife, I izdanje, mjesto i godina izdanja: Bejrut, Liban, 1418. g/h.
7. Iktidau-s-sirati-l-mustekim, autor: Ibn Tej- mijje, recezent: Halid Abdu-l-Letif, izdavač: Daru-l-kitabi-l-'arebi, I izdanje, mjesto i godi-naizdanja: Bejrut, 1417./ 1996.
8. Beda'iu-l-fevaid, autor: Ibnu-l-Kajjim, re- cenzent: Muhammed ibn Ibrahim Er-Ra'li, iz- davač: Daru-l-me'ali, I izdanje, mjesto i godina izdanja: Amman, Jordan, 1420. g/h.
9. Tuhfetu-z-zakirin bi 'uddeti-l-hisni-l-ha- sin min kelami sejjidi-l-murselin,

komen- tar: Muhammed ibn Alijj Muhammed Eš-Šev- kani, recezenti: Sejjid Ibrahim, Ali Hasan i Ib- rahim El-Misri, izdavač: Daru-l-hadis, I izdanje, mjesto i godina izdanja: Kairo 1419./
1998.
10. Et-Tergibu fi-d-du'ai ve-l-hassu 'alejhi,
autor: Tekijjuddin Ebu Muhammed Abdu-l-Ganijj El-Makdisi, recezent: Falih ibn Mu- hammed ibn Falih Es-Sagir, I izdanje; mjesto i godina izdanja: Er-Rijad, 1417. g/h.
11. Tashihu-d-du'ai, autor: Bekr ibn Abdullah, Ebu Zejd, I izdanje, izdavač: Daru-l-'asime, mjesto l godina izdanja: Er-Rijad, 1419./
1999.
12. Tefsiru-l-kur’ani-l-'azim, autor: Ebu-l-Fi- da' 'lmaduddin Isama'il Ibn Kesir, predgo- vor: Abdu-l-Kadir Arnaut, izdavač: Džem'ij- jetu ihjai-t-turasi-l-islami mektebetu dari-l-fe- jha i Daru-s-selam, I izdanje, godina izdanja 1414. g/h.
13. Takribu-t-tehzib, autor: Ibn Hadžer El-As- kalani, recezent: Muhammed Rama, II iz- danje, izdavač: Daru-r-rešid, mjesto i godina izdanja: Halep, 1410. g/h.
14. Et-Temhidu lima fi-l-muveta'i mine-l- -me'ani ve-l-esanid, autor: Ibn Abdu-l-Berr En-Nimri, izdavač: Vizaretu-l-evkaf ve-š-šu- 'uni-l-islamijjeti bi-l-memleketi-l-magribijjeti.
15. Et-Tevessulu ve-l-vesiletu, autor: Ibn Tej- mijje, komentar: Muhammed Rešid Rida, iz- davač: Mektebetu-s-sekafeti-l-islamijjeti.
16. Tehzibu-l-luga, autor: Ebu Mensur Muha- mmed ibn Ahmed El-Ezheri, recezent: Mu- hammed Ebu-l-Fadl Ibrahim, izdavač: Ed- Daru-l-misrijje li-t-te'lifi ve-t-terdžemete.
17. Džami'u-l-'ulumi ve-l-hikemi, autor: Ibn Redžeb El-Hanbeli El-Bagdadi, V izdanje, iz- davač: Daru-l-ma'rife, mjesto izdanja: Bejmt, Liban.
18. El-Džami'u li ahkami-l-Kur'an, autor: El- -Kurtubi, izdavač: Daru ihja'i-t-turasi-l-arebi, mjesto i godina izdanja: Bejrut, Liban, 1967.
19. El-Hutabu-l-minberijje fi-l-munasebati-l- -'asrijje, autor: Salih ibn Fevzan Alu Fevzan, izdavač: Muessetu-r-risale, X izdanje, mjesto i godina izdanja: Bejrut, Liban 1421. g/h.
20. Hulasatu tehzibi tehtzibi-l-kemal fi es- mai-r-ridžal, izdavač: Mektebetu-l-matbu'at, V izdanje, mjesto i godina izdanja: Halep, 1412. g/h.
21. Ed-Da'u ve-d-deva'u, autor: Ibnu-l-Kajjim, recenzent: 'lsamuddin Es-Sabiti, izdavač: Da- ru-l-hadis, mjesto izdanja: Egipat.
22. Ed-Du'a, autor: Es'ad Muhammed Et-Taj- jib, izdavač: El-Mektebetu-l-mekkije i Daru ibn hazm, I izdanje, godina izdanja: 1416.gh.
23. Ed-Du'au, autor: Muhammed ibn Ibrahim El-Hamed, II izdanje, izdavač: Daru ibn Hu- zejme, godina izdanja: 1418. g/h.

24. Ed-Du'au, autor: Ebu-l-Kasim Sulejman ibn Ahmed Et-Taberani, recenzent: Muhammed Se'id El-Buhari, izdavač: Daru-l-bešairi-l-isla- mijje, I izdanje, mjesto izdanje: Bejrut, Liban.
25. Ed-Du'au ve menziletuhu mine-l-'aki- deti-l-islamijjeti, autor: Ebu Abdurrahman Džejlan ibn Hidr El-'Arusi, izdavač: Mekte- betu-r-rušd i Šeriketu-r-rijad, I izdanje, mjesto izdanja: Rijad.
26. Er-Reddu 'ale-l-mentikijjine, autor: Ibn Tejmijje, izdavač: Nešru idareti terdžumani- -s-sunne šademan Lahor i El-Mektebetu-l-imdadijje, IV izdanje, mjesto i godina izda- nja: Mekka El-Mukerrema, 1402. g/h.
27. Er-Rijadu-n-nedire el-hadiku-n-nejjire ez-zahire fi-l-'akaidi ve-l-fununi-l-mute- nevvi'ati-l-fahire, autor: Abdurrahman Es- -Sa'di, izdavač: Er-Riasetu-l-'amme k idarad- -l-buhusi-l-'ilmijje, godina izdanja: 1405. g/h.
28. Sunenu ibn Madže, autor: Muhammed Je- zid ibn Madže El-Kazvini, recenzent: Muha- mmed Fuad Abdu-l-Baki.
29. Sunenu-t-Tirmizi, autor: Ebu Isa Muham- med ibn Isa, recenzent: Ahmed Muhammed Šakir, izdavač: Šeriketu mektebeti ve matbe- 'ati mustafa el-babi el-halebi, II izdanje, go- dina izdanja: 1398. g/h.
30. Sunenu-n-Nesa'i, autor: Ebu Abdurrahman ibn Šu'ajb En-Nesa'i, izdavač: Šeriketu mek-
tebeti ve matbe'ati mustafa el-babi el-halebi, I izdanje, godina izdanja: 1382. g/h.
31. Silahu-l-mu'mini, autor: Ibnu-l-Imam, iz- davač: Daru ibn kesir i Daru-l-kelimi-t-tajjib, I izdanje, godina izdanja: 1414. g/h.
32. Sijeru e'alami-nubela', autor: Semsuddin Ez-Zehebi, nadzor nad rezencijom vršio: Su- a'jb Arnaut, II izdanje, izdavač: Muessesetu- -r-risale, mjesto izdanja: Bejrut.
33. Še'nu-d-du'ai, autor: Ebu Sulejman, Hamed ibn Muhammed El-Hattabi, recenzija, Ah- med Jusuf Ed-Dekkak, Daru-l-me'mun li-t- -turas, I izdanje, mjesto i godina izdanja: Da- mask, 1404. g/h.
34. Šerhu sahihi Muslim, autor: En-Nevevi, štampan zajedno sa djelom Sahihu Muslim, izdavač: Daru-l-hadis, mjesto izdanja: Kairo.
35. Eš-Širku fi-l-kadimi ve-l-hadisi, autor: Ebu Bekr Muhammed Zekerijja, I izdanje, izdavač: Mektebetu-r-rušd, mjesto i godina izdanja: Er-Rijad, 1421. g/h.
36. Šurutu-d-du'ai ve mevani'u-l-idžabeti fi dav'i-l-kitabi ve-s-sunne, autor:Se'id ibn Vehf ibn Alijj El-Kahtani, III izdanje, godina izdanja: 1420. g/h.
37. Es-Sihah, autor: Ebu Nasr Ismail ibn Hammad El-Dževheri el-Farabi, izdavač: daru ihaji-t-turasi-l-'arebi, mjesto izdanja: Bejrut, Liban.
38. Sahihu-l-Buhari, autor: Muhammed ibn Is- mail El-Buhari, izdavač:Daru-s-selam, I izda- nje, mjesto i godina izdanja: Riajd, 1417. g/h.

39. Sahihu suneni ibn Madže, autor: Muham- med ibn Nasirudddin El-Albani, izdavač: Mektebu-terbijjeti-l-'arebi li duveli-l-halidž El-Mektebu-l-islami, I izdanje, godina izuda- nja: 1407. g/h.
40. Sahihu suneni-t-Tirmizi, autor: Muhammed Nasiruddin El-Albani, izdavač: Mekte- bu-terbijjeti-l-'arebi li duveli-l-halidž El-Mek- tebu-l-islami, I izdanje, mjesto I godina izda- nja: Bjerut, 1408. g/h.
41. Sahihu suneni Ebi Davud, autor: Muhammed Nasiruddin El-Albani, izdavač: Mekte- bu-terbijjeti-l-'arebi li duveli-l-halidž El-Mek- tebu-l-islami, I izdanje.
42. Sahihu Muslim, autor: Ebu-l-Hasan Muslim ibn Hadždžadž El-Kušejri En-Nisaburi, izda- vač: Daru-s-selam, I izdanje, mjesto i godina izdanja: Rijad, 1419. g/h.
43. Et-Tabekatu-l-kubra, autor: Muhammed ibn Sa'd, izdavač: Daru sadir, mjesto i godina izdanja: Bejrut, 1388. g/h.
44. El-'Ukudu-d-durrijje min menakbi šejhi- l-islam ibn tejmijje, recenzent: Muhammed Hamid El-Fekki, izdavač: Mektebetu-l-muejjid, mjesto izdanja: Rijad.
45. Fethu-l-bari, autor: Ibn Hadžer El-'Aska- lani, izdavač: Mektebetu-s-selefijje.
46. El-Furkan bejne evlijai-r-rahman ve evlijai-š-šejtan, autor: Ibn Tejmijje, izdavač: Daru-l-kutubi-l-'ilmijje, mjesto i godina izda- nja: Bejrut, Liban, 1403. g/h.
47. El-Furkan bejne-l-hakki ve-l-batili, recenzent: Abdu-l-Kadir Arnaut, izdavač: Mekte- betu-l-bejan, I izdanje, mjesto i godina izda- nja: Bejrut, 1405. g/h.
48. Fikhu-d-du'ai, autor: Ebu Abdurrahman ibn Ibrahim 'Atijje, izdavač: Mektebetu-l-be- ledi-l-emin, mjesto i godina izdanja: Kairo, 1420.
49. El-Kamusu-l-muhitu, autor: Medžduddin Ja'kub El-Firuzabadi, recezent: Jusuf El-Be- ka'i, izdavač: Mektebetu-l-buhusi ve-d-dirasat
i Dam-l-fikr, mjesto i godina izdanja: Bejrut, Liban, 1415. g/h.
50. Medaridžu-s-salikin fl bejani menazili ijjake na'budu ve ijjake neste'in, recen- zent: Muhammed Samid El-Fekki, izdavač: Daru-l-fikr, mjesto i godina izdanja: Bejrut, Liban, 1412. g/h.
51. Medžmu'u-l-fetava, autor: Ibn Tejmijje, iz- davač: Daru 'alemi-l-kitab, mjesto i godina iz- danja: Rijad, 1412. g/h.
52. Musnedu-l-imam Ahmed, staro izdanje.
53. Mu'džemu-l-mu'ellifin, autor: Omer Rida, izdavač: Daru ihjai-t-turasi-l-'arebi, mjesto iz- danja: Bejrut, Liban.
54. Mekajisu-l-luga, autor: Ebu-l-Husejn Ah- med ibn Faris Ibn Zekerijja, recezent: Abdu- -s-selam Muhammed Harun, izdavač: Šeriketu mektebeti ve matbe'ati mustafa el-babi el-halebi, II izdanje, mjesto i godina izdanja: Egipat, 1389.